VSI

naraščajniki

pionirji

pionirke

naraščajnice

člani

članice

vsi, vsi, vsi,

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 12 jugolir, 6 din — TRST 16. aprila 1949 — LETO ČETRTO · številka 161

Letošnji 1. maj

Spet so pred nami prvomajske proslave. Delavci mest in podeželja, kmetje, intelektualci, demokrati vseh dežel in celin, vsi ki praznujejo dan prvega maja kot praznik svojega sakodnevnega dela, kot praznik svojih demokratičnih teženj, posvečajo misi in priprave praznovanju tega dne. Vsi, ki se za pravice in spoštovanje dela svojih rok in uma bore, vsi k so svoje demokratične težnje prisiljeni uveljavljati s politično ali oboroženo borbo, vsi ti se pripravljajo na 1. maj s pojačanim uveljavljanje svojih demokratičnih teženj. Ne more biti drugače. 1. maj je praznik dela, je praznik borbe za nov pravični socialistični svet proti mračnim silam, ki mu z zločinsko zakrknjenostjo zapirajo pot.

Sebi v pogum, mračnim silam sveta v opomin bodo delovne in demokratične množice na dan 1. maja pregrnile Rdeči trg v Moskvi na tradicionalnih množičnih telovadnih nastopih; ljudje mladih držav, ki so se otresli svojih izkoriščevalcev, bodo vojemu socialnemu osvobajanju dali na dan 1. maja novega poleta; junaški narodi nove Jugoslavije bodo 1. maj praznovali po sklepu vlade dva dni. Praznovali ju bodo v novem — jugoslovanskem smislu — v borb za izvedbo petletnega načrta, v borbi za socialistično preobrazbo države. Delovni ljudje in demokratične množice zasužnjenih dežel zapadne Evrope in Amerike bodo v okviru prvomajskih proslav mobilizirale vse svoje sile, da pretrgajo verige, v katere jih uklepajo mračne kapitalistične sile. Narodno-osvobodilne vojske Grkov Kitajcev, Spancev in kolonialnih arodov bodo praznovale 1. maj v znamenju ofenziv proti fašističnim vojskam vazalov mednarodnega imperializma.

Letošnji 1. maj bo torej po vsem svetu pojačana ofenziva za trajen mir, proti kateremu grade vojni hujskači vojaške bloke in proti kateremu se imperialistične klike posebno v ZDA blazno oborožujejo.

Del tega sveta in te ofenzive smo vedno bili in smo tudi mi - delovni ljudje in demokratične množice Tržaškega ozemlja. Z našo borbo proti fašizmu in nacizmu v narodnoosvobodilni vojni smo to izpričali; z našo borbo za spoštovanje mirovne pogodbe glede na Tržaško ozemlje proti mahinacijam lokalne reakcije in tujih imperialističnih sil smo to potrdili. Važno je, da to potrdimo tudi sedaj, važno celo bolj kot bilo doslej.

Prvomajske proslave na našem ozemlju so zvezane z že slavno tradicijo tržaškega demokratičnega gibanja. Povezane so tudi z osvoboditvij Trsta od nacifašistov po jugoslovanski armadi. Glas o njih je v preteklih letih prehajal naše ozke meje. Dosegal je bližnje in najbolj oddaljene dežele in jih seznanjal z našo borbo, z našimi uspehi. Tržaška reakcija je zaradi tega besnela. Njena plačana drhal je metala na demokratične manifestante bombe, streljala e nanje, se posluževala najnizkotnejših fašističnih sredstev, da bi razbila mogočne prvomajske manifestacije, i so tri leta zapovrstjo spreminjale tržaške ulice v prelivajoče se reke manifestantov in delavskih ter nacionalnih držav pobratenih soživečih aprednih ljudi vseh narodnosti. Tržaške protiljudske in protidemokratične oblasti in angloameriška vojaška uprava sta bili na čelu te reakcionarne gonje proti 1. maju. Leto za letom so se stopnjevale ovire takih proslav. Preprečile so skupno praznovanje obeh področij Tržaškega ozemlja, preprečile so manifestacije v središču mesta in mesto razdelile v dve področji. Prisotnost tržaških demokratičnih sil v mestnem središču je motila mirno spanje tržaških buržujev, motila je pristaše italijanstva Trsta» in motila je tuje oblastnike, ki so se že takrat pripravljali očistiti Trst demokratov, streti njih moč in tako ustvariti sigurno bazo italijanskemu in ameriškemu imperializmu.

Toda vedno sta demokratični polet in demokratična volja zmagovala nad brutalno silo. Kljub vsemu, kljub bombam in strelom, kljub oviram oblasti je bila vsakokratna prvomajska manifestacija mogočnejša.

Sedaj so spet pred nami prvomajske proslave. Prilike na Tržaškem ozemlju so se spremenile; poslabšale so se v nekem oziru za demokratične sile, toda njih naloge in njih dolžnosti so ostale in celo porastle so.

Gazeč najosnovnejše principe demokracije, gazeč mirovne dogovore in sklepe, prezirajoč mednarodno varnost in delujoč proti miru, so angloameriške imperialistične sile spremenile Trst v navadno vojaško bazo. Trst je praktično vključen v Atlantski pakt. Nadaljnje poslabšanje položaja za demokratične sile naj bi prinesle nedemokratične volitve in njim sledeče ukrepe. Tržaške demokratične sile so po drugi strani žrtev zločinskega in izdajalskega početja vidalijeve skupine, ki sistematično preprečuje vsako enotno manifestacijo demokratičnih množic, igrajoč zavestno na karto angloameriških imperialistov in italijanske reakcije. V izdajalskem početju se Vidalijevo vodstvo pogreza vse globije in sedaj se je odpovedalo tudi tradicionalnemu praznovanju 1. maja. Da bi ta veliki dan do kraja profanirali, so iskali zveze za skupno «proslavo» z reakcionarji, z vodstvom Delavske zbornice, odbili pa so predlog za skupni tradicionalni telovadni nastop in za manifestacije celotnega tržaškega demokratičnega gibanja. S tem so stopili na linijo tržaške reakcije in dejansko na linijo Atlantskega pakta. S tem so več kot zgovorno pokazali, da delujejo v službi protidemokratičnih sil, ne samo na Tržaškem ozemlju pač v merilu svetovnih demokratišnih sil.

Dejali smo, da so se spričo takega položaja dolžnosti tržaških demokratičnih sil povečale. Od nas to zahtevajo trenutni, daljni in končni cilji delavskega in demokratičnega gibanja. Ostali bomo zato zvesti tradicijam naše borbe, ki ji je ves svet s Sovjetsko zvezo na čelu dajal priznanje. Storili bomo za to vse, da bo tudi letošnji 1. maj čim mogočnejša manifestacija naše borbenosti, naše enotnosti in naše pripadnosti svetovnemu taboru, ki se bori proti netilcem nove vojne za mir in demokracijo. Storili bomo vse, da bo naš 1. maj prispevek k svetovni akciji za mir, ki bo našla svoj najvišji izraz v kongresu miru v Parizu.

Vsak tržaški demokrat je dolžan zastaviti vse svoje sile za uspeh takega 1. maja.

Živel 1. maj — dan naše enotnosti, dan naše zvestobe silam miru.

SE PRIPRAVLJAJO ZA 1. MAJ

PO ŠIROKEM SVETU

KRONIKA

Na londonski konferenci namestnikov zunanjih ministrov za Avstrijo so razpravljali še o višini zneska, ki bi ga Avstrija morala plačati Sovjetski zvezi za nemško imovino in o vprašanju plačila reparacij Jugoslaviji. Delegati ZDA, V Britanija in Francije so se odrekli **reparacijam od nemškega** imetja v Avstriji. Končno so delo konference odložili za 15. dni do 25. aprila.

Italijanski uradni list je javil, da so od 15 aprila naprej ukinjeni vsi sovjetski konzulati v Italiji.

Pri volitvah v londonskem okraju so Churchillovi konservativci po petnajstih letih omajali pozicije laburistov. Konservativni krogi napovedujejo za politične volitve v prihodnjem letu nadaljnje poraze laburistov v Angliji.

Mednarodno razsodišče v Haagu je izreklo krivično sodbo zaradi znanega incidenta v Kriškem prelivu med Albanijo in V. Britanijo. Sodišče ima Albanijo za odgovorno za poškodovanje dveh britanskih rušilcev. 6 od 15 sodnikov je bilo nasprotno taki razsodbi, med njimi tudi jugoslovanski sodnik.

Madžarska vlada je zavrnila ameriško in britansko noto, ki jo obtožuje kršitve mirovne pogodbe.

Finančna komisija ameriške zbornice je odobrila proračun za «državno obrambo» za finančno leto, ki se začne 1. junija. Proračun znaša 15 milijard, 909 milijonov in 800 tisoč dolarjev. Istočasno je vojni minister dejal, da bi se vojna podaljšala, če bi ZDA v začetni fazi izgubile svoje evropske pozicije za deset let. Torej «obrambni proračun» za napad.

Odgovorna urednika francoskega tednika «Lettres francais» sta vložila priziv zaradi razsodbe sodišča v pravdi s Kravčenkom.

Voditelj italijanske socialistične stranke Nenni je ostro napadel atlantski pakt in vlado, ki se je pustila vezati na ta pakt. Zahteval je volitve, ki naj pokažejo, da je italijansko ljudstvo proti vojaškim paktom.

Madžarska ljudska skupščina je sklenila, da bodo nove volitve v prvi polovici maja. Nova skupščina se bo sestala 8. junija.

V zvezi z razpravljanjem o usodi Eritreje pred OZN je prišlo v eritrejskem pristanišču Asmari do krvavih izgredov proti tamkajšnjim Italijanom. Ni nobenega dvoma, da imajo prste vmes imperialistični intriganti.

Ves demokratični svet je 14. aprila praznoval dan proglasitve španske republike, ki je je izbojevalo špansko ljudstvo 14. aprila 1931 z volivno zmago.

V Novem Delhiju je konferenca diplomatskih predstavnikov držav centralne in južnovzhodne Azije ter Srednjega vzhoda. Podvzeli bodo ukrepe za rešitev indonezijskega vprašanja v smislu resolucije Varnostnega sveta.

Na Dunaju so predstavniki avstrijske vlade in sovjetske vojske prisostvovali proslavi 4. obletnice osvoboditve Dunaja. Komaj 4. leta po tem dogodku je avstrijska vlada odobrila osnutek amnestije za velike naciste.

Sirija in Izrael sta podpisala sporazum o prenehanju sovražnosti.

Mirovna pogajanja na Kitajskem

Radio svobodne Kitajske je javil, da so se v Pekingu zečela uradna pogajanja med demokratično in nacionalistično vlado na osnovi 8. Maotsetungovih točk. V zvezi s to vestjo so nekateri viri javili, da je demokratična vojska začasno ustavila vojaške akcije, vendar so demokratični oddelki zavzeli večji otok na reki Jangcekjang, po drugi zopet, pa, da so reko je prekoračili. Četudi bi bile vse te vesti še prezgodne, vendar nacionalistični krogi ne prekrivajo, da se prehodu demokratične vojske preko reke Jangcekjang ne bodo mogli upirati.

Aretacije v Bolgariji

prispevek k razčiščenju ozadja klevetniške gonje proti Jugoslaviji

Aretacije visokih partijskih in državnih funkcionarjev v Bolgariji in proces proti madžarskim vohunom v Novem Sadu so velik in važen prispevek k razčiščenju odnosov med državami, v katerih se gradi socializem, ker osvetljujejo ozadje zagrizene gonje proti Jugoslaviji in njeni Kompartiji.

Vse od objave resolucije Informacijskega urada je Komunistična partija Jugoslavije zavzemala dosledno in premočrtno stališče, od katerega ni prav nič odstopila, na nasprotni strani pa smo videli v vsej gonji nedoslednost, demagogijo, laž in obrekovanje; dejstev, s katerimi naj bi vse to podprli, pa je primanjkovalo. Seveda so se imperialisti tega spora zelo razveselili in ga hoteli do kraja izkoristiti. Prilivali so ognju olja, si izmišljali s svoje strani razne laži, ki so jih nato glasila raznih Kompartij v svetu prodajala za čisto zlato.

Tako je bila in je KPJ med dvema ognjema, kljub temu pa se ni omajala in ob njenem trdnem stališču so se krhali in se krhajo vsi napadi, klevete, obrekovanje, laži, obrekovalci pa se razkrinkavajo.

Omenjene aretacije v Bolgariji in vsa gonja zapadnega tiska proti Jugoslaviji popolnoma potrjujejo pravilnost linije jugoslovanske Kompartije, ki na čelu Ljudske fronte vodi gigantske napore jugoslovanskega ljudstva pri izgradnji socializma. Trajča Kostov, podpredsednik bolgarske vlade, je vodil delegacijo bolgarske Kompartije na zasedanju Informacijskega urada Kompartij v Bukareští. On je tudi podpisal resolucijo in je vse te mesece vodil klevetniško gonjo proti FLRJ in njeni Komunistični partiji. Ves ta čas pa je zastopal tudi nacionalistično in velikobolgarsko stališče do rešitve makedonskega vprašanja.

Razkrinkanje delovanja Kostova in njegovih pajdašev je seveda spravilo vodstvo bolgarske Kompartije v veliko zadrego. Zato nočejo priznati njegovega vohunskega delovanja v prid imperialistične obveščevalne službe, temveč ga dolžijo le nacionalističnega odklona, da je izrabljal svojo oblast, spletkaril proti tov. Dimitrovu in bolgarski vladi, hotel dezorganizirati centralni komite in politbiro ter diskreditirati odnose med bolgarsko in sovjetsko Kompartijo. Dejstvo, da so ravno najbolj vneti poborniki resolucije Informacijskega urada in protijugoslovanske gonje agenti imperialističnih obveščevalni služb, seveda ni prijetno. Zato hite obrekovalci Jugoslavije zatrjevati preko tiska in radia, da je Jugoslavija zaplavala v imperialistične vode, da bo vključena v atlantski pakt in Marshallov načrt, da je dokončno izdala mednarodno demokratično fronto itd. Seveda pa ne navajajo po svoji stari navadi pri tem nobenega dokaza.

Pri tem obrekovanju so se znašli imperialisti in vzhodne ljudske demokracije na isti črti, kar je posebno pomembno in sumljivo. Ni naključje, da se je madžarska policija poslužila za gonjo proti Jugoslaviji Hortyjevih fašistov, ki so bili obsojeni tudi od madžarskih sodišč zaradi protiljudskega delovanja, niti da je poslala v Jugoslavijo navadne kriminalce. Niti ni slučajno, da reakcionarji v zapadnih državah s svoje strani store prav vse, da bi potrdili obrekovanje in razne izmišljotine tiska in radia v ljudskih državah in Sovjetski zvezi, le da bi dokazali, da se je Tito prodal imperialistom. Naj omenimo le nedavne izjave grškega zunanjega ministra Tsaldarisa o odnošajih z Jugoslavijo, češ da je grška vlada pripravljena nuditi Jugoslaviji kar najbolj ugodne pogoje v solunskem pristanišču in da so že od konca vojne tam številni jugoslovanski funkcionarji, kar je očitna izmišljotina.

Tudi glede aretacij v Bolgariji so si razlage imperialistov in vodstva bolgarske Kompartije sumljivo enake. Eni kot drugi hočejo prikazati delovanje Kostova in ostalih funkcionarjev kot navaden nacionalistični odklon, Kostova pa hočejo prikazati celo kot nekakega bolgarskega Tita, ki je z gonjo proti Jugoslaviji skušal le prikriti svoje stališče. Pisanja tržaškega «Il Lavoratore» pa ne bomo niti omenjali, saj je ravno ob tej priliki pokazal, da je popolnoma izgubil glavo.

Vse to dogajanje pa je najbolje označil tov. Tito, ko je dejal o Trajču Kostovu tudi naslednje: «Med vojno pod režimom kralja Borisa Koburškega je bil aretiran in zaprt skupno s skupino komunistov. Čeprav je bil takrat poznan kot eden glavnih voditeljev te skupine, ga je fašistični režim ohranil in je edini ostal od te skupine, dočim so bili ostali usmrčeni. Čemu? Jasno, da je moral biti za to vzrok. Že več let smo sumili, da je agent za račun nekoga in nekateri tovariši so že zdavnaj izrazili svoje mnenje glede tega. Toda tisti, ki bi lahko dali pojasnila, kakor n.pr. Cehov, policijski funkcionar Borisa Koburškega, so pravočasno zbežali v Carigrad ali pa v zahodne države. Jasno, da je bolj kot verjetno, da so oni dali vsa pojasnila o Kostovu tuji informacijski službi, ki mora vedeti marsikaj glede tega.

Danes imamo dokaze v rokah, da so v nekaterih komunističnih partijah med visokimi in najvišjimi voditelji agenti nekaterih kapitalističnih držav. Ti ljudje so bili rekrutirani po večini takrat, ko so bili v rokah Gestapa, kakor je bil primer Hebranga in nekaterih drugih v naši državi.»

Kakor torej vidimo, se stvari vedno bolj razčiščujejo in vse to razčiščevanje gre v škodo obrekovalcem nove Jugoslavije, ki se z vsakim dnem bolj razkrinkujejo. Obenem pa vsi ti dogodki potrjujejo pravilnost in premočrtnost politike in dela Komunistične partije Jugoslavije in njenega vodstva. Ves razvoj tega spora, ki je v veliko škodo vsemu demokratičnemu gibanju v svetu, je ponoven dokaz, da se z lažmi in obrekovanjem dosegajo tudi v politiki le kratkotrajni in navidezni uspehi in da je doslednost in premočrtnost pogoj vsakega trajnega uspeha. Zadnja odkritja nam obetajo, da se bo proces razčiščevanja nadaljeval, da bo v korist vsega naprednega gibanja in da se bo marsikak «internacionalist» tudi v vidalijevskem taboru razkrinkal kot navaden agent imperialistov.

STRICU SAMU

dišijo bivše italijanske kolonije

Gromika razgali Atlantski pakt

Na zasedanju glavne skupščine OZN v NewYorku so že sredi polnega dela, posebno glede italijanskih kolonij. Načeli pa so že tudi vrsto drugih vprašanj, od katerih je treba posebej omeniti prvo razpravo o pravici veta, na kateri je sovjetski delegat Gromiko ponovno prikazal napadalni značaj Atlantskega pakta. Dokazi za to so naslednji: Atlantski pakt spada v široko mrežo vojaških oporišč okrog Sovjetske zveze; Velika Britanija in Francija sta pri tem kršili obveze, ki sta jih sprejeli, do Sovjetske zveze; Sovjetska zveza ni bila povabljena k paktu; zahodne sile so ohranile mešani odbor poveljnikov vrhovnega štaba v Washingtonu in ustanovile vrhovni štab zahodne zveze v Fontainebleau; ZDA, Velika Britanija in Francija razvijajo veliko oboroževalno tekmo in pripravljajo vojaške načrte proti Sovjetski zvezi; Atlantski pakt določa vojaške ukrepe brez pooblastila Varnostnega sveta OZN; ZDA imajo že preko 100 vojaških baz na tujih ozemljih brez Nemčije, Avstrije, Japonske Koreje in Trsta.

Na podlagi vseh teh dokazov nevarnosti za mir, je Gromiko pozval družene narode na mednarodno sodelovanje po načelih listine OZN

Mindszenty in 800 žandarjev

Med kopico ostalih načetih vprašanj izstopa predvsem provokacija ameriškega bloka proti državam ljudske demokracije in posebno proti Madžarski in Bolgariji. A meriški blok hoče prikazati te države kot kršiteljice mirovnih pogodb, ker nastopajo v obrambo svojih državnih interesov proti špijonom, kot je bil to članici OZN, sovražnikom države, raznim tujim čeprav OZN ni bila ustanovljena za zaščito zločincev in izdajalcev, kot je dejal sovjetski delegat Malik, čeprav so demokratične države nastopile proti tej provokaciji, je ameriški glasovalni troj vendar sprejel vpis tega vprašanja na dnevni red. Na dnevni red so sprejeli tudi Indonezijsko vprašanje, Nisc se pa še sporazumeli glede sprejema Izraela in Cejlona. Arabske države so namreč nasprotne vpisu Izraela v OZN. Sovjetski delegat je pri tem menil, da bi se spori med arabskimi državami in Izraelom dali laže rešiti, če bi Izrael bil član OZN.

Ostro debato je povzročil tudi predlog tajnika OZN Lia, da bi ustanovili nekakšno orožništvo OZN, ki naj bi štelo 800 mož. Kot je ta predlog na videz nedolžen, skriva v sebi vendar težnjo ameriškega bloka, da si preko tega orožništva odpre pot za vmešavanje v notranje zadeve držav članic OZN. Iz tega razloga sta sovjetski in jugoslovanski delegat nastopila proti njemu.

Italijanske kolonije

Največil del zasedanj glavne skupščine je bil dosedaj posvečen kot smo že omenili razpravam o usodi bivših italijanskih kolonij v Afriki. Doslej so v glavnem razložile velesile in pa italijanska delegacija svoje stališče in ni bilo praktično še ničesar sklenjenega, razen da sme posebna italijanska delegacija prisostvovati razpravam. Vse kaže, da bo to ostal edini «uspeh» Italije, oz. italijanske de Gasperijeve vlade. To je vsekakor poučen primer odnosov med ZDA in njenimi vladnimi podložniki. Sedaj, ko je Italija popolnoma zlezla v ameriški objem in stopila v atlantski pakt ameriškim vojaškim silam, ko je dejansko postala ameriška kolonija sedaj bo v zameno dobila še dokončno brco in Afrike, kjer jo bo nadomestil močnejši imperialistični tekmec. Ameriški hlapec De Gasperi bo v znamenju svojega hlapčevstva po tej poti pripravil Italijo še ob poslednje zunanje znake njene neodvisnosti, če mu ne bodo italijanske demokratične množice preje izpodnesle tal.

Italijanska kolonialna posest v Afriki je pred drugo svetovno vojno obsegala Libijo, Eritrejo in Somalijo. Strateško in gospodarko popolnoma nepomembno Somaljo so ji zapadne sile pripravljene vrniti, seveda pod varuštvom OZN. Glede Eritreje se ameriško in britansko stališče precej ujemata. Krščanski del Eritreje s pristaniščem Massauo in mestom Asmaro naj bi bil priključen Abesiniji. Glede zapadne Eritreje pa se niso izjavili, verjetno zato, ker špekulirajo, da si je prisvoje zase zaradi njene strateške važnosti. Abesinija je preko svojega zastopnika zahtevala Somalijo in Eritrejo v celoti zase. Kar se tiče Libije, te strateško izredno važne kolonije, naj bi po zapadnih predlogih Cirenajko upravljala V. Britanija, Tripolitanijo pa ZDA. Namen angloameriškega imperializma, da se zasidra v severni Afriki in v Sredozemskem morju, je jasen, zato je tudi sovjetski delegat Gromiko ostro nastopil proti angloameriškim načrtom. Sovjetska zveza predlaga naslednjo rešitev vprašanja italijanskih kolonij: Libija naj dobi po desetih letih neodvisnost, dotlej pa naj bo pod varuštvom OZN, ki bi ga sestavljale V. Britanija, ZDA, Sovjetska zveza, Francija, Italija in predstavniki prebivalcev kolonialnih ozemelj. Isti je sovjetski predlog glede Somalije in Eritreje, kjer naj dobi Abesinija ozemeljske koncesije, t.j. dostop do morja v pristanišču Assab.

ZMAGA NA GRAMOSU in kriza atenske vlade

Ofenziva demokratične vojske v severnem delu Grčije na Gramosu se je končala z veliko zmago demokratičnih sil, ki so še vedno v ofenzivi, posebno na pogorju Kajmakčalana ob jugoslovanski meji. Veliki uspehi odporniškega gibanja v Grčiji in nezadovoljstvo množic, katerega izraz je bila tudi stavka državnih nameščencev, ki je paralizirala vse življenje v Atenah, vse to je močno poslabšalo položaj vlade po vsej državi. Neposredni izraz tega je bil padec Sofulisove vlade, ki pa so ga skušali opravičiti z neko valutarno afero v vladi. Sofulis je dobil sicer spet mandat za sestavo vlade, vendar sam ne verjame v njeno dolgotrajno življenje, sicer ne bi takoj, ko je prisegel kralju opozoril svoje ameriške gospodarje, naj mu pošljejo mnogo orožja, če hočejo, da bo z njim kaj.

* * *

MAP

MAP so okrajševalnice za nov program ameriške vojaške pomoči državam Atlantskega pakta, vendar so se vladni tolmači potrudili takoj pojasniti, da bodo to pomoč dobivale tudi države, ki niso v Atlantskem paktu, kot n.pr. Grčija in Turčija. Da bi ta «pomoč» kaj zalegla si poleg politikov Bele hiše prizadeva tudi Vatikan, ki je vedno navdušen nad vsako potezo proti Sovjetski zvezi, pa naj jo je naredil Hitler, Mussolini, Churchill ali Truman. Včasih je papež blagoslavljal italijansko orožje za Albanijo in Abesinijo, pred dnevi pa je newyorški kardinal Speelman molil v ameriškem senatu za uspeh Atlantskega pakta.

D. ACHESON (ZDA) — BEVIN (V. Brit.) — R. SCHUMAN (Francija) — SPAAK (Belgija) — SFORZA (Italija) — PEARSON (Kanada)

Kaj je Atlantski pakt?

1. VOJNI PAKT: Pakt določa ustanovitev vojaškega odbora, ki je pravi enoten glavni štab vseh udeležencev pakta. Pakt spremljajo pospešene vojaške priprave: ustanavljanje pomorskih in letalskih oporišč, izenačenje oborožitve, civilna in vojaška mobilizacija itd. Vse te mere bodo imele za posledico zvišanje vojaških proračunov in vedno večje davke. Čisto navadna provokacija, ki jo organizirajo vojni hujskači med severnim tečajem in severnim povratnikom, lahko povzroči izbruh svetovne vojne.

2. PROTISOVJETSKO NAPADALNO ORODJE: Vlade podpisnice trdijo, da se morajo braniti, ko jih nihče ne ogroža. V ta namen organizirajo obkroževanje ZSSR in ljudskih demokracij. Te države so v naprej izključene iz atlantskega pakta. Pred sklenitvijo tega pakta so bili odklonjeni sovjetski predlogi za sklenitev mirovnega pakta z ZDA in nenapadalne pogodbe z Norveško.

3. ZAVEZNISTVO PROTI NARODOM: S členom 4 pakta so se vlade podpisnice odločile, da bodo sodelovale, da zajamčijo svojo »politično neodvisnost«. To pomeni, da bodo skupno zatrle vsako gibanje, ki bo nasprotovalo njihovi zločinski napadalni politiki. To je organizacija, ki bo v velikem obsegu s podporo fašistov Franca in Salazarja služila preganjanju vseh demokratov in vseh branilcev miru.

4. JE PROTI OZN: Vsi namigi tega pakta na ustanovno listino OZN so čisto navadne potvorbe. Ta listina ne predvideva ustanavljanja vojaških blokov, niti prisilnih akcij brez priporočila Varnostnega sveta, če se to ne nanaša proti bivši sovražni državi. Ta pakt pa niti ne omenja nemške nevarnosti, ker mora zapadna Nemčija služiti kot orožarna protisovjetskim zaveznikom.

5. JE PROTI FRANCOSKO-SOVJETSKI POGODBI: S to pogodbo, ki je bila podpisana leta 1944., se je Francija obvezala, da ne bo sklenila nobenega zavezništva in da ne bo udeležena v nobeni koaliciji, naperjeni proti Sovjetski zvezi.

6. JE PROTI JALTSKIM IN POTSDAMSKIM SPORAZUMOM: V teh sporazumih so se ZSSR, ZDA in Velika Britanija obvezale, da bodo sodelovale pri krepitvi splošnega miru in mednarodne varnosti in da bodo sodelovale tudi pri jačanju Organizacije združenih narodov.

NEDIKTSON (Island) — LANGE (Norveška) — RASSMUSSEN (Danska) — BECH (Luksemburg) — MATA (Portugal) — STIKKEF (Holandska)

DVA MOŽA

ki gresta vojnim hujskačem v OZN na živce

Čudno se zdi, da ni Vatikan ali pa vsaj njegov zastopnik v ZDA kardinal Spellmann protestiral, ko je New York Herald Tribune v nekem svojem članku prav krivoverško primerjal Višinskega sv. Trojici. Zelo razširjeni ameriški časopis je namreč opisal sedanjega sovjetskega zunanjega ministra pod ter naslovom: «Višinski. Trije možje v enem».

Ni prvič, da ugledni ameriški novinarji, ki jih presenečajo velike sposobnosti tega izrednega diplomata, dajejo Višinskemu, najbolj fantastične nazive. Imenujejo ga: atomski govornik, gospod Ne, eksplozivni diplomat, mora OZN. Razen teh mu dajejo stotine drugih več ali manj laskajočih nazivov, ki se jih ne izplača vseh navajati. Dvojico Višinskega — Gromika imajo v državnem departmanu in v evropskih diplomatskih krogih, ki so podrejeni ZDA, za nevarna razkrinkovalca protisovjetskih vojnohujskaških načrto . Zanos Višinskega na sejah Varnostnega sveta in glavne skupščine OZN je že prešel v pregovor.

Višinski je zelo močan dialektik. Pri tem mu mnogo koristi njegovo globoko znanje prava, ki ga je tudi poučeval na moskovski univerzi. S pomočjo tega znanja je mnogokrat lahko premagal svoje nasprotnike, ki so se pri razpravljanju na sejah OZN večkrat potili, ko je govoril Višinski.

V kroniki zasedanj OZN bo ostal sarkastični opomin Višinskega na nekem razpravljanju o palestinskem vprašanju delegatu Sirije, ki je prekršil vsa pravila spodobnosti in diplomacije ter je v svojem sedežu zaspal, ker je bil ravno v tistem trenutku njegov tolmač odsoten. «Sirijskemu delegatu želim dolgo let življenja, če me posluša seveda», je dejal Višinski v svojem govoru. Ker je neki bližnji kolega takoj zbudil sirijskega delegata, je Višinski nadaljeval: «Zelo žal mi je, da Vas moram motiti, toda ker moram oporekati nekim Vašim trditvam, bi bil zadovoljen, da bi me slišali budni; nato boste lahko znova zaspali».

12. oktobra 1948. med razpravljanjem o prepovedi atomske bombe, ki jo je predlagala ZSSR na zasedanju Glavne skupščine OZN v Parizu, je Višinski s citati iz marksističnih klasikov razložil, s kakšnimi sredstvi bi se dale premagati pomanjkljivosti kapitalističnega sistema, ki neizbežno vodi k vojni. Te lekcije marksizma Višinskega skupščini OZN so bile tako pogoste, da je ameriški delegat Austin takrat, ves razjarjen zaradi svojega neznanja v tem predmetu, izjavil, da se bo lotil študija marksističnih teorij.

V nekem svojem govoru je takrat Višinski dejal: «Danes nam je gospod Austin povedal, da se bo lotil marljivega študija marksizma. To me zelo veseli, gospod Austin, samo mi je žal, da ste govorili danes, preden ste začeli študirati, rajši bi vas bil poslušal potem, ko bi se tega študija lotili. Videli boste, da boste po tem študiju v manj smešnem položaju, v kakršnem ste danes.» Pravijo, da je Austin, ki je po navadi dovzeten za razne dovtipe in šale, onega dne v nekaj sekundah večkrat spremenil svojo barvo.

Skupini ameriških novinarjev, ki so ga nekega dne vprašali, ali ima ZSSR namen zapustiti misel sodelovanja z Združenimi državami, je Višinski odgovoril: «Ne bi bilo neumestno vprašati one, ki govorijo o sodelovanju, kaj s tem sploh mislijo. Ali morda ne imajo za sodelovanje, odnose med jahačem in konjem? Kar se nas tiče, odklanjamo tako vrsto sodelovanja. Mi nočemo igrati vloge konja, ki ga jaha spreten jahalec, tudi če so morda kakšne države, ki jim takšno sodelovanje prija».

Mnogo mlajši, toda ne manj spreten je Andrej Gromiko. Ima 40 let in njegova mati še vedno dela v kolhozu «Gorodok». Za svojo naglo sijajno kariero se mora zahvaliti svoji izredni nadarjenosti in odločni volji, s katero je odstranila ovire, pred katerimi bi se vsakdo ustavil. Višinski ga je vodil s svojo izkušenostjo po strmih stezah diplomacije in Gromiko je v nekaj letih presenetil celo svojega lastnega učitelja. V OZN sta se oba popolnoma razumela in njuni posegi so si sledili tako natančno in preračunano, da sta potolkla vse nasprotnike. Sedaj nista več oba moža skupaj v OZN, vendar sta v zelo tesnih stikih. Popolnost njunega sporazumevanja zdaj še bolj spravlja v zmedo zapadne diplomate.

Sedaj gre za zelo važno stvar, odloča se mir v svetu. Gromiko je sedaj v New Yorku, kjer so se začele seje novega zasedanja glavne skupščine OZN. Američani vedo, da je atlantski pakt v nasprotju z ustanovno listino OZN, toda s pomočjo večine, s katere razpolagajo, hočejo drugim vsiliti svojo razlago te listine. Gromiko bo z vso silo napadel in razkrinkal njih laži pred vsem svetom. Ravno zato je državni department pred začetkom te velike bitke zelo zaskrbljen.

Zapadna Nemčija prevzema vlogo Hitlerjevega tretjega Reicha

Konferenci v Potsdamu in Jalti sta tako, kakor vsemu povojnemu političnemu in gospodarskemu razvoju začrtali pot tudi nemškemu vprašanju Zavezniške države so se takrat sporazumele, da je v interesu svetovnega miru potrebno na ruševinah nacistične Nemčije ustanoviti novo enotno demokratično nemško državo, za katere demokratični razvoj bodo sporazumno odgovarjale zavezniške države.

Ta princip so vladajoči krogi ZDA in njihovi vazali v Angliji in Franciji že davno popustili, ko so že kmalu po okupaciji Nemčije začeli kršiti medzavezniške dogovore in postopoma spreminjati svoja okupacijska področja Nemčije v orodja svoje imperialistične politike. Zastopajoč stališče federalne ureditve nemške države z ustanovitvijo štiristranskega nadzorstvenega sistema za Nemčijo, predvsem z namenom da izrinejo iz takega nadzorstva Sovjetsko zvezo. Hodeč po tej poti so zapadne sile izkoristile vsako vprašanje, da bi sprožile spor, kakor na primer v primeru Berlina, z uvedbo posebne valute za zapadna področja Nemčije z ustanovitvijo nekakšnega parlamentarnega sveta v Bonnu in s tem, da so razbile stiričlanski nadzorstven svet v Berlinu v marcu leta 1948. Tem kršitvam medzavezniških dogovorov glede politike do Nemčije se je v zadnjem času priključila še samovoljna odločitev o korekturi zapadnih meja Nemčije v korist Belgije, in Francije ter najnovejša odločitev angloameriških imperialistov o ustanovitvi zahodnonemške države z dokončno združitvijo vseh treh zapadnih okupacijskih področij.

Ta odločitev je jasno plod načrtne protisovjetske politike imperialističnih sil in šlo je samo še za to, kako bolje opravičiti to izrazito vojnohujskaško potezo, oziroma kako jo skriti za navidez demokratičnim ukrepom. Zunanji ministri Acheson, Bevin in Schuman so to »rešili« s sestavo novega okupacijskega statuta, ki v potankostih označuje tristranski sporazum o ustanovitvi Zvezne nemške države. Novi okupacijski statut predvideva ukinitev vojaške vlade kot take in prehod najvišje kontrolne oblasti na Svet treh visokih civilnih komisarjev. Vsaka od zaveznikih organizacij v Nemčiji bo pod vodstvom visokega civilnega komisarja, vojaške okupacijske sile pa bodo še nadalje ostale pod poveljstvom Vrhovnih poveljnikov. Zvezne nemške oblasti bodo lahko delovale na upravnem in zakonodajnem področju, toda njihovo delo bo veljavno, če ga bodo okupacijske oblasti odobrile. Tri zapadne sile si nadalje prilaščajo izključno pravico za vodstvo zunanje politike in za odločanje vseh vprašanj vojaškega značaja. Na podlagi odločitev novega okupacijskega statuta je Nemcem poverjeno reševanje vsakdanjih problemov, kot so prehrana, delo, stanovanja itd. torej problemov, ki jih ni mogoče rešiti zaradi reakcionarne usmeritve njihove politike. Na političnem področju Nemci ne bodo imeli svoje posebne diplomacije niti svoje vojske, pač pa le posvetovalne reprezentance na zapadu. Trije visoki komisarji si prilaščajo v primeru, da bi se statut pokazal neučinkovit — če bi namreč dovolil prevelik razvoj demokratičnih sil — pravico ukiniti ga in nadomestiti z novim režimom.

Po vsem tem gre v praksi torej za kolonialni statut, ki kljub navidezni ukinitvi dosedanje vojaške kontrole v stvari ničesar ne spreminja in civilni nemški organi s tako imenovano Zvezno vlado na čelu bodo imeli edino nalogo izvrševati odločitve imperialistične politike ZDA, Anglije in Francije. Rečeno je sicer, da bo ta novi statut podrejen ustavi, ki jo že nekaj mesecev pripravlja svet poslancev v Bonnu.

Bistvo tega koraka imperialističnih sil ni torej morda v kakem demokratičnem principu. Bistvo in cilje tega koraka označuje oni člen novega statuta, ki pravi, da bo nemška vlada vključena v Marshallov plan in da bo še v tem letu prestopila k zapadnoevropski zvezi, to je praktično v Atlantski pakt.

Zemljevid združenih zapadnonemških področij.

In ravno zato angloameriški politiki tudi gre. Vključiti zapadno Nemčijo s 50 milijoni prebivalci in močno vojno industrijo v protisovjetski blok, povrniti maršalizirani Nemčiji vlogo, kakršno ji je dal Hitler. Nemčija je tako dokončno razdeljena in dokončno vključena v agresivno politiko imperialističnih sil. Zavedajoč se tega in da bi zmanjšali ta porazen vtis v svetovni javnosti, so zunanji ministri ZDA, Velike Britanije in Francije objavljenemu besedilu novega statuta pridali še zatrditev, da lahko Sovjetska zveza razširi statut tudi na svoje področje.

Ta zadnji vojnohujskaški korak vlad ZDA, Velike Britanije in Francije je povzročil razburjenje v širokih plasteh evropskega ljudstva, posebno v Franciji, nič manj pa tudi v Nemčiji sami. Nemško ljudstvo, z izjemo ostankov nacizma, ki danes služijo ameriškemu imperializmu, se sprašuje, kaj mu taka politika zapadnih sil prinaša. Na podlagi svoje življenjske stvarnosti ugotavlja bedo, ki je nedvomna posledica uvajanja Marshallovega plana. Število brezposelnih v angloameriški coni je narastlo na 1 milijon, delo v industrijah je zaradi pomanjkanja elektrike paralizirano, mnoge tovarne pa so zaradi blokade kreditov nemške pokrajinske banke zaprte. Cene predmetom dnevne potrošnje stalno rastejo in le delno padajo pri luksuznih predmetih. Srednja plača delavca znaša tedensko 40 mark, ki mu ne zadoščajo niti za prehrano, kaj šele da bi mogel kupiti n. pr. otroške čevlje, ki stanejo 30 mark. V primeri imperialističnega napada na Sovjetsko zvezo pa bi nemške ljudi čakala pot na bojišče poginjati za interese blaznih voditeljev anglo-ameriških vojnih hujskačev.

PO TRŽAŠKEM OZEMLJU

KRONIKA

:: OB 18. letnici proglasitve španske republike je izvršilni odbor Tržaške visokošolske zveze izdal proglas, v katerem izreka popolno solidarnost vseh svojih članov s špansko demokratično mladino.

:: PROTI atlantskemu paktu so protestirale antifašistične žene VI. okraja, antifašistične žene iz Sempolaja in članstvo OF V. okraja. Obenem so pozdravili svetovni kongres za mir v Parizu ter izzrazili z njim vso svojo solidarnost.

:: SODIŠČE pa je obsodilo dr. Zbogarja-Brocchija, ker je trdil, da prizivna komisija za reševanje pritožb političnih odpuščencev z dela ne deluje pravično.

:: ČEZ PRAZNIKE bo ves dan luč, toda priporočajo ljudem, naj sami omejijo njeno uporabo.

:: ZALJUBLJENI ljudje bodo zopet hudo prizadeti. Poštne pristojbine so se namreč zvišale, tako da bo treba dati za pismo 20 lir, razglednice pa 15. zvišali so tudi pristojbino za poštne zavoje.

:: INVALIDI in svojci padlih borcev so se v Dolini sestali in se porazgovorili o svojih vprašanjih. Sestanek pa ni bil po volji Vidalijevemu razbijaču Grgiču, ki je prišel po zaključku sestanka izzivat.

:: ENOURNO protestno stavko so v četrtek napovedali delavci kemične industrije, ker jim nočejo povišati mezd.

:: OBČINA DOLINA bo razdeljena na tri volivne okoliše s sedeži Dolina, Boljunec, Boršt. V vsakem okolišu bosta po dve volišči.

:: POLICIJA je končno zaplenila po raznih kioskih pornografske revije «Settimo velo», «Follie», «Rire» in «Colombo». Ljudje pravijo, da bi bilo treba tudi zdaljšati hlačke plesalkam, ki nastopajo v raznih revijah.

:: TRŽAŠKO SODIŠČE ni ugodilo prošnji nekaterih antifašistov, da bi jim zbrisali obsodbe, ki jih je izreklo izredno fašistov, sodišče.

:: KONČNO SO SE le zganili in začeli popravljati cesto z Lovca na Katinaro.

:: OBLASTI so povabile novinarje na obisk v zapore v ul. Coroneo. Tam so jim pokazali samo lepe stvari, jim povedali, da imajo jetniki kinopredstave, radiooddaje itd. Po opisih raznih listov bi si človek res želel iti nekaj časa sedet. Čudno pa je to, da niso pustili novinarjem razgovarjati se z jetniki.

:: IZ PARKA v vili Necker, kjer je vojaški avtopark, je izginilo mnogo starega železa in drugega materiala. Sumijo civiliste, pa tudi vojake.

:: 356 OPENCEV je podpisalo izjavo, v kateri zahteva, da uprava Prosvetnega doma omogoči redna gostovanja SNG. Delegacija Opencev je šla z izjavo k openskemu «rasu» Malalanu, ki je dejal, da odbor to odklanja. Dodal je že to: «Tudi če sem na krivi poti, bom opravičen, ker sledim boljševiški partiji». Najbrže mu gre že na otročje.

:: «VLJUDNOST» ameriških vojakov je že prišla večkrat do izraza. Tako sta dva vojaka prebila ves popoldne in večer z dvema deklicama od 14 do 15 let, nato pa sta jih še opijanila in pustila na trgu Goldoni vsem v zasmeh. Policija ju je spravila na varno, naslednji dan pa ju je poslala na zdravniški pregled...

:: ZARADI pomanjkanja dokazov je sodišče oprostilo agenta Coluccio, ki je bil obtožen, da je ubil inšpektorja Ferrinija.

:: ANGLEŠKEMU diplomatu Cecilu Rhodesu, funkcionarju angleškega poslaništva v Beogradu, so ukradli iz avtomobila aktovko.

:: ARETIRALI so sedemčlansko tatinsko tolpo mladoletnikov, ki so kradli razne predmete iz avtomobilov. V več mesecih so nakrali za milijon lir blaga.

Potrebe našega podeželja v demokratičnem volivnem programu

V okviru volivnega odbora Slovansko - italijanske ljudske fronte je bil ustanovljen preteklo nedeljo v Nabrežini ožji delovni odbor Fronte za občino Devin - Nabrežina.

Ob ustanovitvi tega odbora se nujno postavlja naloga sestaviti tudi za občino Devin - Nabrežina konkreten in izvedljiv volivni program, ki bo računal z dejanskimi možnostmi. Slovanska - italijanska ljudska fronta, zvesta svojim načelom, pač ne bo postavljala takih programov, kakor buržoazne stranke, ki za časa volitev obljubljajo gradove, takoj po volitvah, ko si zagotovijo svoje stolčke, pa na vse te obljube pozabljajo. Stvarni programi morajo služiti za časa volitev pritegnitvi in mobilizaciji najširših ljudskih plasti, po volitvah pa je treba pristopiti k njih uresničevanju.

Nabrežinska občina ima mnogo potreb in bodočo občinsko upravo čaka mnogo dela. Nabrežina sama je industrijsko središče s svojimi kamnolomi. Te kamnolome daje občina v zakup raznim podjetjem in izterjuje zakupnino, s katero so svojčas krili velik del občinskih izdatkov. Sedaj pa ni tako. Zakupne pogodbe so še iz predvojne dobe in tedanji upravniki niso upoštevali krajevnih interesov. Pri odlaji zemljišč, kjer leže kamnolomi, so odločali pred vojno politični momenti, ki so se križali z interesi domačega prebivalstva. Že tedaj so bile zakupnine nizke, sedaj po razvrednotenju lire pa so naravnost smešne. Nujna je torej revizija zakupnih pogodb in prilagoditev zakupnine kupni vrednosti lire.

Občinska uprava bi morala zahtevati, da se kamen ne sme izvažati neobdelan, temveč obdelan. Strokovne sile so v ta namen na razpolago in tudi tehnična oprema je v skladu z modernimi zahtevami te industrije. S to klavzulo, ki bi jo morala občina vključiti v zakupne pogodbe, bi se tudi zmanjšala brezposelnost.

Drugo vprašanje je elektrifikacija. V večini vasi nabrežinske občine je elektrifikacija izvedena. Izvesti pa bi jo bilo treba tudi v Mavhinjah, Medji vasi in Cerovljah.

Prebivalstvo vasi Sempolaj, Prečnik, Praprot, Slivno in Ternovica je z udarniškim delom in z lastnimi sredstvi napeljalo po svojih vaseh električno strujo. Toda ta napeljava ni popolna, ker primanjkujejo števci. Zato se dogajajo neprijetnosti pri plačevanju uporabljenega električnega toka. Vsa vas mora namreč plačati Selvegu določeno vsoto, ki jo potem vaščani med seboj razdelijo. Treba je torej dobaviti ljudem števce.

Voda je sedaj napeljana po vseh vaseh nabrežinske občine, toda zaradi suše je primanjkuje. V bivši mavhinjski občini pa niso napeljali vode v posamezne hiše. Mnogi ljudje so mnenja, da bi morala uprava vodovoda preiti v občinske roke in občina bi morala omogočiti vsem tem vasem kolektivno nabavo potrebnih cevi za napeljavo vode po hišah ter jim tudi priskrbeti podporo za izvršitev vseh del. Prebivalstvo teh vasi naj bi bilo obremenjeno s stroški napeljave vode le v toliko, kolikor dopušča njih gospodarska moč.

Tudi obnova v Medji vasi, Mavhinjah, Cerovljah in Vižovljah je bila le delno izvedena. Obnovili niso gospodarskih poslopij, to je hlevov, skednjev in senikov, tako da nimajo ljudje prostora niti za živino niti za shrambo pridelkov.

Izvesti je treba tudi novo klasifikacijo zemljič, ker so se razne kulture od zadnje klasifikacije v marsičem spremenile. Gozdovi so izsekani, vinogradništvo je v mnogih primerih uničeno, sadjereja je zanemarjena. Vzlic temu pa so kmetje obdavčeni na podlagi stare klasifikacije. Pri obdavčenju morajo upoštevati tudi rodovitnost teh zemljišč. Bodoča občinska uprava bo morala urediti tudi vprašanje izterjevanja davkov.

Poskrbeti bo treba za dvig živinoreje. Vsi ukrepi vojaške uprave so nezadovoljivi in malenkostni v primeri s potrebami; podpora, ki jo daje vojaška uprava za nabavo plemenske živine je nezadostna. In letošnji uvoz je mnogo prenizek. Podpora, ki jo je dala vojaška uprava v ta namen je v primeri z izdatki za pogozdovanje in razna nerentabilna javna dela naravnost smešna. Bodoča občinska uprava bo morala posvetiti temu vprašanju vso pozornost in pomagati kmetom pri nabavi plemenske živine. Zlasti bo morala iti na roko onim vasem, ki so bile najbolj prizadete za časa narodno osvobodilne borbe. Kmetom bo treba preskrbeti v ta namen tudi dolgoročne kredite.

Sadjarstvo je v nabrežinski občini v popolni propasti. Sadno drevje, ki so ga uvozili iz Italije, ne ustreza podnebnim in talnim pogojem in usiha. Zato bi bilo treba to sadno drevje izkopati in nasaditi sadike iz bližnjih domačih sadovnjakov. Napraviti bi bilo treba domači sadovnjak in nehati uvažati sadike iz Italije, ki se tudi ne morejo aklimatizirati. Tudi vinogradništvo ne uspeva, kakor bi moralo, divjaki, ki jih dobavlja vojaška uprava, ne ustrezajo potrebam. Treba je vzgojiti domače divjake, ki bodo bolj dolgo rodovitni in bolj poceni. Vprašanje zase je vinski pridelek, ki ga ne morejo kmetje razpečati zaradi konkurence italijanskih vin. Tudi to vprašanje bi bilo treba rešiti.

Nabrežinski ribiči že dolga leta čakajo, da se zgradi primerno pristanišče, zato je nujno treba postaviti zahtevo po pristanišču za nabrežinsko občino. V Vižovljah je prišla gmajna, ki jim jo je občina vzela po letu 1926, zopet nekako v ljudsko posest, toda kljub temu je sedanji župan oddal del te gmajne nekaterim družinam za zgraditev vil. Ljudje se tudi pritožujejo, da morajo še sedaj hoditi na davkarijo in na sodišče v Tržič, ker ni VU poskrbela, da bi se spisi prenesli v Trst. Tudi to vprašanje je treba čim prej rešiti, da se preprečijo ljudem nepotrebni izdatki.

V Sempolaju je nad 80 šoloobveznih otrok in del teh otrok se mora učiti v župnišču. Čeprav je zemljišče za zgraditev novega šolskega poslopja že kupljeno, se niso še lotili gradnje nove šole. Zaradi pomanjkanja šolskega poslopja je prizadeto tudi učiteljstvo, ki nima stanovanja. Zato je zgraditev nove šole v Sempolaju zelo nujna zahteva. Solo je treba zgraditi tudi v Cerovljah, kjer poučujejo deco v zasebni hiši. Nabrežinsko strokovno šolo pa je treba spremeniti iz dveletne v triletno, da bo ustrezala zahtevam.

Sedanja občinska uprava tudi nič ne skrbi za ljudsko prosveto. Zato je treba odločno postaviti zahtevo, da bo nova občinska uprava prispevala in pomagala ljudstvu, da pride do svojih prosvetnih domov.

Uradni jezik je na občini še vedno italijanščina čeprav je prebivalstvo nabrežinske občine v veli, ki večini slovenske narodnosti. V vsem poslovanju se mora zato uvesti dvojezičnost. Na nabrežinskem igrišču je treba zgraditi kopalnico in slačilnico, poskrbeti bo treba tudi za posvetovalnico za matere. Svojčas je bila v Nabrežini javna kopalnica, sedaj pa je ni in jo je treba zgraditi.

Tu je nakazanih nekaj glavnih potreb in zahtev nabrežinske občine, ki bodo morale priti v volivni program Slivansko-italijanske ljudske fronte za občino Nabrežina: te zahteve bo treba seveda spopolniti, pri čemer mora sodelovati vse prizadeto prebivalstvo. Vse te zahteve so izvedljive in stvarne in od enotnosti vsega ljudstva je odvisno, da se uresničijo.

GROBOKOPI SIAU

Centralni komitet Vidalijevih frakcionašev je sklenil, da pojde na volitve v Trstu in v Miljah z listami pod imenom Komunistične partije, v slovenskih občinah na «visoki planoti» pa pod imenom SIAU. S tem svojim sklepom se je Vidali še bolj razgalil in pokazal ves svoj oportunizem. Kaj naj pomeni ta sklep drugega kot razbijanje slovansko-italijanskega bratstva in enotnosti, ki sta bila ustvarjena s toliki mi žrtvami za časa narodno osvobodilne borbe. Imperialisti in tržaški reakcionarji so se vsa ta leta zaman trudili, da bi razbili to enotnost, ker so se zavedali, da predstavlja zanje največjo nevarnost, Vidali pa jim je njih težnje in želje uresničil in se tako postavil z njimi na isto črto.

Nastopati na volitvah v Trstu pod samim imenom Komunistične partije, pomeni dejansko omejevati njen vpliv, pomeni odklanjati široke množice volivcev in škoditi celotnemu demokratičnemu gibanju in njegovemu uveljavljenju. Vidali je popolnoma na liniji z imperialisti in reakcionarji tudi zato, ker je s svojim sklepom hotel pokazati, da v Trstu ni Slovencev in da tu torej ne pride v poštev SIAU, ki jo kot nekako revno pepelčico milostno potisne na «altipiano». To so tukajšnji italijanski šovinisti in njihovi pokrovitelji delali že ves čas. To so praktično pokazali tudi z odlokom o osebnih izkaznicah, ki so smele biti v slovenskih občinah dvojezične. Delovanje reakcionarjev in Vidalija si je v tem pogledu podobno na las in so imperialisti lahko zadovoljni, da so dobili novega pomočnika.

Vidali noče nastopiti v Trstu na volitvah z listo SIAU, ker se noče zameriti pri italijanskih nacionalistih, ker si hoče pridobiti njihove glasove. Pri tem žonglira s slavnim imenom Komunistične partije in podlo izkorišča njene borbene tradicije. Da bi si pridobili nekaj reakcionarnih glasov, zastopa dejansko protimarksistično stališče in se odpoveduje osnovni liniji na korist morebitnega trenutnega uspeha. Tako početje pa si še upa imenovati borbo demokratičnih sil.

S tem svojim sklepom so se vidalijevci odpovedali vodilni vlogi, ki jo mora imeti Komunistična partija na čelu širokih demokratičnih množic, in se izolirali. In vse to si upajo še zagovarjati in opravičevati. Tako so pretekli ponedeljek objavili v «Lavoratoru» članek pod naslovom «Partija in fronta», ki meče prav žarko luč na vse njihovo delovanje.

V članku izražajo dvome, da bi lahko SIAU predstavljala najširšo demokratično fronto. V svoji zaslepljenosti pravijo: «SIAU nima na primer jasne fiziognomije, ki bi bila razumljiva za vse prebivalstvo Komunistično partijo pa zanima vse prebivalstvo... V Trstu mora Komunistična partija razpršiti še poslednje dvome, da ni resnično internacionalistična stranka, enaka sovražnica obeh nacionalizmov, enako nasprotna nacionalističnemu prevladovanju z ene ali druge strani... Tudi za prevzgojo tovarišev mora likvidirati celo preteklost... Z «altipianom» je drugače. Tam uživa SIAU mnogo širšo popularnost, v nekaterih vaseh zajema veliko večino prebivalstva... V Trstu pa dediščina preteklosti zahteva še daljšo dobo razčiščevanja...»

Tako torej pišejo v svojem glasilu. SIAU ni razumljiva vsemu prebivalstvu. Seveda, fašistom in italijanskim šovinistom ni mogla biti nikoli razumljiva. Ne bomo se tu spuščali v zgrešeno analizo, ko se postavljata, oba nacionalizma na isto raven, ko pa vsakdo ve, da prihaja največja nevarnost le od italijanskega nacionalizma, ki zavzema tu ključne gospodarske položaje, in pobirajo slovenski nacionalisti kvečjemu le drobtinice z gospodarjeve mize in prav za prav ničesar ne predstavljajo; toda poudariti moramo, da se za tem skriva Vidalijev oportunizem, kakor se skriva v stavku, da dediščina preteklosti zahteva daljšo dobo razčiščevanja, kar pomeni:

«Popustiti moramo italijanskemu nacionalizmu, ki še ne more razumeti, da so Slovenci tudi v Trstu in da morajo tudi oni živeti». Da pa hočejo likvidirati preteklost, to smo že neštetokrat ugotovili.

Vidalijevo stališče pomeni prav za prav nekak pokop SIAU, popuščanje reakciji, potiskanje Slovencev na periferijo in v končni analizi tudi kršenje mirovne pogodbe, ki je zajamčila Slovencem enakopravnost. Boljše usluge si od Vidalija vsi reakcionarji pač niso mogli pričakovati. Toda ljudstvo ne bo Vidaliju nasedlo in bo še bolj okrepilo svojo enotnost v Slovansko italijanski ljudski fronti.

TUDI SLOVENSKI NAPISI na nagrobnih spomenikih so jim poti

Že večkrat smo pisali, da tukajšnje okupacijske oblasti dajejo fašistom vso potuho, ker jih potrebujejo v svoji protiljudski politiki. To dokazujejo obsodbe in aretacije antifašistov, ki jih obtožujejo tako imenovanih «sequestro di persona» štiri leta po osvoboditvi. Tako so te dni na podlagi ovadbe nekega Leopolda Sangiorgija, bivšega pomožnega agenta za časa nacistične okupacije, aretirali 37 letnega Jurija Rossija z Reške ceste 4 in Antona Turka iz ul. Costalunga 68.

Dobro «obveščeni» časopisi tudi poročajo, da te dni naravnost dežujejo na policijo ovadbe «sekvestrov» in da je dospelo 80 ovadb. Da bo stvar še bolj popolna, tudi poročajo, da so na Razklanem hribu odkrili novo fojbo, kjer so našli kosti kakih petih trupel, ki naj bi jih spravili tja antifašisti maja meseca 1945. Obenem tudi javljajo, da dobro napredujejo priprave za izkop kosti fašistov in nacističnih vojakov iz bazoviške jame.

Višek podlosti pa so dosegli te dni, ko so prepovedali nekaterim tržaškim Slovencem, da bi postavili svojim dragim na pokopališču nagrobne spomenike s slovenskimi napisi. Občinski organi so jim rekli, da občinski pravilnik o pokopališčih iz leta 1932. v členu 71. ne dovoljuje na nagrobne kamne drugih napisov razen v italijanščini ali latinščini. Se prej pa so prepovedali slovenske napise na Katinari in v Bazovici, kjer je ogromna večina slovenskega prebivalstva.

Na upravičene proteste prizadetih so občinski uradniki odgovorili: «Zakon je zakon in preko njega, ne moremo iti. Občinska uredba je bila odobrena od ministrstva za notranje zadeve v Rimu. Storite kar hočete, zakona ne boste mogli spremeniti. Mi ga bomo dosledno izvajali».

Fašisti, ki so ostali na občini, se torej nočejo ustaviti v svojem šovinizmu niti pred mrtvimi, ki jim njihovi svojci ne bi smeli počastiti spomina v materinem jeziku. Ti ljudje nočejo razumeti, da je ljudstvo s zem premagan in da je ljudstvo s svojo borbo za vedno izbrisalo fašistične zakone. Vsega tega pa je kriva okupacijska oblast, ki te fašiste ščiti in jih spodbuja

Tudi naši ribiči vedo za pravo pot

KO SMO BILI ZADNJIČ NA KRASU SO NAS POVABILI TUDI NAŠI RIBIČI NA RAZGOVOR. MNOGE KRIŽE IN TEŽAVE IMAJO TI NAŠI KREMENITI OBMORSKI LJUDJE IN TEŽEK JE NJIHOV KRUH. BORIJO SE Z DRAGINJO, Z NELOJALNO KONKURENCO RIBIČEV Z NASPROTNEGA BREGA, Z NERAZUMEVANJEM TRŽAŠKIH OBLASTI IN S TUJO VOJAŠKO UPRAVO, POLEG TEGA PA ŠE Z VREMENSKIMI NEPRILIKAMI IN ŠKODLJIVIM DELOVANJEM VIDALIJEVCEV, KI S SEJANJEM RAZDORA ONEMOGOČAJO USPEŠNO BORBO ZA PRAVICE IN KORIŠTI RIBIČEV. PA KAJ BI VAM PRAVILI, BERITE KAJ PRAVIJO SAMI.

Prašelj Andrej
ribič iz Sesljana

Našli smo tov. Prašlja v sesljanskem portiču, ko je za starim čolnom šival mrežo. Od začetka je bil nekam nezaupljiv, potem pa se mu je razvezal jezik in nam je začel pripovedovati: «Težko nam je. V Sesljanu nas je le malo ribičev. Prav za prav se peča s samim ribištvom samo naša družina. Veste, nas je dvanajst pri hiši, pa smo stisnjeni kot sardine. Sinova sta poročena in imata kopico otrok, hišica pa je premajhna za vse.

K nam hodijo lovit ribe Cozoti, kot vidite, je portič poln njih ribiških ladij. Sedaj delajo, kar hočejo. Pod Avstrijo so smeli loviti ribe le dve milji od obale, sedaj pa nam s svojimi ladjami večkrat potrgajo in odnesejo mreže ob obali. Pa tudi razni istrski ezuli nam sedaj trgajo kruh iz ust.

Prej je bilo tu ob obali skladišče za mreže, pa je ta kapitalist Castelreggio, ki gradi tu hotel, vse uničil in nimamo kam deti mrež. Lani smo jih shranili v borovce, pa so nam jih pokradli, doma pa nimamo prostora. Zato naj nam zgradijo drugo skladišče, ali pa vsaj dajo prostor zanj.

Tu blizu je kamnolom, kjer lomijo kamenje za karbid in ga pošiljajo v Benetke. Pa domačih dela le malo; tudi tu je zaposlenih 80 esulov, naši pa so brez dela. V vasi je več revnih družin brez hiše in morajo jemati stanovanja v najem. Zgraditi bi morali kakih pet hiš samo za domačine.

«Kaj pa mislite, glede volitev, očka, pa o Vidaliju?».

«I, kaj volili pač bomo naše. Tiste, ki so se vedno borili proti fašizmu in ki so bili z nami ves čas borbe. Kdo je Vidali, pa res ne vem, ga nisem nikoli videl ne slišal o njem. za časa borbe ga ni bilo nikoli pri nas. Pa če hočete kaj več vedeti, počakajte moja sina, ki se vrneta čez dobro uro s čolnom in pripeljeta sipe. Ne smete zameriti, jaz sem že star in znam komaj malo pisati».

Švab Karlo - Karletov
ribič iz Sv. Križa

«Nas, slovenske ribiče, povsod zapostavljajo. Prednost imajo italijanski ribiči, oziroma konzorcij ribičev, v katerem pa gospodarijo razni trgovci in prekupčevalci z ribami kakor je bil znani Tiozzo. V konzorciju so v glavnem Cozoti. Vojaška uprava ga podpira in mu je nakazala 360 milijonov lir podpore. Tako so si lahko kupili motorne ribiške ladje in nas mislijo popolnoma izpodriniti. Pa tudi naše ljudi snubijo, da bi pristopili v konzorcij; pa jim ne gredo na limanice. Letos nam ni dala oblast nobene podpore, le obljubili so nam, da nam nekaj dajo, če popravimo svoje čolne; pa ni še nič videti. Od toliko milijonov bi vendar moralo biti tudi kaj za nas.

Tudi pri prodaji rib nas izkoriščajo. Jaz mislim, da bi morali ustanoviti zadrugo za skupen nakup mrež in drugih potrebščinzalov in prodajo. Tako bi si laže nabavljali čolne, mreže in vse druge potrebščine. Sedaj imamo 6 «lampar», tri velike barke in mnogo čolnov. Ribičev nas je kakih 60. Nekdaj jih je bilo mnogo več, pa mladina zapušča morje, ker nimamo prave opreme. Nabaviti bi si morali motorne ladjice in sredstva za ribolov pozimi, tako ne bi ostali toliko časa brez zaslužka in bi bilo mnogo manj brezposelnih. Če bi se vsi združili, bi se dalo marsikaj narediti. Hodili bi lahko tudi lovit ribe v istrske vode v cono B. Rabili bi tudi skupno skladišče za mreže v glavnem portiču. Poleg tega pa bi nam morali dovoliti, da bi lahko tudi poleti uporabljali mali portič «Brojnico», kjer so vodne črpalke in nam takrat prepovedo dostop.

Seveda za vse to moramo biti enotni. Vidalijevci so v začetku zmešali glave mnogim ljudem, pa se položaj izboljšuje. Če bomo razdvojeni, bo po nas. Fašisti nas že sedaj podijo od našega morja, ker smo jim tu na poti. Mnogo ljudi že vidi, da so na zgrešeni poti. Le priznati tega nočejo, ker jih je sram. Mislim, da je to zgrešeno, ker ljudje niso krivi, če so jih zapeljali in je zato že čas, da se vrnejo k nam».

Sulčič Anton - Zgraden
ribič iz Sv. Križa

Tov. Sulčič se je pravkar vrnil od morja in je razpletal pred hišo mrežo. Potožil se je nad slabim lovom in nadaljeval: «Če nam je sreča mila in nalovimo mnogo rib, nas pa v ribarnici opeharijo. Pred prvo svetovno vojno smo imeli svojo zadrugo, pa ni ravno šlo predobro, ker ni bilo pravega vodstva. Mnogi ljudje so zato zgubili zaupanje v same sebe. Pa bi bilo dobro, da bi še enkrat poskusili. Res, težko bo, konzorcij bi nam nasprotoval, pa bi mu lahko združeni kljubovali. Vprašanje prodaje rib je zelo važno. V ribarnici bi nam morali dati na razpolago nekaj stojnic, pa bi nas ne mogli več izkoriščati razni prekupčevalci. Za zadrugo pa bi nam morala seveda dati občina dovoljenje. Če bomo združeni, nam bo to uspelo.

Lani nam je dala oblast preko konzorcija nekaj mrež, pa to je vse premalo. Nam tudi ne pustijo loviti z «lamparami» 1 miljo od obrežja, sedaj, ko lovijo samo napolitanski ribiči z njihovimi lamparami, pa jih pustijo tudi do 300 metrov od obrežja.

Ko lovimo z lamparami, pridejo drugi ribiči prej na trg, ker imajo boljše čolne, mi pa moramo prodati nato ribe za vsako ceno. Sedaj lovimo v glavnem le sipe, veliki lov se začne šele maja meseca. Ko malo nalovimo, oddamo ribe raznim revnim ženskam, ki jih nato prodajajo po vaseh.

«Pa je res, da so vidalijevci pri vas tako močni, kot se hvalijo?». «Ne smete soditi na zunaj. Ljudi za enoten nastop na volitvah je mnogo več, kot si mislijo vidalijevci. Pa naši ljudje so mirni, ker vedo, da je pravica in resnica na njihovi strani. Zato jim ni treba kričati. Samo malo več bi bilo treba ljudem pojasniti položaj; mnogi ne vedo, pri čem so in bi jih bilo treba poučiti. Pa saj vsak dan vidijo, kam vodi razprtija in vsem postaja jasno, da ni druge poti kot enotnost nas vseh».

Kontoveljski ribiči

Stopili smo tudi na Kontovel in se pomenili s tamošnjimi ribiči. Njih problemi so podobni problemom svetokriških ribičev, le da je teh ribičev mnogo manj, okoli 15. Zelo težko jim je. Imajo premalo mrež in čolnov in oblast bi jih morala podpreti. Svojčas so že ustanovili pripravljalj odbor za ustanovitev zadruge, pa je šlo vse v nič. Konzorcij tudi tu pritiska. Le eden se je vdal in pristopil vanj.

Z milijoni, ki jih je dala oblast na razpolago konzorciju, so si tam kupili motorne ribiške ladje in mislijo vkrcati nanje ribiče kot dninarje ali z mesečno plačo. Tako bi oni vse radi pogoltnili.

Kontovelski ribiči so imeli motorno lamparo «Svobodo», pa jim je manjkala mreža. Spor v demokratičnih vrstah je škodoval tudi ribičem, in sedaj ta lampara počiva.

Neki ribič nam je dejal: «Izkoriščajo nas, mi pa se prepiramo. Ali nekateri ne vidijo, da nas hoče spraviti konzorcij ob še ta borni košček kruha, ki ga imamo? Tudi v ribarnici nas odirajo. Pred nekaj dnevi sem nesel tja 13 kg. glavočev, (guatti) pa so mi dali zanje 520 lir. Ko sem pogledal na stojnico, sem videl, da so jih prodajali po 180 lir kg.

Večina naših ribičev ima čolne v grljanskem portiču. Popraviti bi ga bilo treba, očistiti smeti tam okoli in napraviti skladišče za mreže in druge potrebščine. Seveda, vsega tega ne bomo dosegli, če se bomo prepirali med seboj».

POLITIKA ENOTNOSTI E-S
z Delavsko zbornico je doživela popoln polom

Kongres Enotnih sindikatov je lani decembra meseca odobril program sindikalne enotnosti. Ker je bil ta kongres organiziran tako; da so bili izvoljeni delegati skoraj sami Vidalijevi pristaši, je jasno, da je tu šlo za enotnost z Delavsko zbornico, to je za enotnost na podlagi popuščanja Delavski zbornici in odklona od resnično razredne linije.

Kakšni so po petih mesecih popuščanja in kompromisov uspehi te Radicheve politike? Ugotoviti moramo, da so Enotni sindikati doživljali ves ta čas samo neuspehe in da enotnosti z Delavsko zbornico niso dosegli. To je popolnoma razumljivo, ker je bila vsa njih politika zgrešena. Vsem je namreč popolnoma jasno, da enotnost z voditelji Delavske zbornice sploh ni mogoča, ker ima ta zbornica negativno funkcijo v delavskem gibanju in so jo ustanovili ravno za razbijanje delavskih vrst. Edina prava politika bi bila, pritegniti z borbo čim več članov Delavske zbornice ter jih mobilizirati na osnovi konkretnih akcij, zlasti za izboljšanje mezdnih in delovnih pogojev.

Vidalijevsko vodstvo Enotnih sindikatov pa tega ni hotelo razumeti in je ves čas naravnost klečeplazilo pred vodstvom Delavske zbornice. Pri tem naj omenimo le dva zadnja neuspeha Enotnih sindikatov v njihovem prizadevanju za dosego enotnosti za vsako ceno. 29. marca je vodstvo Enotnih sindikatov poslalo Delavski zbornici pismo, v katerem jo poziva, naj v «duhu in po tradicijah slavne preteklosti tržaškega delavskega razreda in v znamenju enotnosti vseh delavcev v njihovi borbi proti kapitalističnemu izkoriščanju praznuje prvi maj skupno z Enotnimi sindikati.»

Delavska zbornica jim je odgovorila: «Smo že poskrbeli za organiziranje lastnih manifestacij za prvi maj in zato ne moremo sprejeti vašega vabila.»

Drugi tak neuspeh so Enotni sindikati doživeli ob borbi delavcev in nameščencev krajevnih ustanov, ki sta jim občinski in conski svet priznala poviške mezd in plač, katerih pa vojaška uprava še ni odobrila. Zaradi tega so ti delavci in nameščenci zagrozili s stavko.

Niso pa nastopili enotno, ker Delavska zbornica tega ni hotela. Enotni sindikati so ji namreč večkrat predlagali enotno akcijo, toda vse zaman. Na skupščini, ki so jo imeli člani Delavske zbornice, je govornik dr. Vascon iz vodstva te stroke dejal: «Enotni sindikati so nam poslali pismo s predlogom za skupno akcijo. Toda mi smo večina in jih ne potrebujemo.»

Tako odgovarjajo voditelji Delavske zbornice vodstvu Enotnih sindikatov na vse predloge za skupne nastope. Vsi predlogi o koordinacijskem odboru obeh organizacij in o odborih posameznih strok so tudi splavali po vodi. Radich se sedaj pritožuje nad vsem tem, kakor da ne bi bil vedel, da drugače biti ne more. Vse kaže, pa da ga ti neuspehi še niso izmodrili in da še vedno odbija enotnost, kjer bi je moral dejansko iskati: enotnost z onimi člani in voditelji sindikatov, ki so ostali zvesti prvotni razredni in revolucionarni liniji Enotnih sindikatov. Tega pa oportunist Radich noče.

LJUDSKI TEDNIK

želi svojim čitateljem veselo

Veliko NOČ

CVETKE iz tržaških listov

La Voce libera

Profesor Furlani piše v uvodniku: «Lahko bi razumeli željo Angležev, da se polastijo Cirenajke, ker nimajo več Egipta, čeprav bi Angliji, zaveznici Italije, nič ne branilo dobiti s ustreznimi sporazumi vsa ona oporišča, ki bi ji bila v tej deželi potrebna. In, ali se ne bi lahko isto zgodilo tudi s Tripolitanijo.

Gospod Furlani, ki vedno trdi, da je velik patriot, nekam prelahko daruje italijanska oporišča. Cemu se potem tako jezi zaradi Trsta, ki je že itad angloameriško oporišče? Pa si ta profesor upa še trditi o drugih, da so hlapci.

Il Lavoro

Medtem ko mečejo skozi okno nekatere zastopnike članov ES, češ da so nacionalisti, pa se hočejo pobratiti z zastopniki drugega nacionalizma. Kakšni zagovorniki sindikalne enotnosti so ti ljudje, če uničujejo lastno enotnost? Zakaj toliko ljubezni do naših članov in toliko mržnje do njihovih?

Tako očita «Il Lavoro», glasilo Delavske zbornice Enotnim sindikatom zaradi razpustitve strokovne zveze prosvetnih delavcev. Pridiga sicer ne prihaja s pravega mesta, toda to je dokaz, kam vodi oportunizem vodstva Enotnih sindikatov, da lahko reakcionarna Delavska zbornica pobija njihove argumente.

LAVORATORE

List piše o ustanovni skupščini krščanske demokracije v Nabrežini in pravi: V dolgem in ganljivem govoru je tajnik DC pojasnil, kakšne naloge ima na osnovi medsebojnega spoštovanja pravic in dolžnosti to prebivalstvo pri posredovanju med obema narodoma, ki se tu srečujeta.

Da, kako znajo spoštovati naše pravice, so pokazali ravno njih občinski uradniki s prepovedjo slovenskih napisov na nagrobnih spomenikih. Motijo se, če mislijo, da jim pojde naše ljudstvo na limanice! Da pa so mogli zborovati, naj se zahvalijo vidalijevcem.

IL LUNEDÌ

V uvodniku «Titov protisovjetizem» pravi Karel Siškovič Sikami, ekspert za jugoslovanska vprašanja, tudi naslednje: «V Titovem govoru na III. kongresu Ljudske fronte Jugoslavije najdemo potrdilo odkrito sovražnega in izzivalnega obnašanja beograjske trockistične klike proti Sovjetski zvezi in državam z ljudsko demokracijo. Ta govor nam tudi potrjuje, da je klika popolnoma prešla v imperialistični tabor».

Kje je Sikami našel to potrdilo ne vemo. V Titovem govoru ga ni. Maršal Tito je dejal: «V naši državi se ni povrnil kapitalizem, marveč naša država zanesljivo in zelo uspešno gradi socializem, o čemer se lahko vsakdo prepriča na dejstvih. Naša država ni zabredla, niti ne more zabresti v imperialistične vode in vsakdo se lahko prepriča o tem na dejstvih. Seveda, Siškoviču ta dejstva ne ugajajo, ker mu ne gredo ravno v korist.

IZ REPUBLIK JUGOSLAVIJE

KRONIKA

Nova tovarna bituminskih izdelkov je pričela delovati v Beogradu. Izdelovala bo 16 različnih vrst bituminskih izdelkov in bo popolnoma zadostila notranjemu trgu.

Začetek letošnjih del na avtostradi Bratstvo in edinstvo je bil proslavljen s svečanim mitingom. V imenu vlade in tov. Tita je graditelje pozdravil minister za promet Božidar Maslarič. Mladina je z mitinga poslala pozdravne brzojavke maršalu Titu, CK KPJ in CK LMJ. V brzojavkah zagotavljajo brigadirji, da bo avtocesta velika kovačnica ljudi, ki bodo vse svoje sile posvetili izpolnitvi petletke.

Zveza zdravnikov Jugoslavije je poslala brzojavko svetovnemu kongresu za mir v Parizu, v kateri pravi, da z navdušenjem sprejemajo jugoslovanski zdravniki borbo za ohranitev miru v svetu ter ja bodo ostali vedno na braniku miru za napredek vseh narodov.

Vohune, ki so iz Madžarske prišli v FLRJ, so obsodili v Novem Sadu. Ti so imeli nalogo, da v Jugoslaviji širijo klevetniški material in vrše špjonažo. Vohuni so bili obsojeni od 7 do 9 let pristilnega dela.

Na kongresu za mir v New Yorku je Jugoslovanski delegat Aleksander Vučo prikazal razvoj tiska, radia in filma v FLRJ. Stevilo listov je po vojni naraslo tri do štiri krat, radionaročnikov je desetkrat toliko kot pred vojno. Filmska industrija je izgotovila preko sto filmskih tednikov letno, okrog 100 dokumentarnih filmov in 15 velikih umetniških filmov.

Delovni kolektiv v Goriških opekarnah je izpolnil tromesečni načrt petnajst dni pred rokom. Delavci so pokazali veliko delovno disciplino.

Ljudska inšpekcija je poseben kontrolni organ, ki bo pomagal oblastnim organom pri izpolnjevanju njihovih dolžnosti. Te organe ljudske inšpekcije volijo delovne množice preko svojih množičnih organizacij. Sodelovanje v ljudski inšpekciji je prostovoljno, častno in brezplačno.

800 Frontovcev bo dnevno pomagalo pri melioracijskih delih v Prekmurju. Dalje bodo sodelovali pri ustanavljanju novih kmetijskih zadrug, pri urejevanju sadovnjakov, drevesnic, živinorejskih farm itd. Za popravilo cest bodo frontovci prispevali 100.000 delovnih ur.

Na južnem Jadranu se je z aprilom začela sezona. Člani sindikatov imajo v letoviščih prednost, v glavnih mesecih sezone, to je v juliju in avgustu pa so hoteli na Jadranu rezervirani predvsem za težke delavce.

Študentje zagrebške univerze sodelujejo že od začetka leta pri graditvi študentovskega naselja v Laščimi. Preko 21.000 dijakov je doslej opravilo 100.000 prostovoljnih delovnih ur. Sedem stanovanjskih stavb je že pod streho, tako da bo najbrže do začetka novega šolskega leta že vse naselje dograjeno.

Sežanska mladina je napovedala tekmovanje vsem brigadam na gradiščih Beograda na čast 30. obletnice komunistične partije Jugoslavije in na čast 1. maja. Mladinci prve sežanske brigade so se obvezali, da bodo dnevno presegli normo za 50 odst.

7000 mladincev, ki bo v letošnem letu sodelovalo pri mladinskih akcijah, bo ostalo letos v industriji.

Hidrocentrala v vasi Sumrakovec, ki so jo zgradili Frontovci, je bila spuščena v pogon na čast III. kongresu Ljudske fronte.

Frontovci so delali pri graditvi hidrocentrale 300.000 delovnih ur, mladinci pa 550.000. Vrednost del pri hidrocentrali, ki so jih opravili Frontovci znaša 1,300.000 dinarjev.

V zemunskem okraju je 90 odst. vseh vaščanov vključenih v 18 kmetijsko obdelovalnih zadrugah, ki obsegajo 6000 domačij.

Albina Drev je ena izmed delegatov na III. kongresu Ljudske fronte. Zaposlena je v tovarni emajlirane posode v Celju in je udarnica.

III. KONGRES LJUDSKE FRONTE JUGOSLAVIJE

TVORCEV SOCIALIZMA ne zaustavijo ovire in klevete

V Beogradu je bil III. Kongres Ljudske fronte Jugoslavije ob prisotnosti 1600 delegatov iz vseh republik.

Iz govora predsednika zveznega odbora Ljudske fronte maršala Tita

Kongres Ljudske fronte, največje množične organizacije, ki vključuje preko 7 in pol milijona članov, je važen mejnik v zgodovini Fronte.

Vsakomur je jasno, da bi brez take enotne politične organizacije ne bili sposobni premagati v tako kratkem času toliko težav ter doseči take politične in gospodarske uspehe. Ljudska fronta je danes mogoče še bolj potrebna kot kdaj koli prej, kajti prav enotni združeni v Fronti, bomo vzdržali vse napade na našo državo, odnosno, na enotnost naših narodov ter na izgradnjo socializma.

Kakšen pomen ima Ljudska fronta v izgradnji socializma, nam najbolje povedo številke: Frontovci so v letu 1948 dali preko 329 milijonov prostovoljnih ur, kar predstavlja skupno s prevoznim udarniškim delom okrog 9 milijard dinarjev. Važno vlogo igra Ljudska fronta tudi pri izgradnji socializma na vasi, kjer prav fronta najaktivneje sodeluje pri organizaciji zadrug. Po I. plenumu CK KPJ je bilo ustanovljenih 2000 novih kmetijsko obdelovalnih zadrug, tako da jih je zdaj skupno preko 3000 z okrog 200.000 kmečkimi gospodarstvi.

Klevetniška kampanja nima ničesar skupnega s socialistično prakso

Gonja, ki jo ljudske demokracije in SZ naperjajo proti naši Jugoslaviji, se poslužuje vseh mogočih sredstev. Da nas tako blati in napada imperialistični tisk, je to popolnoma razumljivo. Da pa pod krinko «kritiko» kritike to izvaja socialistični tisk, moramo obsoditi kot nemarksistično in antileninistično. Za to besno kampanjo so skrite namere, ki nimajo ničesar skupnega s socialistično prakso. Izvati hočejo zmedo, rabiti edinstvo jugoslovanskih narodov. Spomnimo se samo na poziv na upor po resoluciji Informacijskega urada. Jasno je, da tak poziv ni izhajal iz simpatij do nove Jugoslavije, tudi ni rezultat vnašanja nesocialističnih metod v odnose socialističnih držav, temveč kot priprava za dosego določenih ciljev, ki nimajo ničesar skupnega z marksističnim in leninističnim pojmovanjem enakopravnosti in suverenosti malih narodov.

Tisk in radio držav ljudskih demokracij in ZSSR iznašata v podkrepitev svojih neprijateljskih odnosov do odsnov do Jugoslavije neštete klevete, ki so daleč od resnice. Radio Moskva n.pr. govori o padanju naklade glasila KPJ «Borbe», češ da je prinesla napad na Stalina in na VKP (b). Vsi v Jugoslaviji vedo, da Jugoslavija nikoli ni in ne more napadati Stalina ter da torej radio Moskva ni govoril resnice. Radio Moskva je to svoje poročilo povzel po listu «Nova borba», v katerega pišejo jugoslovanski izdajalci in dezerterji. Dalje govori radio Moskva, da je v FLRJ zabranjeno celotno študiranje zgodovine VKP(b) itd.

Glasilo Kominforma prinaša med drugim članek Grigorijane (katerega povzema tudi Moskva), kjer govori o gospodarskih stikih FLRJ z zapadom ter navaja pisanje imperialističnih listov, češ da se četniki in nedičevci vračajo v Jugoslavijo, «da bi prešli na stran Tita položaj, ki je čisto nasproten našemu. to je prijateljskemu.

Istočasno, ko poděrtava jugoslovanski tisk uspehe SZ in držav ljudskih demokracij, pa zavzemajo te položaj, ki je čisto nasproten našemu to je prijateljskemu.

Radio Budimpešta javlja med drugim: «Zaradi močnega in junaškega odpora jugoslovanskih komunistov, ki od dne do dne narašča in zavzema že tudi oborožene oblike, imajo Rankovičevi žandarji polne roke dela . . .»

Romunija govori o 50 odst padcu standarda v primeri z letom 1946. Napada nas, ker je FLRJ protestirala, ker ni bila pozvana na gospodarsko posvetovanje in dodaja, da smo izgubili prav zaradi nacionalizma socialistično pomoč držav ljudskih demokracij in SZ. V Romuniji so verjetno pozabili, da je Jugoslavija pomagala državam ljudskih demokracij in ne obratno in to zato, ker smo mi bili in ostajamo internacionalisti.

Kot Madžarska in Romunija tako tudi Češkoslovaška, Poljska, Bol-

garija, katere pa prekaša Albanija, v kateri so voditelji popolnoma izgubili sposobnost treznega presojanja.

Dokazi, ki jih navajam, so le del vse gonje, ki jo tisk in radio naperjata proti FLRJ. Ali je to kritika ali so to laži, ki jih je «Titova klika vrgla v svet» — kot to širijo ameriški reakcionarni listi — ali je vse to naperjeno proti jugoslovanskim narodom, proti državi Jugoslavije, ali je to le kritika jugoslovanske vlade?

Nikakršna ustrahovanja ne z zapada ne z vzhoda nas ne morejo odvrniti s poti socializma

Po resoluciji IU so v državah ljudskih demokracij in SZ izvajali pritisk na jugoslovanske državljane, da bi se več ne vrnili v domovino. Res so nekateri izdali svojo državo, vendar pa so to taki elementi, ki so bili agenti tujih držav. Ti so zdaj tiste »zdrave sile», ki vodijo kampanjo iz inozemstva proti svoji državi.

Takih primerov imamo tudi v drugih državah dovolj. Trajčo Kostov, član politbiroja Bolgarije, je bil agent kapitalističnih držav, kaker je bil v naši državi agent Hebrang. Uspelo nam je dobiti dokaze o sovražnem delovanju raznih tajnih agentur, tako z zapada kakor z vzhoda.

Mi smo na poti socializma in gradili ga bomo dalje, ker je to naša največja sedanja naloga

V prvem četrtletju letošnjega leobeh strani še stopnjuje. Naperjena je zato, da bi nam onemogočila izpolnitev naše petletke. Zapadna reakcija je spoznala, da ne more sodelovati z nami, ker mi ne bomo krenili s socialistične poti, ker ostajamo dosledni v borbi za mir ob strani naprednih sil. Tudi vsi naši »kritiki» bodo zaman čakali, da bi nas kar koli moralno in fizično zlomilo. Oni ne morejo v teoriji marksizma in leninizma najti opravičila za svoje odnose do nas.

V prvem četrtletju letošnejga leta je naš gospodarski načrt dal naslednje rezultate: v rudarstvu je bil izpolnjen z 98,2 odst., v težki industriji z 90,3 odst., v lahki s 94,6 odst., v industriji narodnih republik s 97,4 odst.

Trgovinske odnose smo vzpostavili s 26 državami, vse brez najmanjših političnih koncesij. Po teh trgovinskih pogodbah se bo proizvodnja za široko potrošnjo dvignila. Teže je z nabavkami za kapitalno izgradnjo. Zaradi gospodarskega pritiska vzhodnih držav smo v svojih načrtih nekoliko zaostali, dokler si nismo zagotovili strojev iz raznih kapitalističnih držav, za kar smo pač morali povečati izvoz.

Odkar se izvaja gospodarski pritisk na našo državo ter kampanja proti njej, pa imamo v notranjosti dan na dan nove novatorje in racionalizatorje. Ljudska fronta je kot celota vključena v izgradnjo.

Naloge Ljudske fronte

Prva naloga ljudske Fronta je, da ohranimo svojo politično enotnost.

Druga naloga je, da ohranimo enotnost in bratstvo naših narodov.

Tretja naloga Fronte je poglabljanje politične in moralne enotnosti, poglabljanje socialistične zavesti, kar bo v oporo pri velikem delu in izgradnji socializma.

Cetrta naloga Fronte je, da njeni člani budno spremljajo vse upravno in politično delo v državi, da preprečimo vsem negativnim elementom sovražno delovanje.

Peta naloga Ljudske fronte je, da člani kot celota izkazujejo največjo aktivnost v borbi za mir proti vojnim hujskačem.

Sesta naloga članov je, da razkrinkavajo vse tiste, ki bi hoteli ovirati izpolnitev petletke.

Sedma naloga Ljudske fronte je, da posveti največjo skrb obrambi naše socialistične domovine.

Iz govora sekretarja Ljudske fronte Blagoja Neškoviča

Ljudska fronta ima svoje organizacije po vseh mestih in vaseh s skupnim številom 7.732.377 članov. Na volitvah marca leta 1949. je volilo 95,13% celokupnega članstva, kar pomeni velik uspeh Ljudske fronte. Fronta je vodila redno kongrese, plenarne seje glavnih in zveznega odbora Ljudske fronte.

Posebno pa je okrepljena ideološka vzgoja. V Makedoniji n.pr. je bilo v okviru fronte izvedenih 150 tečajev, katere je obiskovalo 3000 tečajnikov, 2500 študijskih krožkov s 36.801 obiskovalcem in 2878 bralnih skupin z 32.690 čitalci.

V Jugoslaviji izhaja skupno 74 glasil Ljudske fronte, od teh 15 dnevnikov, dva izhajata večkrat dnevno, 37 tednikov in 20 štirinajstdnevnikov. Poleg teh listov pa izdaja Ljudska fronta še mnoge druge publikacije.

Delovna aktivnost Ljudske fronte je osnovana na prostovoljnem delu, a delo samo je brezplačno, razen v posebnih delovnih brigadah. Prostovoljno delo se je v primeri z letom 1947 v letu 1948 podvojilo ter znaša vrednost dela 9.231.000.000. V Sloveniji n.pr. so Frontovci napravili naslednja večja dela: 25,9 km cest, 5 km pionirske proge, 800 m zbirnega kanala v Ljubljani, pomagali so pri gradnji 420 stanovanj v stavbnem bloku v Siški in 60 na Ambroževem trgu. Dalje so Frontovci Slovenije delali 63.931 prostovoljnih ur pri gradnji jasli, 141.000 ur pri raznih delih v Litostroju pomagali na 7 km dolgi progi Dutovlje-Sežana. Poleg tega so sodelovali Frontovci pri gozdarskih delih, pri čiščenju sadnega drevja ter pri poljedelskih delih.

Jugoslovanskemu gospodarstvu nudi Ljudska fronta velikansko pomoč; brez nje bi ostal velik del delovne sile neizkoriščen. Poleg tega imajo posebne delovne brigade tudi velik vpliv na odnos med mestom in vasjo ter na utrjevanje zveze med delavci in kmeti.

Delovne akcije so bile prav zaradi dobre organizacije uspešne, vendar ne smejo ovirati političnega dela fronte, kajti prav politično delo mora biti ena izmed glavnih nalog.

Na III. kongresu ugotavlja Blagoje Neškovič, da je LF častno izpolnila svoje naloge in da je pripravljena na borbo za dokončno izgradnjo socializma.

Pozdrav zastopnikov Slovensko - italijanske antifašistične unije in koroških Slovencev

V imenu Slovensko-italijanske antifašistične unije je tov. Laurenti pozdravil nadčloveške napore jugoslovanskih narodov, ki predstavljajo velikanski prispevek za utrditev mednarodne socialistične fronte. Dejstvo, da Jugoslavija gradi socializem, pomeni, da Jugoslavija ne more biti izven internacionalne socialistične fronte, ampak je njen bistveni in sestavni del.

Tov. Laurenti je osvetlil dalje posledice resolucije IU na TO, ki so jih izrabili razni elementi z Vidalijem na čelu, da so vnesli v demokratično fronto svoje oportunistične in šovinistične tendence. Pokazali so se kot neposredni agenti imperializma. Po vseh teh dogodkih je borba na tržaških tleh posebno težka, ker se bije na dveh frontah: proti anglo-ameriškemu imperializmu na eni in proti revizionistom na drugi strani.

Svoj pozdrav je tov. Laurenti zaključil z besedami «da bo vsaka zmaga Jugoslavije na poti v socializem pomoč za našo borbo v Trstu, hkrati pa bo tudi naša zmaga».

V imenu koroških Slovencev je pozdravil kongres Franc Petek, ki je izrazil voljo vseh koroških Slovencev, da združeni v OF za Slovensko Koroško nadaljujejo borbo, ker jih vse vodi ena sama misel: živeti hočejo v svobodni domovini FLRJ.

Govor Aleša Beblerja

V obširni diskusiji, ki se je razvila po poročilih maršala Tita in sekretarja Blagoja Neškoviča je govoril pomočnik zunanjega ministra Aleš Bebler o ciljih in metodah protijugoslovanske propagande in o tem, kam ta lahko vodi prav zdaj, ko so sile reakcije oborožujejo in sklepajo pakte brez obzira do Združenih narodov. Sile miru in demokracije ljubujejo tej politiki in so preprečile številne načrte reakcije. Napad pa ni samo razdružil fronte miru na zelo občutljivi točki, pač pa je tudi položil v roke vojnih hujskačev strašne argumente proti glavni sili miru — Sovjetski zvezi.

Jugoslovanski narodi pa ostajajo tam, kjer so vedno bili in takšni, kakor so bili: izpolnjujejo naloge do svojih, kakor tudi do drugih narodov.

Zaključni govor maršala

Ob zaključku kongresa je ponovno spregovoril maršal Tito, ki se je zahvalil za izkazano zaupanje vodstvu države. Izjavil je, da neizmerna politična sila LF predstavlja najboljše jamstvo, da bodo vse težave premagane.

Voditelji nekaterih komunističnih partij pa vodstvo jugoslovanskih narodov obsojajo, toda ljudstvo ga ni obsodilo. Vodstvo pa je odgovorno predvsem svojemu ljudstvu, svoji socialistični državi in nikomur drugemu. Kljub vsem pozivom, naj vodstvo odide, bo ostalo na svojem mestu in branilo pravice svoje države in narodov, da zgrade socializem. Jugoslovanski narodi bodo premagali vse težave premagali bodo tudi edino krizo — krizo delovne sile, tako da bo čez nekaj let jugoslovanska socialistična domovina cvetela.

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

Novi Stalingrad

Komite za arhitekturo pri ministrskem svetu ZSSR je odobril načrt o obnovi središča Stalingrada, kjer bodo zgradili Trg padlih borcev, Stalinov bulevard. Park zmage in nabrežje. Na obeh straneh Stalinovega bulevarda bodo stanovanjske hiše, palača dela, fizikalni instituti itd. Stalinov bulevard bo zvezan s Trgom obrambe, kjer bodo zgradili spomenik Stalinovemu borcu. Pri obnovi Stalingrada bodo zavarovali vse zgodovinske znamenitosti.

* * *

„Principi" - madžarska šovinistična iredentistična propaganda

V Novem Sadu so obsodili skupino vohunov, ki jih je spravila madžarska obveščevalna služba v Jugoslavijo, da razdele klevetniški material in vohunijo. Vsi so bili obsojeni na časovne kazni, in sicer Konrad Jožef na devet let prisilnega dela, Radek Džerček na 7 let, Suranji Antal na 8 let, Pele Ladislav na 9 let, Solga Jožef na 7 let, Pinter Ištvan na 9 let in Hrnjak Jovan na 7 let odvzema svobode s prisilnim delom.

Kongres je jasno pokazal, da ti ljudje, ki jih je madžarska obveščevalna služba poslala v Jugoslavijo, ni so našli nikogar, na katerega bi se lahko oslonili in preko njega razpečavali material. Na pošti so morali kupovati znamke in jih lepiti na pakete. Niso mogli najti «zdravih elementov». Tudi ta okolnost jasno kaže na moralno bedo vseh onih, ki hočejo pod naslovom «borbe proti trockistični kliki» ogrožati socialistično rast Jugoslavije.

Na sojenju v Novem Sadu so dokazali, da so imeli ti vohuni nalogo dobivati podatke o jugoslovanski armadi za obveščevalno službo ter agente, ki bi agitirali odcepitev od Jugoslavije in priključitev k Madžarski. Take čudovite metode nimajo, kar je povsem naravno, nobene zveze s socializmom in odnosi med socialističnimi državami.

* * *

Od zrna do zrna...

Dokaz gospodarskega napredka in blaginje je stalna rast denarnih vlog v denarnih zavodih. Na Češkoslovaškem so se v letošnjem januarju denarne vloge izredno dvignile. V februarju je pa dvig dosegel pravi rekord. Denarne vloge so v tem mesecu narasle za 434 milijonov Kčs na skupno 35.481.000.000 Kčs in vloge na tekočih računih za 8.214 milijonov, tako da so imeli Čehoslovaki spravljenega v denarnih zavodih na tekočih računih 62.909.000.000 Kčs. V februarju so se dvignile vloge na hranilnih knjižicah na 30.396.000.000 Kčs.

* * *

Vsi se morajo naučiti čitati

Poljski sejem je sprejel v teh dneh zakon o zatiranju nepismenosti. Po tem zakonu se morajo naučiti pisati in brati vse osebe v starosti od 14 do 52 let.

Po statističnih podatkih je na Poljskem približno 4 in pol milijona nepismenih in polpismenih ljudi. Med njimi je približno 2 in pol milijona odraslih oseb. Da bi čim preje in čim uspešneje odpravili nepismenost, bodo ustanovili komisije za odpravo nepismenosti. Te akcije se bodo udeležile vse demokratične politične stranke in množične organizacije.

* * *

Kongres intelektualcev

V Bukarešti je bil v teh dneh kongres intelektualcev Ljudske republike Romunije za obrambo miru in kulture. Kongresu je prisostvovalo 853 delegatov, med njimi jih je bilo tudi nekaj iz inozemstva.

* * *

„Nelojalni državljani" in volitve

Atenska vlada je izdala odlok, po katerem bodo morali za občinske volitve, ki bodo v kratkem, izbrisati iz volivnih imenikov vse «nelojalne državljane». Po tem odloku more zahtevati vsak državni uradnik, da se izbrišejo iz volivnih imenikov ljudje, za katere meni on osebno, da so «nelojalni».

Pogled v tovarno avtomobilov Škoda je vsekakor zanimiv. Avtomobile 1001 izdelujejo na tekočem traku, tako da vsak delavec montira svoje dele na motor. Čim opravi eden svoje delo, pomaknejo «vozičeka» s pritrjenim motorjem k drugemu delavcu - in tako vso pot, dokler ne pride «Škoda lobl» izgotovljen iz tovarne

Stalinske nagrade zaslužnim znanstvenikom

Pred kratkim so v Sovjetski zvezi razdelili Stalinske nagrade najzaslužnejšim znanstvenikom. Nagrado 200.000 rubljev je dobil prof. Dimitrijevič Larišev ravnatelj fizično-tehničnega instituta v Leningradu, ki je dosegel velike uspehe pri raziskovanju atomske energije ter je o svojih izsledkih napisal tudi več knjig.

Isto nagrado je prejel tudi znanstvenik Sergij Vernon, docent moskovske univerze za raziskovanja kozmičnih žarkov v stratosferi. Prav tako je bil tudi nagrajen znani biolog Trofim Lisenko.

Kakor je poročal radio Moskva, so poizkusi s televizijo v barvah v ZSSR povsem uspeli in sedaj samo še izpolnjujejo aparate, ki jih bodo v ta namen serijsko izdelovali. To so izjavili znanstveniki na neki tiskovni konferenci. Tam so tudi sporočili javnosti, da bodo postavili televizijske postaje poleg že obstoječih v Leningradu in Moskvi, tudi v Kijevu, Sverdlovsku, Rigi in Harkovu.

* * *

Trgovinski sporazum med ZSSR in Švedsko

V Moskvi so podpisali sporazum o izmenjavi blaga med ZSSR in Švedsko za letošnje leto. Švedska bo izvozila v ZSSR po tem sporazumu krogline in valjčne ležaje, visokokvalitetno jeklo. ZSSR pa bo izvozila rudnine in azbest.

Mehanizacija rudnikov v Sovjetski zvezi

Izpolnjenje povojne petleke v Sovjetski zvezi je povsem odvisna od nadaljnjega razvoja premogovne industrije, brez katerega je nemogoče, da bi se uspešno razvile ostale industrijske veje in zlasti kovinska industrija. Že v prejšnjih petletkah so v Sovjetski zvezi opremili rudnike z boljšo, moderno opremo.

Med vojno je bilo veliko rudnikov uničenih, zlasti v Doneckem in Podmoskovskem bazenu, kar je precej znižalo proizvodnjo premoga v ZSSR, ker so ti rudniki bogati in imajo visoko proizvodnjo. Zato so jih takoj obnovili in tehnično povsem izpopolnili. Sedaj je proces proizvodnje v teh rudnikih najmodernejši. Premog prihaja iz teh rudnikov na mehaničen način na površje.

Proces dviganja premoga iz rudnikov je znatno boljši kot pred vojno. Medtem ko so pred vojno dvigali premog po mehanizirani poti preko oken le v 52 odst. rudnikov, ga sedaj dvigajo v 84 odst. rudnikov. Mehanizirani prevoz premoga po vagončkih, ki je znašal pred vojno 91 odst., se je sedaj povzpel na 96 odst.

Sovjetski rudarji in tehnični strokovnjaki stalno delajo na tem, da rudnike popolnoma mehanizirajo. Partijske in sindikalne organizacije se borc, da bodo prejeli vsi rudniki moderno tehnično opremo. Tako se bo proces kopanja premoga povsem spremenil. Sedaj na primer tekmujejo rudarji Dombasa med seboj, da bi čim preje obvladali novo tehniko delovnega procesa ter da osvoje nove načine dela v rudniku. Tako stari rudarski kadri izpolnjujejo svoje znanje, mladi pa nadaljujejo z borbo za popoln tehnični proces. Oni se dobro zavedajo Stalinovih besed, da je mehanizacija delovnega procesa eden od odločilnih faktorjev v proizvodnji, v katerem se ne bosta mogla obdržati niti dosedanji tempo dela niti sedanje razmere proizvodnje.

Ministrski svet ZSSR je razpisal do 1. novembra konkurz za čim popolnejšo mehanizacijo delovnega procesa v rudnikih. Na tem konkurzu bodo sodelovali projektantski zavodi, znanstveno preizkusni instituti ter kolektivi tehničnih delavcev in rudarjev. Na konkurzu bodo sodelovali samo oni rudniki, v katerih je izvedena mehanizacija delovnega procesa vsaj 60 odst. in se je proizvodnja dvignila z mehanizacijo vsaj za 50 kurza izjavili, da smatrajo za stvar odst.

Sovjetski rudarji so ob razglasu končali povečanje dosedanjih uspehov in čim večji dvig mehanizacije dela v rudnikih.

* * *

Poziv preds. Vseslovanskega komiteja

Ob priliki svetovnega kongresa za mir je pozval predsednik Vseslovanskega komiteja Božidar Maslarič vse slovanske komitete, da aktivno sodelujejo na tem kongresu.

Na Češkoslovaškem imajo „Teden varstva gozdov"

TEŽAVE DEDIŠČINE

Les je za premogom in bombažem tretja najvažnejša surovina na svetu. Uporaba lesa naglo narašča, in če bi ga še nadalje rabili toliko kot sedaj, bi Evropa porabila svoj les v 60 do 70 letih, Amerika pa v 30-40 letih. V Evropi ga porabimo 20%, na Češkoslovaškem pa okrog 13% preveč.

Letos so ga na Češkoslovaškem porabili 4,800.000 kubičnih metrov preveč, toda to so deloma že krili z uvozom. Da bi pa les v bodočnosti ne primanjkoval, bi ga ne smeli 10 let uporabljati. To sicer ni možno, morajo pa 25% lesa, ki so ga od leta 1918 do danes preveč porabili, nadomestiti s povišanjem lesne produkcije.

Na Češkoslovaškem je 200.000 ha nepogozdenih tal. S tem izgubijo letno 600.000 kubičnih metrov lesa — tolik je uvoz — kar znaša tri četrt milijarde KČ. Gozdarstvo Češkoslovaške stoji danes pred dvema glavnima nalogama in sicer, da pogozdi gole predele in da ekonomsko gospodari s prirastkom tako, da bi pridobivanje lesa po koncu petletke bilo donosno.

V pridobivanju lesa prednjači notranji del dežele pred obrobnimi. To je odvisno od gmotnih pogojev delavca, od cest in tudi od težkega dostopa k obmejnim krajem. Gozdarji so močno trpeli zaradi izkoriščevalcev; saj so hodili na delo v gozd le največji siromaki. Po prevratu so ti ljudje odšli v obmejne kraje, kjer gospodarijo danes na svojih posestvih. Tako se je gozdarstvo v obmejnih krajih dvignilo, nazadovalo pa je v središču dežele. Toda tudi danes niso razmere gozdarjev rožnate. Delo v gozdovih spada med najslabše plačana dela — neugodne vremenske prilike, poraba oblačil, obleke in obutve, nepravilnosti v upravljanju — zato primajkuje v gozdarstvu novih delavcev. Brigade sicer prihajajo pomagat in bi gozdarji brez njih težko izhajali, toda nujno potrebni so predvsem stalni delavci. Zato skrbi oblast, da se ustanovi kader poklicnih delavcev. V petletki bodo postopno zgradili 30 središč. V njih bodo nastanili po 30-50 mladincev, ki jih bodo vzgajali v gozdarstvu. Ti bodo ob zaključku teh tečajev dobili tudi izpričevalo. Češkoslovaškemu gospodarstvu bo tako izdatno koristilo boljše gospodarjenje z lesom. Najprej bodo preskrbeli, da ne bodo lesa uporabljali za kurjavo. Koliko lesa se s tem izgubi, je jasno iz tega, da da en kubični meter lesa prav toliko umetnih vlaken kot volna 30 ovac.

Za kurjavo uporabljajo les sadnega drevja, topola in javorja. Koliko ga gre s tem v izgubo! Javor je namreč izborna surovina za igrače, ker dobro drži barvo. Velike breze so zelo koristne za izdelovanje tuljav, ki jih rabijo v tekstilni industriji. Iz lesa trepetlike izdelujejo medoknice (žaluzije), za katere dobivajo iz Egipta bombaž. Iz drugega lesa pa izdelujejo pohištvo.

Krivoklatski gozdovi kažejo, pred kako važnim problemom stoji Češkoslovaška. Goličave v njih zavzemajo 1.600 ha. V letu 1939 do 1940 so gozdovom škodovale nevihte in snegovi, v letu 1946 pa suša. Sedaj pridobivajo tu predvsem kvaliteten les; prej so ga pridobili tu 10.000 kubičnih metrov, sedaj pa 22.000 kubičnih metrov. Ta visoki predpis proizvodnje so že izpolnili. Vendar je tu pogozdovanje zelo težko in drago, kajti zemlja ni ugodna za sadilev. Za pogozdovanje enega ha izdajo 12.000 KČ za mezde in 7.000 za sadike.

* * *

Kino na vasi

V vaseh ruske SSR imajo 13.000 prevoznih in stalnih kinematografov. To leto jih bodo uredili še 4.528. Letos so odobrili za gradnjo kinematografov po vaseh 142 milijonov rubljev. Menijo, da bodo imela mesta in vasi ruske federacije do konca tega leta vsega skupaj 20.000 prevoznih in stalnih kinematografov.

REORGANIZACIJA STROKOVNEGA ŠOLSTVA

Tako bodo Poljaki dobili nove kadre za industrijo

Že precej dobro razvita poljska industrija daje iz dneva v dan nove tovarniške proizvode. Po vojni je nastalo tudi veliko novih tovarn, ki so stalno potrebovale nove tehnične kadre. Tako so bili naenkrat postavljeni pred vprašanje, kje bodo te nove kadre dobili.

V tem smislu so vodili dolgo diskusijo v časopisju in posebno v ta namen postavljena komisija, v kateri so bili predstavniki ministrstva prosvete, vseučilišč in strokovnih udruženj, se je nazadnje odločila, da reorganizira tehnični študij in z njim v zvezi tudi izpremeni program poučevanja na visokih šolah.

Na tej podlagi je izdal minister za prosveto odredbo, po kateri bo sedaj trajal na Poljskem študij inženirja 6 semestrov na vseh fakultetah politehnike, rudarske akademije in po inženirskih šolah. Naslov inženirja bodo lahko dobili kandidati šele po polletni praksi. Nadalje predpisujejo posebni predpisi program in razpored študija, prakse in izpitov na posameznih institutih in fakultetah. Študij za mojstra tehničnih ved bo trajal 4 semestre. Določili so posebne pogoje za mojstra tehničnih ved in tudi delo, ki ga mora opraviti. Sledeč načelu, da se na visokih tehničnih šolah uvede dvovrstni pouk, je komisija istočasno ugotovila, da se ta reforma, ki je tako zelo važna za gospodarske potrebe države, more izvesti samo pod pogojem, da se povišajo dotacije za tehnično šolstvo. Ustanovili bodo namreč 45 novih stolic in nastavili potrebno osebje (974 novih asistentov in 150 njihovih pomočnikov). Da izpeljejo ta načrt, potrebujejo mesečno 77 milijonov zlotov.

Da bo študij čim bolj praktičen in čim bolj poglobljen, je potrebno, da se pouk vrši ločeno. Studij bodo zaradi tega razdelili na dva tečaja. V prvem bodo študenti predelali snov v zmanjšanem obsegu, v drugem pa se bodo specializirali. Zato je potrebno, tah vseučilišč imeli študentje 15-18 ur vaj na teden, sedaj pa jih imajo od 21-28. Na enega asistenta ne sme priti več kot 12 študentov.

V Varšavi bo trajalo še dolgo, preden bodo odstranili vse ruševine. Tega dela so se lotili tako, da kopljejo kanale skozi ruševine, nakar material odvažujo z lokomotivami

Nekaj VELIKONOČNIH SLOVENSKIH ljudskih šeg in navad

Stari Slovani so delili leto na dvoje: na poletje in zimo. Leto se je začenjalo z zimo, a zima ob času, ko se začno krajšati dnevi.

Že stari narodi so slavili prihod pomladi z veselo godbo, petjem in plesom. Boginjo pomladi so vozili v slavnostnem sprevodu, ji darovali in s cvetjem posipali pot. Na podoben način z raznimi šegami in navadami so praznovali tudi ostale izpremembe v naravi. Tako je bilo dolga stoletja in marsikaj je ostalo do današnjih dni. Kakor narodne pesmi, pravljice in pripovedke, tako so tudi narodne šege, navade in vraže popolno in verno ogledalo žitja in bitja vsakega naroda ter njegov duhovni obraz, ki ga odkriva, kaže in razodeva ob proslavljanju raznih letnih časov. Mnogo narodnih šeg, navad in vraž je nastalo delomą v prvotni poganski, deloma pa tudi pozneje, v krščanski dobi. Prehajale so iz roda v rod, v bistvu pa so prastare; njihove posebnosti in prvine so se ohranile prav do današnjih dni.

*Vsako leto vzbuja **velika noč**, ali kakor pravijo vzhodni Slovenci in Beli Kranjci, **vuzem**, ko slavi narava svojo zmago nad zimo in temo, v človeških srcih pa čustvo veselja in radosti, vir novega, svežega življenja in poguma ter mlade, upapolne samozavesti. V starih časih so ljudje praznovali veliko noč še bolj slovesno kakor dandanes in to dalje časa, do 8 dni. V tem času so zaprli sodišča, izpustili iz ječ kaznjence, osvobodili sužnje, darovali revežem miloščino ter se popolnoma vdali velikonočnemu uživanju in veselju. Po narodni veri po skoči vzhajajoče sonce na velikonočno jutro trikrat od veselja nad vstajenjem narave. Ljudje, zlasti otroci, so pričakovali na kakem hribu sončni vzhod in v svoji domišljiji to tudi zares videli. Tako se je družil kult narave in pomladi s kultom velike noči.*

Praznovanje velike noči se začenja prav za prav že na cvetno nedeljo, ko ljudje prinašajo v cerkev butare in oljke. Butare, okrašene s pisanimi trakovi ter nekdaj obložene s pomarančami in jabolki, so bile ponekod tolike, da jih je nosilo po več fantov. Kaj rad se je razvil v takih primerih med posameznimi skupinami iz zavisti prepir in pretep, tako da so večkrat odnašali domov popolnoma oskubljene in razmršene butare.

Uvod v praznovanje velike noči je bil post, v starih časih splošno v navadi in zelo strog. V vsem postnem času niso uživali s svinjsko mastjo zabeljenih jedi. V velikem tednu niso imeli niti južine. Razen prežganke niso užili ničesar. Marsikje so jedli koprive kot sredstvo proti čarovnijam, drugod so jih nabirali in spravljali na podstrešja kot pomoč proti streli. V mnogih krajih je bila navada, da so veliki teden posebno bogato obdarovali občinske reveže. Tako je dobil n, pr. v loški okolici prvi berač, ki je prišel na veliki petek zjutraj v hišo, vrečico moke, jajca, klobaso, kos svinjine in kruha. Ta dan je bila tudi navada, da so tujcu, ki je prišel skozi vas, prav posebno postregli, češ da to prinaša srečo.

Na veliki četrtek so nekdaj v mnogih krajih že zjutraj okrasili znamenja na poljih z brušinom in smrečjem, doma v sobah pa svetniške podobe z lonorjevimi vejicami in palminimi šopi. Ta dan je tudi vsaka zelenjava bolj okusna kakor kateri koli dan v letu. Ponekod je bila tudi vračeverna navada, da so na veliki četrtek znešeno jajce zagrebali pod rožni grm, češ da to varuje bližnje hiše pred strelo. Na veliki četrtek in veliko soboto zjutraj so si v mnogih krajih umivali ljudje s svetlo studenčnico, zlasti dekleta, obraz, da bi ostala zdrava duša in telo ter da bi bila lepa in čednostna.

Na veliko soboto zjutraj so otroci prinašali izpred cerkve «sveti ogenj», s katerim so doma zakurili, da bi bil dom obvarovan vsake nesreče. Do današnjih dni se je ohranila v naših krajih navada, ki jo omenja že Valvazor, t. j. blagoslovitev jedi, tako imenovani «žegen» na veliko soboto popoldne. Dekleta so prinašala v cerkev v jerbasih razne jestvine: kruh, kolače, potice, pirhe, gnjat, klobase, pa tudi hrena in soli. Tako sol so ljudje hranili vse leto in jo imeli kot zdravilo za ljudi in živali. V vinorodnih krajih je dobilo tudi vino svoj blagoslov. Na povratku iz cerkve so hitela dekleta na vso moč hitro z jerbasi domov, zakaj imela so vero, da tisto, ki bo prva prispela v domačo vas in se bo prej umila, se bo tisto leto prva omožila. Kmečki fantje, ki si jih pri takih tekmah opazovali, so imeli s tem svoje veselje in šale. Ponekod je dobila «žegen» tudi vsa živina pri hiši razen mačke. Ostanki ob jedi ljudje niso smeli zametovati, temveč so metali kosti, lupine in ostale odpadke na ogenj.

*Pirhi, v Beli Krajini in pri vzhodnih Slovencih **pisanice** ali **pisanke**, je bilo darilo, ki so si ga medsebojno poklanjali v družini sorodniki in znanci, pa tudi zaljubljenci in zaročenci. Odkod in odkdaj je izvirala ta navada, se ne da dognati. Že stari narodi so imeli gladko in okroglo jajce za simbol sreče, rodovitnosti in novega življenja. V srednjem veku že je bila navada, da so se ljudje med seboj obdarovali s pirhi, jajčne lupine pa so na drobno strli, ker so bili mnenja, da cele lupine prinašajo čarodejstvo in nesrečo v hišo. Pirhe so darovala dekleta svojim izvoljencem, in sicer po eno, tri, pet itd., nikdar pa ne na pare, ker bi to pomenilo, da je dekle oddalo svoje srce drugemu. Tudi je bila nekdaj navada, da so dekleta, ki so se po veliki noči poročila, dajala svojim zaročencem darilo: na okno so polagala 3 pirhe in nov, svež ročček. Če pa dekle snubca ni maralo, je dajala na okno prazno posvalkano vrečico. S pirhi se o veliki noči tudi igrajo, zlasti mladina; pirhe «sekajo» z noveci po dogovoru. Komur ostane jajce celo, dobi oba pirha. Drugod trkajo s pirhi ali jih trkljajo po poševni plovkvi. V starejši dobi je bila navada, da se je na veliko soboto zvečer zbirala mladina, pa tudi odrasli ljudje pri gorskem potoku, kjer so zajemali vodo. Pripisovali so si zdravilno moč, zlasti za oči. Spotoma niso smeli črhniti niti besede, šele po vrnitvi, ko so prestopili domači prag, so smeli spregovoriti. Ta večer so skropili tudi živino, da bi se je ne lotile bolezni.*

Na Koroškem so zmetali po procesiji plamenice na polju na kup ter pri tem streljali s pištolami in možnarji. Zažigali so tudi grmade, ki so jih fantje znosili po gorskih vrhovih. V gorskih vaseh so nekdaj dekleta in žene vstajale na velikonočno nedeljo na vse zgodaj, šle ven na polje ter postavljale na vogle njiv in travnikov majhne križce. Vsakemu križcu so dodali jajčno lupino, napolnjeno z blagoslovljeno vodo iz treh župnij. Taki križci naj bi obvarovali zemljo in posestvo vseh nesreč in čarovnij.

Če je bilo o veliki noči lepo in milo vreme, so se zbirali na velikonočno nedeljo in ponedeljek popoldne mladi in stari na vaškem trgu pod lipo, zlasti na Koroškem. Igrali so razne igre ter poslušali povesti in pravljice, ki jih je zgovorna stara žena bajala mladini. Naš narod je izražal svoje velikonočno čustvovanje tudi v pesmih.

S Kočevskega z bora jeseni 1943

Lidija Sentjurčeva govori na taboru OF 30.7.1944 v Vipavski dolini

SLOVENCI! TABOR OF NA OPČINAH

spada v vrsto napomembnejših manifestacij naše borbe za narodostno in socialno osvoboditev

OSVOBODILNA FRONTA JE V NAJTEŽJIH ČASIH SLOVENSKEGA LJUDSTVA ZDRUŽILA IN STRNILA VSE ZDRAVE SILE NARODA IN GA ZDRUŽENEGA POVEDLA SKOZI JUNAŠKO OSVOBODILNO BORBO V SVOBODO. TRŽAŠKI SLOVENCI SVOBODE ŠE NISMO DOSEGLI. DOSEGLI PA JO BOMO, ČE BOMO ENOTNI SLEDILI SVETLIM VZGLEDOM OSVOBODILNE FRONTE

Tajništvo Osvobodilne fronte slovenskega naroda je vsemu slovenskemu prebivalstvu Tržaškega ozemlja najavilo veliki tabor Osvobodilne fronte, ki bo 24. tega meseca na Opčinah.

Tabori Osvobodilne fronte so vedno izraz neke nujnost v tej Fronti v danih obdobjih, so ali zgolj notranjega organizacijskega značaja, ali mobilizacijskega glede na razne kampanje, ki jih Fronta vodi ali podpira, so pa tudi lahko prav prelomnega pomena v zgodovini obstoja Osvobodilne fronte slovenskega naroda v celoti ali pa kakšnega njegovega dela.

V osmih letih, kar Osvobodilna fronta živi in deluje, je že bilo nekaj takih taborov, velikih zborovanj ali kongresov in če nih vsebino, njih pomen povečemo, se odpre pred nami razvojna pot Osvobodilne fronte od njenih osnovnih temeljev preko vseh težav, ki jih je povzročal čas, razmere in sovražniki, preko posameznih poglavij v organizacijski rasti Fronte, do narodnostne osvoboditve in naprej v graditev socialistične države in družbe. Ko so največji napori slovenskega naroda v okviru Osvobodilne fronte dosegli prvi višek — osvoboditev, takrat se je od te enotne poti slovenskega naroda odcepila steza, nič manj trnjeva, kakor smo jo hodili dotlej, steza, na katero so stopili tržaški Slovenci in Slovenci na Koroškem.

Osvobodilna fronta slovenskega naroda na Tržaškem ozemlju živi sedaj že štiri leta drugačno življenje kot Fronta v svobodni slovenski domovini; vodi na drugi način in v popolnoma drugačnih razmerah borbo za uresničenje temeljnih ciljev Osvobodilne fronte slovenskega naroda; toda pri vsem svojem delu se naslanja na izkušnje slavne in zmagovite poti Osvobodilne fronte v narodno osvobodilni borbi in črpa iz nje nauke in napotila za svojo sedanjo dejavnost. Zakladnica, iz katere črpamo, je tako bogata, da je ne bomo izčrpali nikoli posebno ne, ko gre za najosnovnejše vrednote Osvobodilne fronte, ko greza zgledę enotnosti v borbi in političnem delu, ko gre za vzgledę predanosti skupnim narodnim težnjam, koristi, za vzgledę premagovanja in zatajevanja drobnih, sebičnih koristi in njih podrejanja narodni skupnosti, pravici, demokraciji in miru

27. IV. 1941

Čim so poteptala Slovenijo po krivdi protinarodnih oblastnikov hunska kopita nemških, italijanskih in madžarskih osvajalcev, je dala Komunistična partija Slovenije pobudo, naj se združijo ne glede na politično, nazorsko, družbeno in tradicionalno opredeljenost vse slovenske sile v obrambo narodnega obstanka ter za osvoboditev in združitev svojega naroda, (Kidrič, Tri leta osvobodilne fronte).

Komunistični partiji Slovenije je to pobudo narekovala njena nacionalna in internacionalna dolžnost, omogočili pa so jo ji uspehi podtalnega dela KPJ: 27-IV-1941 je bil ustanovni sestanek Osvobodilne fronte slovenskega naroda, na katerem so se predstavniki vseh naprednih slovenskih skupin s KP na čelu zedinili v točkah, ki govore o množičnem gibanju za osvoboditev in združitev zasužnjenega in razkosanega slovenskega naroda, o bodočnosti in tesni povezanosti slovenskega naroda z bodočnostjo velikega ruskega naroda in o takojšnjem zbiranju slovenskih množic na temelju borbe za osvoboditev in združitev.

Osvobodilna fronta je od programatičnih sklepov takoj pristopila k delu, najprej k pripravam, potem k oboroženim akcijam slovenskega partizanstva, k uvajanju pristne ljudske demokracije na osvobojenem ozemlju z volitvami narodno osvobodilnih odborov, k velikim bojem proti zunanjim sovražnikom in notranjim izdajalcem iz vrst belogardističnih in mihajlovicevskih izrodkov in k vsesplošnemu poletu osvobodilnega gibanja na Primorskem Gorenjskem in Štajerskem.

Na podlagi velikanskih uspehov je lahko prvi tabor Osvobodilne fronte slovenskega naroda

27. IV. 1943

na Pugledu utrdil notranjo enotnost Osvobodilne fronte, katere zunanji izraz je bila skupna izjava v OF sedaj že zlitih skupin, notranji pa porajanje konkretne oblike končnih sadov osvobodilne borbe s pogledom v svobodno bodočnost na vseh popriščih javnega življenja in udejstvovanja demokratične oblasti, ki pogoja že načrtna in sistematična razliko od prvih dveh let.

Tabor na Pugledu je postavil praktične in teoretične osnove za uresničenje one temelnje točke OF, ki pravi, da prevzame po svoboditvi oblast na osvobojenem slovenskem ozemlju Osvobodilna fronta kot celota.

1. X. 1943

Dosledna, neizprosna oborožena borba, pravilnost splošne politike in taktike osvobodilnega gibanja, podna združenost slovenskega osvobodilnega gibanja s celotnim jugoslovanskim osvobodilnim gibanjem pod vodstvom maršala Tita in pravilna ter dosledna združitev oborožene akcije s političnim delom na terenu, vse to so zroki, da je slovenski narod žel veliko zmago ob kapitulaciji italijanskih okupatorjev. Slovensko osvobodilno gibanje je zadobilo treden polet in razmah, kapitulacija italijanske okupatorja je prostila obširne nove sile, ki so človeško, organizacijsko in politično okrepile OF in oboroženo gibanje za nadaljnje borbe proti nemskim okupatorjem. Kočevski zbor odposlancev slovenskega naroda predstavlja v tem razdobju nov mejnik

30. VII. 1944

V posebno širok razmah je stopila Osvobodilna fronta in partizanska borba na Primorskem. Vse primorsko ljudstvo se je vključilo vanjo in izdajalci so bile redke izjeme. Vse misli, vse delo, vsi napori ljudstva so bili posvečeni narodno - osvobodilni vojski in le tako je bilo mogoče, da je največji del primorske zemlje bil osvobojen ali pa pod kontrolo narodnoosvobodilnih sil. Sredi takega največjega poleta, ko je bil osvobojen tudi velik del Vipavske doline, je bil v varstvu primorskih brigad velik tabor 30. VII. 1944 na Vipavskem, kateremu je prisostvovala 6000 glava množica. Na tem taboru je bila znova potrjena enodušna volja primorskega ljudstva, nadaljevati boj do končne zmage, do osvoboditve in združitve z vsemi ostalimi Slovenci v skupni državi. Pod geslom «iz naroča hlapcev smo postali narod junakov» je bila položena prisega zvestobe ciljem Osvobodilne fronte.

Taki združeni napori slovenskega naroda v sklopu vseh jugoslovanskih narodov in vse protinacistične koalicije se ni mogla končati drugače kot z zmago, z uresničitvijo ciljev Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Kar pa od zastavljenih ciljev ni bilo izpolnjeno, ne pada krivda na slovenski narod, na njegovo vodstvo v teh najtežjih letih slovenske narodne zgodovine, pač pa na sile, s katerimi smo se prav mi — njihove žrtve, — danes znašli v borbi na življenje in smrt.

24. IV. 1949

Koristno bi bilo za nas pregledati našo pot v okviru Osvobodilne fronte slovenskega naroda na Tržaškem ozemlju, oziroma v sklopu Slovansko italijanske protifašistične unije, vendar bi to bilo predolgo in preobširno delo. Lahko samo ugotovimo, da se naša pot bistveno loči od poti osvobojenih bratov, ki dopolnjujejo nacionalno osvoboditev tudi s popolno socialno osvoboditvijo, z graditvijo svoje socialistične domovine. Mi na Tržaškem ozemlju smo bili po sili razmer, po sili angloameriških imperialističnih sil pahnjeni nazaj z že zavzetih pozicij narodne osvoboditve in že globije v pogledu socialne osvoboditve. Če smo kljub temu junaško kljubovali navalu in pri tem zadajali sovražnikom tudi udarce, potem se imamo zahvaliti samo svetlim tradicijam narodno osvobodilne borbe, na katere smo se opirali. In te tradicije so bile v prvi vrsti: enotnost in borbenost, in še enkrat enotnost in borbenost.

Naš položaj v tej borbi so posledice znane klevetniške resolucije proti Jugoslaviji in njej sledeče razbijaško in v zgodovini tržaškega demokratičnega gibanja najsramotnejše izdajalsko početje. Vidalija in njegove klike, katere žrtev naj bi po zamisli teh izdajalcev postala tudi Osvobodilna fronta slovenskega naroda, ta največji in najborbenejši del tržaškega demokratičnega gibanja. Toda temeljev tako preizkušene fronte kot je Osvobodilna fronta slovenskega naroda na Tržaškem ozemlju, ni bilo mogoče omajati; lažna in hinavska gonja jo je uspela komaj nekoliko okrniti in še to le v prvem času nejasnosti in zmede, ki so jo

Nadaljevanje na 12. strani

Motiv iz Doline

DOLINA nekdaj in sedaj

Iz razsušene in razpokane zemlje ni moglo vzkaliti zelenje, drevje se ni moglo pokriti s cvetjem, tako da je v že toplih pomladnih dneh bil videti Kras še bolj kamenit in boren. Kmetje, navezani na svojo zemljo, so z veliko skrbjo opazovali nebo in vode željne njive. Pa je vendarle nekaj kratkih naplivov orosilo tla in zemlja si je opomogla — ne mnogo sicer — a vendar toliko, da je dala moč rasti.

Dva spomenika - dve priči

In ko se popelješ tja proti Istri, te ob poti pozdravlja cvetje in zelenje, da, kar ne moreš dalje in se ustaviš tam, kjer se na pobočju belijo hiše, a okrog njih cvetoče hruške in češnje. V Dolini si, v stari vasi, ki je ležala nekdaj čisto pod Socerbom in kjer so bile prve hiše zgrajene že okoli leta 1400. O tej najstarejši vaški zgodovini so pričale mnoge listine spravljene v cerkvi, ki pa je — žal — pred nekakimi osemdesetimi leti zgorela.

Fara je bila se pred desetletij kaj razsežna. Segala je prav tja do Podgorja, bila je dekanija in starejši ljudje še dobro pomnijo, kako so na dan Sv. Urha dolge procesije iz vseh naselij romale v faro.

Poznejši rodovi so si hiše gradili bolj v dolini, vendar še vedno na pobočju, da so soncu izpostavljene, prijazne, kakor so prijazni ljudje, ki bivajo v njih.

Hodiš med hišami, srečuješ žene, ki hite z vedrj po vodo k vodnjaku na sredi vasi, gruče otrok, ki se glasno pode okrog, da je vas polna njihovega preternega smeha. Na lepo urejenem trgu pa ti pogled obstane na vzvišenem mestu, kjer stojita dva enaka spomenika. Stopiš tja in čitaš: V spomin na tabor v Dolini 1878. leta — je napisano na prvem. Na drugem pa so imena borcev — partizanov, ki so med drugo svetovno vojno dali svoja življenja za svobodo.

«To je moja hčia, pristopi žena k meni in mi pokaže na ime Sancin Savica. «Njo so mi ubili fašisti, sin je obležal v gozdovih. Oče je od žalosti legel in ni več vstal. V hiši je zdaj težko, same morava z nevesto opravljati vsa dela, toda ko zraste vnuk, tako lep in razumem dečko je, tedaj bo zalegel za očeta. Prav tak je kot on».

Gledam spomenika, gledam napise na njih in mislim: Pred 70 leti je zavedna slovenska vas Dolina visoko dvignila svojo zastavo, a pevskim zborom «Valentin Vodnik» pa je širila slovensko pesem vse dokler niso fašisti delovanja tega društva s svojim nasiljem popolnoma zatrli. Pevci pa niso hoteli popustiti. Šli so v cerkvenj zbor in peli — narodne pesmi. Celo okrog po Primorski so gostovali. Po peti maši pa so pred cerkvijo peli in številn poslušalci jih kar niso hoteli izpustiti iz svojega kroga. Se 1938. leta so bili v Postojni, v Logu pri Vipavi, v Hrpeljah. Policija jih je zasledovala, pa jim ni mogla do živega. Ko pa so nekoč v domači vasi zapeli «Buči, buči morje Adrijansko» je bilo to pod fašizmom zadnji krat.

Toda v vojni so Dolinčani zapeli novo pesem — pesem upora. Stevilna imena na drugem spomeniku pričajo o veliki dajatvi, ki jo je ta vas žrtvovala.

Kako je izžemal fašizem

«Nepozabna nam ostane noč», pravi Dolinčanka Roža, «ko smo stale na straži okrog vasi, v kateri so bili partizani, a Nemci so se bližali. 24 so nas nato tisto noč odpeljali v ječe in dalje v nemška taborišča, toda partizani so mimo besnega streljanja nemških pušk takrat vendarle dosegli zavetje, da so potem lahko z novimi močmi uničili fašizem».

Koliko nam je imel povedati iz težkih fašističnih časov tov. Samec, ki je že dobro pomnil, kako so pred prvo svetovno vojno v jeseni dolge kolone voz — 80 volov so imeli takrat v vasi — romale po vijugasti cesti na postajo v Boršt ter vozile sode dobrega, močnega vina, ki so ga potem izvažali po vsej Kranjski tja preko v Avstrijo. Ko pa je Italija zasedla te kraje, se je vino v domači vasi kisalo, ker ga niso imeli komu prodati. Ves trg tja do Postojne so preplavljala italijanska vina, za domača pa ni bilo kupca. Tako so vinograde opuščali in sadili deteljo. Glavni vir dohodkov Dolinčanov je zato usahnil, zabredli so v dolgove, kmetije so šle na boben. Mnogi so se izselili v Argentino v upanju. Res, da so nam tudi v fašističnih časih boljši kruh.

«In danes so nekateri tu med nami, ki pravijo, da je pač vseeno ali smo pod Italijo ali Jugoslavijo ali na Tržaškem ozemlju. Kako hitro pozabijo ljudje na vse zlo, ki smo ga morali doživljati takrat! Res da so nam tudi v fašističnih časih predavali o umnem kmetijstvu in sadjarstvu, nagrajevali prav dobro uspele plodove, toda kdo se je lahko okoristil z vsem tem? To je prav tako, kakor pri zdravniku», je nadaljeval tov. Samec, «Vzemi, te taka in taka izbrana zdravila, pa boste ozdraveli. Bogati si jih kupi in ozdravi, siromak pa mora umreti. Tako je z nami. Na predavanju so nam dejali: Vzemite tak in tak gnoj, najboljše semenje, neprestano okopavajte in škropite — zemlja vam bo dobro rodila. Toda kje naj bi vzel denar za vse to, ko smo si skoraj vsi kupičili dolg na dolg? In kdo je dobil nagrado? Zopet tisti, ki je imel sredstva, denar, ki si je nakupil najboljše orodje, ki je imel tudi delavce, da so bili stalno budni nad pridelki. Mali in srednji kmet pa je ostal revež, če tudi bi bil sposoben in voljan iztisniti iz zemlje najboljše, kar lahko ta rodi.

Samec Martin iz Doline pripravlja nov latnik

Danes ni dosti bolje

Tudi danes na Tržaškem ozemlju ni mnogo bolje. Res, da nam je Vojaška uprava dala na razpolago vinsko trto zastonj, da zopet z njo zasadimo njive, na katerih je rasla detelja. Kdor nasadi najmanj 200 trt, dobi tudi nagrado. Toda za obdelovanje je potrebno zopet orodje, živina. Seveda je tega v Trstu mnogo, toda samo škarje za obrezovanje stanejo 800 lir, a kje so rovače, lopate, plugi itd. Tudi živino smo imeli priliko kupiti, toda kje naj vzamemo 150 do 180.000 lir za junico ali celo 250.000 za molzno kravo?

Prosili smo tudi, da bi nam proti odplačilu mestna občina odstopila smeti, ki so odlično gnojilo, toda z njimi zasipajo tam v Žavljah. Eh», je zaključil Samec «vedno smo pod tujcem, ta se ne briga za naše interese, ni mu mar, kako živimo in če lahko živimo. Zato se pa tu na svoji zemlji mučimo in jo gnojimo s svojim znojem in krvjo. Mnogi vaščani ne morejo s tem, kar jim daje zemlja, hraniti sebe in družino. Čez dan delajo v tovarnah, zvečer ter ob nedeljah pa rahljajo zemljo, da se z muko in trpljenje kako prežive».

To je Dolina, ena izmed naših neštevilnih vasi, v kateri se sleherni bori za košček kruha, za svoje lastno življenje.

Polna takih misli stopam ob eve tožih njivah. Pogled se mi ustavi ob čudni, vrtiljaku podobni zgradbi. Gledam, pa ne morem takoj razumeti, kaj naj bi to bilo. Mimo mene prihiti dekle z vedrom perila na glavi in hoče hitrih korakov v dolino k potoku.

«Dobro jutro, tovarišica! Kaj je to, vodnjak, ali kaj?»

«To je nova, moderna pralnica za nas, perice,» se zasmeje s perilom obloženo dekle. «Že precej časa stoji tu, a me hitimo mimo nje k tekoči vodi, pokleknemo na gladko skalo in peremo. Pa ne mislite, da smo proti novim napra, vam, o ne! Me bi že tu prale, saj je tako težko ves dan klečati in se globoko sklanjati nad vodo, a le poglejte, kakšna je ta naša «moderna» pralnica. Da priteče voda v cevi, moraš čakati ure in ure — in to tudi takrat, ko je bilo vode do

Nadaljevanje na 12 strani

Pri vodnjaku v Dolini

STRAN NAŠIH GOSPODINJ

MODA

Letošnja pomladanska moda se ne razlikuje mnogo od lanske. Tudi letos bomo nosile široka krila, seveda ne pretirano, krila nabrana v droben plise ali pa v globoke gube.

Krila naj nam segajo 30 do 40 cm od tal; vsaka bo pač sama vedela, kakšna dolžina se prilega njenim nogam.

Pri krojenju životov bomo poklicale na pomoč svoj osebni okus, kajti bodisi, da bomo imele na sebi tesno prilegajoč se životek ali ohlapno bluzo, bomo vedno moderne. Lahko si obogatimo gornji del obleke z vsemi mogočimi našivi, naborki ter čipkami.

Pomlad zahteva sveže barve, seveda pa si moraš blago, preden ga kupiš, oviti okrog vratu in se postaviti pred zrcalo ter pri tem upoštevati svoj okus in ne hvalo prodajalca.

Za današnjo rabo

Živimo v težkih časih; štediti moramo s časom in denarjem, vendar pa je prav, da vsaj ob prostih dneh pozabimo na vsakdanje težave in skušamo tudi naš dom prilagoditi praznikom! K najlepšim družinskim običajem spada lepo okrašena miza. Kjer so otroci pri hiši, to ni težko: naberejo mahu, poljskih cvetlic, za veliko noč pobarvajo pirhe in č vse to razložimo po svežem belem prtu, se nam miza na mah spremeni v vesel živopisan vrt.

Lahko si pomagamo še drugače: Lupine mehko kuhanih jajc, katerim smo odbili samo konico, pobarvamo z nežnimi vodenimi barvami, prilepimo na karton, denemo vanje šopek pomladanskih cvetlic: zvončke, trobentice, spominčice in dobimo prav originalne vaze. Lahko pa spremenimo jajčka tudi kakor nam kaže slika, v karikature. Obraze naslikamo s tušem ali z vodenimi barvicami. Ce lupina dobro ne prime, jo obrišemo s krpo, namočeno v bencin; nato pa slikamo, kolikor zmoreta naša spretnost in fantazija.

Velika noč v kuhinji

Praznična jedila

MEDENA TORTA

2 jajci, 3 rumenjake, 13 dkg sladkorja in malo limonine lupine stepaj z metlico, da se peni. V to zamešaj trd sneg iz 3 beljakov in 9 dkg moke. Iz tega speci na posameznem tortnem dnu 6 do 7 kolobarjev. Kolobarje namaži z nadevom, zloži skupaj, malo obteži, potem oblij s poljubnim ledom in potresi s sekljanimi orehi.

Nadev: 1/4 kg sladkorja polij s 4 žlicami vode in kuhaj, da se potegne nakar zamešaj vanj 1/4 kg medu. Medtem napravi iz 6 beljakov trd sneg in mu med stepanjem prilij vreli med, mešaj ga še malo v vreli vodi in v zgoščenega zamešaj 25 dkg na listke zrezanih, v pečici osušenih orehov.

PIŠKOTI Z MANDELJNI

Mešaj 7 rumenjakov in 16 dkg sladkorja z limoninimi olupki, da prav dobro naraste. Zamešaj 4 dkg drobno zrezanih in stolčenih mandeljnov, trd sneg iz 7 beljakov in 12 dkg moke. Deni testo v majhne piškotne modelčke ali naredi na pomazano pločevino piškote v poljubnih oblikah.

PISKOTNE PLOSCICE

Stepaj 4 jajca, 20 dkg sladkorja in malo limonine lupine, da se prav dobro speni; v to zatepi 12 dkg raztopljenega mrzlega masla in rahlo primešaj 16 dkg moke. Razravnaj testo na namazano, z moko potreseno pločevino za prst debelo, potresi s sesekljanimi mandeljni in speci. Pečeno zreži na ploščice.

Praznične pijače

PUNC

Pripravi v snežni kotliček 70 dkg sladkorja s 1/2 l vode ter ga postavi na kraj štedilnika, da se počasi raztopi in začne vreti. Pene pobiraj. Skuhaj ruski čaj iz 3/4 l vode in 5 žličic čaja. Z vodo zavri limonine in pomarančne lupine ter malo vanilije. Nato precedi čaj k sladkorju, prideni rahlo ožeti in skozi gost prtič precejeni sok 6 pomaranč in 2 limon ter ruma od 1/10-1/8 l. Punč nalij v pogrete vrčke ali kozarce. Zraven daj na mizo rum in pecivo.

GROG

Zavri 1/4 kg sladkorja z 1 1/4 l vode; pene odstrani. Prilij po okusu 1/8 do 1/4 l ruma ali slivovke.

Kaj pripoveduje kri?

Kri se pretaka po našem telesu kot življenjski veletok, ki prinaša kisik in hrano lačnemu tkivu in odnaša iz njega strupene snovi. Brez krvi ni življenja, zato se ne smemo čuditi, da polaga moderna medicina tako veliko važnost na preiskavo krvi. Iz krvi bere zdravnik najvažnejše, kar mu služi za diagnozo in za zdravljenje.

Zdravnika zanima predvsem število belih in rdečih krvnih telesc, ki neprestano romajo po naših žilah. V ta namen nas zbode v sredinec, nam odvzame kapljico krvi in jo preišče. S točno preiskavo se prepriča, ali imamo premalo krvi. Ce ugotovi premalo rdečih krvnih telesc, pomeni, da sprejemamo in oddajamo premalo kisika; organizem dobiva premalo kuriva in ne deluje v redu. Zelo važno je, da imajo rdeča krvna telesca dovolj krvnega barvila ali hemoglobina. Ta namreč opravlja transport kisika. Ce imajo rdeča krvna telesca premalo hemoglobina, govorimo o slabokrvnosti. Kakšnega izvora je ta, pa pokažejo druge preiskave. Včasih povzroči slabokrvnost izguba krvi, včasih kako zdravilo, ali telesni ustroj.

Tudi bela krvna telesca preiskuje zdravnik pod mikroskopom. Toda medtem, ko je na kubični milimeter krvi približno 5-6 milijonov rdečih krvnih telesc, se število belih krvnih telesc stalno menjava od 7-10 tisoč. Njih naloga je, da stoje na straži, uničujejo v telesu škodljive bakterije. Ce se število belih krvnih telesc na kakem mestu telesa poveča, tedaj govorimo o vnetju. Glede na razdelitev različnih krvnih telesc sklepa zdravnik na važne vzroke bolezni.

Kri izda se več! Kronično zastrupljenje s plinom ugotovimo, če preiščemo kri pod spektroskopom. Že iz ene same kaplje krvi lahko ugotovimo tudi krvne skupine, ki so zla, sti velike važnosti za transfuzijo.

Vse mogoče ugotavlja zdravnik po kemičnih sestavinah krvi. Tako na primer priča povečanje dušika, vih snovi v krvi, da so bolne ledvice, prevelika količina sladkorja v krvi, kaže na sladkorno bolezen; premalo kalcija dokazuje šibke kosti in nastop krčev, ki si jih po navadi ne vemo razložiti. Kri je torej zdravniku dober kažipot!

Praktični nasveti

Gojzerji ne bodo prepuščali vode, če jih natremo z ribjim ali ricinovim oljem; podplati pa postanejo bolj odporni, če jih namažemo z vročim lanenim oljem.

— O —

Sportne čevlje in mape iz govejega usnja dobro čistimo z ožeto pomarančo - sredstvo primerno za potovanje.

— O —

Gumijaste čevlje natrimo od časa do časa s krpo, namočeno v olje.

— O —

Barvastih vezenin ne smemo drgniti z milom, pač pa pripravimo mlačno milnico iz belega jedrnatega mila, v katero potopimo suhe vezenine in jih naglo izperemo.

— O —

Barvasti volneni predmeti često izgube s pranjem svoje žive barve, rdeči pa obdrže lepo barvo, ako dodamo vodi, v kateri jih po pranju izplaknemo, nekoliko vinske kisline, dočim zahtevajo zeleni dodatek kisa.

— O —

Vinske madeže odstranimo iz svilenih in suknenih tkanin z benzojevo tinkturo, ki jo razredčimo z vodo ter z njo namakamo madeže; če so barve občutljive, uporabljamo raztopino pepelike, s katero ovlažujemo madeže, tkanino pa zavijemo v platno ter jo tako posušimo. To ponavljajmo tako dolgo, da madež izgine.

Jastog

«Lepa je riba rak, toda ne je je vsak» tako je zapisal v svoji zbirki srbskih pregovorov in rečenic pred več kot sto leti veliki Srb Vuk Stefanovič Karadžič. Pristavlja pa še poleg, da je to zapisal v Dubrovniku in, da je tu mišljen veliki morski rak, ki ga prodajajo na težo in more eden tehtati več kot dve oki in je mnogo dražji od rib, dalje da je rak lepa žival in da je ne vidimo na trgu vsak dan.

Menda ni kaj dražjega na našem ribjem trgu kot so vprav jastogi. Umljivo, okusni so in pa še redki. V Jadranskem morju jastogov ni mnogo, drže se predvsem na naši strani Jadrana, na laški strani jih je teže dobiti. Največ jih ima Istra, nekoliko manj Dalmacija. To so nočne živali, ki se drže med skalami, podnevi žde v zavetju, ponoči pa gredo na lov. Najbolj jim prija globina od 15 do 40 metrov. So pa neizprosni razbojniki, vse jim pride prav, ne branijo se niti lastnih bratov. So pa tudi orjaki. Jastogi preko pol metra niso nobena redkost. Dočakajo pa tudi veliko starost in imajo čas rasti in postajati vedno težji. Tudi po 7 kg in več imajo nekateri. Mesa ima dobro raščen jastog, pravijo, več kot dobro pitan kopun, samo njegove velike škarje odležejo več kot cel piščanec. Rastejo zelo počasi. Njih oklep je trd in kadar rastejo, jim oklep na hrbtu poči in iz njega izleze jastog; tedaj je ves mehak, zavleče se v varno zavetje, dobro se potegne - zraste in nato mu koža zopet otrdi.

Bolj ko je star, bolj redko se levi. Samica je dobra mati, na trebušni strani telesa nosi s seboj jajčeca, celo veliko gnezdo. Le dobro glejte na ribjem trgu, boste že opazili enkrat orjakinjo, ki nosi in varuje na trebušni strani gnezdo črnih jajc. Iz teh se izvale mali rakci, ki čez čas dorastejo v rake podobne očetu in materi.

Pregovor, ki pravi, da je jastog dobra riba, se moti. Jastog sicer prodajajo na ribjem trgu, kot prebivalca morja, pa ni riba, temveč rak. Riba je vretenčar, soroden žabam, kačam, ptičem, sesalcem, rak pa je členonožec, v sorodu s čebelami, pajki, ščurki in podobnimi živalmi, ki imajo členaste noge. Na našem ribjem trgu prodajajo še druge rake, kot morske pajke, razne male rake in pa škampe, od katerih prodajajo le repe.

Tudi v sladkih vodah žive okusni raki, toda nikoli ne zrastejo v take orjake kot jastogi. Jastogovo meso je težko prebavljivo. Najboljši so v februarju, juniju, avgustu, septembru in oktobru. Za sladkovodne pa pravijo, da so najboljši v mesecih, ki so brez črke r.

Velika umetnost je dobro pripraviti jastoga. To je posebno znanje, ki ga kuhinje hranijo zase. Najbolj preprosto je, da vržemo jastoga v vrelo vodo, v kateri je malo peteršilja, čebule, popra in soli. V tej vodi naj vre jastog deset minut; oblože ga nato s peteršiljem in prinesejo na mizo, ter obdrejo škarje in mesnati rep. Kuhajo ga tudi v belem vinu in ga nato oblivajo z raznimi polivkami. Ko bo naša kuharica prebrala ta članek, upajmo, da nam bo tudi ona izdala kaka navodila iz svojih zapiskov.

V Evropi je največ jastogov ob norveški in britanski obali. V nemškem morju je samo na Helgolandu, tam kjer so imeli Nemci svojo veliko pomorsko trdnjavo in ki so jo po vojni razstrelili.

Na ribjem trgu ga prodajajo vedno živega; mrtvi za izvoz v velika mesta na kopnem so dobri le pozimi, poleti pa mrtev rak sploh ni okusen! Ce hočeš jesti dobrega jastoga, ga moraš dati živega v parno kopel.

Love ga predvsem s koši in vršami, v katere nastavljajo razno vabo. Te priprave so pripravljene tako, da ne more jastog več iz njih ko enkrat zleze noter. Nekateri menijo, da se tak lov obnese posebno ob burji. Burja razburka morje tudi v globini in vznemirja jastoga v njegovem duplu med skalami. Ko se izvleče iz zavetja, zavoha v vabah nastavljeno hrano, zakadi se v plen in je ujet.

Telo je iz glavoprsja in zadka, ali pravijo mu tudi rep. Rep je često podvit navzdol, končuje se pa z repnimi plavutmi. Na glavoprsju ima nasajene oči, dva para tipalk in pet parov nog; prvi par so orjaške škarje, tudi na zadku ali repu ima noge, posebno samica jih potrebuje, da drži z njimi jajčeca. Na ribjem trgu vidimo navadno klešče zvezane, da mu ne bi prišlo na misel, da bi ščipal kupce in jih odganjal. Leve klešče so močnejše nego desne. Rak hodi po dnu, pa tudi plava, tako da podviha svoj rep.

T. P.

V razmišljanje

«Kako nespametno je dekle, ki se dotakne s prstom ust, ko lista po svoji vložni knjižici», si misli bančni uradnik in prepričan, da je on v higieni bolj izobražen, se dotakne vlažne gobe, ko mora prilepiti znamko ali prešteti denar; pomoči pa pri tem, da se umazanija najraje prime vlažnih prstov. Nato vzame iz žepa robec in nič hudega sluteč si obriše vanj prste in ga nato približa obrazu.

— O —

Prav tako kot nad robcem, smo se navduševali nad brisačo. Toda ta higienična svežest se neha, ko se obrišče vanjo cela vrsta ljudi. Iznašli so pripravo s fonom za sušenje rok, toda tudi pri tem smo se prezgodaj veselili. Topel zrak, namreč, ki veje preko vlažnih rok, ustvarja z izhlapelo vodo ugodna tla za vsa najmanjša živa bitja, ki krožijo po zraku; in v nekaj minutah so naše dlani polne klic vseh vrst.

— O —

Skoraj vsaka žena si zavaruje svojo polt pred škodljivimi vplivi vremena s kremo in ji pri tem ni mnogo mar, da se na mastno podlago ujame veliko več prahu, kot pa na suh, čist obraz.

— O —

Nekateri kadilci uporabljajo cigaretni ustnik; to je zelo hvalevredno, če bi ne devali ustnika v žep, kjer se vanjo nabira prah!

— O —

Robec! Polagoma se širi lepa navada, da uporabljamo, ko smo nahodni, papirnate robce, ki jih sproti mečemo stran. S higieničnega stališča edino pravilno kajti robec je pravi bacilonosec.

— O —

Bojimo se požreti pomarančno, limonino ali še bolj češnjevo koščico, kajti ljudje pravijo, da se nam od tega lahko vname slepič. Medicina pa ve, da le redko povzroči vnetje slepiča mehanični dražljaj.

Originalni pirhi

PIRHI

po starem običaju

Ce kuhamo jajca v vodi, v katero denemo čebuline olupke, dobimo rjavorumene lisaste pirhe, kakor se pač čebulini olupki prilepijo na jajce.

Lepe pirhe pa dobimo, če izrežemo olupke v obliki zvezd, polmeseca ali raznih cvetic ter jih vlažne prilepimo na jajce, ovijemo s tančico ter nato 10-15 minut kuhamo

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Letošnja suša

Ni prijetno potovati danes po naših vaseh. Povsod slišiš le eno pesem: «Suša nam bi vse vzela!» Že več mesecev smo brez dežja. Pretekli teden je res deževalo nekaj ur, a to je zaleglo, kot kapljica v morju. Vkoreninjene rastline pešajo, a ostale, komaj posejane, pa čakajo potrebne vlage, da vzkale — Najbolj so prizadete žitarice. Zgodnja pšenica «mentana», ki bi morala kmalu v klasje, se drži nizko pri tleh. Grah je ponekod že v cvetju, ali to cvetje je cvetje prisilne zoritve. Krompir vzdiguje glavo iz zemlje ali nima rastne moči, ker mu primanjkuje moči v notranjosti zemlje — prepotrebne vode. Če bo trajala suša še nekaj tednov, bomo ob krmo!

Kaj naj napravimo, da vsaj delno ublažimo kvarne vplive suše? Svojčas smo opozorili naše kmetovalce, naj ne čakajo z brananjem žitaric, čim se ukoreninijo in dovolj obrasejo. Brananje in valjanje z valjarjem tam, kjer je vrhana plast zemlje privzdignjena, je zelo koristno kmetijsko opravilo. Z valjanjem vnovič pritisnemo k zemlji rastline, katere je zmrzlina privzdignila in koreninice se zopet sprimejo z zemljo. Se je čas, da branamo travnike. Z brananjem uničimo predvsem razpoke, ki so nastale zaradi suše in tako preprečimo izhlapevanje vlage iz nižjih zemeljskih plasti, uničujemo mah, ki črpa rastlinam hrano in vlago. Z brano zrahljano travno rušo in poravnamo krtine.

Letos nam bo gotovo primanjkovalo krme, zato posejmo čim več deteljišč. O važnosti lucerne in detelje smo že dostikrat govorili. Omenili smo, da poženejo te krmilne rastline svoje korenine globoko v zemljo, odkoder dobivajo potrebno vlago, do katere pa ne morejo priti s svojimi koreninami druge trave. — Teh dragocenih krmilnih snovi še vedno premalo sejemo. — Priporočamo, da posejete letos čim večje površine s koruzo za zeleno krmo (pitnik). Čimprej si nabavimo dobrega semena! — Med žiti sejmo korenje! Ker primanjkuje dobrega sena, bomo morali uporabljati kot krmo tudi slamo in koruznico. To so voluminozna krmila in zelo slabe kvalitete. Lahko pa jih izboljšamo, če jim dodamo močnih krmil. Njih sočnost in tečnost pa izboljšamo, če jim primešamo zrezane pese ali korenja. Letos sejmo čim več krmske pese. Ne smeno obupati! Upoštevati moramo vse dobre nasvete naših strokovnjakov.

Valjenje piščancev

Včasih se koklja valjenja naveliča in uide. Zaradi tega se še ni treba bati, da so jajca za nič. Če niso bila več kakor šest ur brez koklje, jih še lahko rešite, če hitro preskrbite drugo kokljo.

Vso valilno dobo, ki traja redno 21 dni, včasih dvajset, včasih dva in dvajset, ravnajte s kokljo dan za dnem, kakor smo pravkar povedali. Tudi če koklja ne gre rada z gnezda in sili nazaj, naj vas to ne moti! Tako kakor naravna koklja, mora tudi pura, ki smo jo k valjenju prisilili, redno vsak dan na prosto. Šele dvajseti dan prenehajmo s tem! Ko začnejo namreč piščeta v jajcih čivkati in koklja to sliši, postaja nemirna in zaskrbljena ter se brani zapustiti gnezdo.

Zelo čudni nazori so razširjeni o tem, kako se piščanci osvobodijo jajčne lupine. Nekateri mislijo, da jih reši koklja s kljunom, a to so nervozne matere, ki samo škodujejo. Moramo si jih dobro zapomniti, da jih v bodoče ne uporabljamo za koklje. Praviloma zleze iz lupine piščanec sam. Vrh kljuna ima oster, roženast izrastek, tako imenovani jajčni zob, s katerim prodre jajčno lupino, in sicer bliže topemu kakor ostremu koncu. Pišče se v lupini suče in na drugem mestu ponovno predre lupino. To ponavlja tako dolgo, da odloči v obliki okroglega pokrovčka eno tretjino lupine na topem koncu jajca. Nato izleze še popolnoma moker na prosto.

Piščanec z ostankom rumenjaka.

Nekateri hočejo piščancem pomagati, ker se včasih dogaja, da popolnoma razvit piščanec nima dovolj moči, da se osvobodi, ostane v jajcu in se zaduši. Toda človeška pomoč je zaman. Če pomagamo prezgodaj in pretrgamo kožico, ki obdaja piščanca in je še polna krvi, izgubi novorojenček celo kapljico tega življenjskega soka. Včasih visi na trebuhu piščanca še nevsrkan ostanek rumenjaka. Iz teh dveh razlogov umetno prezgodaj rojeni piščanci navadno poginejo. Če pa pride neža pomoč prepozno, je piščanec že zadušen. Le redkokdaj slučajno zadenemo pravi trenutek.

Piščeta se redko izvalijo istočasno; včasih preteče od prvega do zadnjega piščanca kar cel dan. Med tem časom se prvi piščanci že dobro opomorejo in silijo iz gnezda. Lahko se zgodi, da zapusti nepotrpežljiva koklja s prvimi piščanci gnezdo ter prepusti zamudnike svoji usodi v jajčnih lupinah! Zato je priporočljivo, da koklji odvzamemo prve piščance, čim so se pod njo posušili, in jih spravimo v kak lonec s perjem na toplem mesto. Koklja pa naj ostane ves čas na gnezdu. Piščance odvzamemo tako, da jo z levo roko na rahlo pritisnemo na gnezdo in jemljemo z desno izpod nje piščeta. Hkrati odstranimo tudi vse prazne lupine, ki so sicer na poti. Medtem ko so piščanci v loncu na gorkem, lahko koklja mirno posveti svojo pažnjo ostalim.

Dogaja se, da preostane na koncu nekaj jajc, pa ne vemo, ali naj bi še čakali ali ne. V takem primeru jajca, ki še niso načeta preiščemo. Vzamemo posodo s toplo vodo in ko se voda umiri, položimo vanjo dvomljiva jajca. Jajca, ki so se med valjenjem močno posušila, so mnogo lažja kakor voda in splavajo na površino z navzgor obrnjenim topim koncem, kjer je zračni prostor. Živ piščanec se proti koncu valjenja v jajčni lupini neprestano giblje. Toda teh gibov ne moremo opaziti skozi trdo lupino. Sedaj na vodi pa zelo razločno vidimo, kako se piščanec sunkoma giblje. Jajce, ki ostane mirno, je mrtvo in ga lahko zavržemo. Če se pa kako jajce le neznatno giblje je v njem sicer živ piščanec, ki pa je tako slaboten, da se ne bo mogel rešiti in si takega slabiča tudi ne želimo. Torej je tudi tako jajce za nič.

Že poprej smo omenili, da se razvija piščanec iz rumenjaka, pri tem porablja tudi ves beljak. Preostane pa majhen del rumenjaka, ki visi piščancu še tik pred izvalitvijo v obliki male vrečice na trebuhu. Šele zadnji trenutek vsrka vrečico z ostankom rumenjaka skozi popkovo odprtino na trebuhu. To mu je zaloga, ob kateri lahko živi brez hrane celo dva dni. Zato ni treba komaj izvaljenim piščancem dajati nikake hrane, da se ne preobjedo in pokvarijo nežna prebavila. Prvi dan torej piščancem nobene hrane!

Med valjenjem ima koklja temperaturo 42o C. Ta visoka toplota je tudi v jajcih. Piščanec je tako rekoč v vroči kopeli 42o C. Iz te vročine pride že ves moker na hladen zrak, kateremu se mora šele počasi privaditi. Razumljivo je, da moramo zato prve dni priskrbeti piščancem predvsem toploto. Torej pomnite: izvaljeni piščanci ne potrebujejo 1 do 2 dni nikake hrane, pač pa mnogo toplote.

Število piščancev. Koliko piščancev naj izvalimo vsako leto, da nadomestimo tretjino starih kokoši, ki jih do jeseni izločimo? Če imate 30 kokoši v kurniku, morate za vsako jesen vzrediti 10 prvovrstnih jarčic.

Ker je 60 odst. naraščaja petelinčkov, od jarčic pa jih doraste samo polovica v lepe plemenice, moramo izvaliti najmanj 50 piščet, kar odgovarja 60 valilnim jajcem in štirim kokljam. Pri tem pa seveda preostane okoli 30 petelinčkov in 10 jarčic za prodajo, če nimamo nobenih izgub.

Pri valjenju smatramo 2-3 izvaljenih piščancev kot povoljen uspeh. Iz 15 jajc se mora torej izvaliti najmanj 10 piščancev, sicer gotovo ni bilo pri jajcih ali pri koklji nekaj v redu. Kadar so vse okolnosti ugodne, se jih lahko izvali tudi več in včasih izjemoma celo vse. Štiri petine ali 80 odst. piščet je že prav dober valilni uspeh!

Naduha pri živalih

Naduha je vsem živinorejcem dobro znana, neozdravljiva bolezen, katere glavna znaka sta težko dihanje in kašljanje. Pojavlja se navadno pri konjih, a ni redka tudi pri govedu. Nastane zaradi razširjenja pljuč, oziroma povečanja pljučnih mehurčkov (alveol) in njih medstaničevja. Le v izjemnih primerih povzročajo težko dihanje razne srčne hibe. Razširjenje je lahko prehodno (akutno) ter izgine v krajšem času ali kronično ter ostane celo življenje. Pri kronični naduhi izgubijo pljuča svojo elastičnost in ne morejo več iztiskati ves vdihani zrak. Temu nedostatku pomaga organizem tako, da pri izdihavanju priskočijo na pomoč trebušne in medrebrne mišice in tako opazimo, da žival iztiska s silo zrak iz pljuč. Tako dihanje se imenuje trebušno. Prvi del izdihavanja je povsem normalen, drugi pa s pomočjo mišic. Med tema dvema fazama izdihavanja je pa majhen presledek (zastoj dihanja), ki je značilen za nadušljivost.

Vzroki prehodne naduhe so razne akutne bolezni ali prevelik napor. Kronično naduho pa povzroča dolgotrajno naporno delo, prehlad, vnetje dušnic in pljuč ter njihov kronični potek kakor tudi razne druge pljučne bolezni.

Znaki. Pri lahki naduhi opazimo težje dihanje le pri delu in kratek čas za njim. V težjih primerih pa je dihanje vedno težko in pospešeno ter povezano s suhim kašljem posebne vrste, ki se pri delu poveča. Glavni in bistveni znak naduhe je dvofazno izdihavanje, kakor že opisano. Pljuča so močno razširjena in v njih ostane vedno nekaj zraka. Temperatura je malo povišana le v času dela in pade pri počitku takoj spet na normalno. Zdravstveno stanje drugih organov je povsem normalno.

Potek in razvoj naduhe je tipična kroničen. V začetku se navadno sploh ne opazi kake spremembe v dihanju. Po nekaj mesecih in letih pa se stanje vedno slabša, tako da postane žival nesposobna za napornejše delo.

Zdravljenje. Prehodno naduho ni treba zdraviti, ker preide sama. Zdravimo le bolezen, ki jo je povzročila. Kronična naduha je neozdravljiva. Zdravila, ki jih povsod priporočajo, zmanjšujejo znake bolezni le za nekaj dni. Če hočemo bolno žival dlje časa uporabljati, jo moramo dobro krmiti in z njo zmerno delati.

LEGIŠA MIRKO

Obvestila kmetovalcem

KMETIJSKA NABAVNA IN PRODAJNA ZADRUGA z o.j. v Trstu vabi vse svoje člane na 3. redni občni zbor v prvo sklicanje za 23.4.49 ob 9 uri v svojem sedežu v ul. U Foscolo 1.

Če za prvo sklicanje ne bo prisotnih več kot polovica vseh članov zadruge, **se po veljavnih pravilih sklicuje občni zbor v drugo za nedeljo 24. aprila 1949 ob 9 uri zjutraj v prostorih Kmetijskih Enotnih sindikatov, ul. Imbriani št. 5, ki bo sklepčen ob vsakem številu navzočih članov.**

Dnevni red občnega zbora:

1) Citanje zapisnika zadnjega občnega zbora.

2) Poročilo upravnega odbora in čitanje bilance za poslovno leto 1948.

3) Poročilo nadzornega odbora s predlogom odobritve bilance.

4) Volitve upravnega odbora in nadzornega odbora.

5) Slučajnosti.

S čl. 19 pravil smejo člani biti zastopani po drugih članih zadruge s pismenim pooblastilom; vendar ne sme vsak član zastopati več kot pet odsotnih.

Upravni odbor

* * *

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga v Trstu

obvešča kmetovalce, člane in nečlane, da je prejela raznovrstna razkužila za semena, ter rastlinske pobudnike (hormone) in zdravila. Jugoslovansko modro galico pa še pričakuje na podlagi obljubljenega ji uvoznega dovoljenja.

Navedene pripomočke in najrazličnejše kmetijske potrebščine - semena, krmo za živino in perutnino, umetna gnojila, kafaro, žveplo, galico itd., škropilnice, žveplalnike, raznovrstno orodje itd. - ima na prodaj na drobno v svojih poslovalnicah **v Trstu, ul. S. Mercadante, 4 (tel. 8819) in v Miljah, ul. Mazzini, 1.**

Na debelo pa prodaja zadruga na svojem sedežu in v skladišču **v Trstu, ul. U. Foscolo, 1 (tel. 94386).**

* * *

Drugo pretakanje vina

Drugič moramo vino pretočiti spomladi, in sicer preden nastopi toplo vreme. Zaradi naraščajoče toplote v kleti, postane vino v sodu nemirno. To se navadno zgodi istočasno, ko vinske trte ozelene ter cveto in zato pravijo, da je tudi vino začelo «cvesti». Pri tem postane vino često motno. Zato mora vsak razumen vinogradnik vino prej pretočiti, preden to gibanje v njem nastane. To gibanje vina povzročijo glivice, ki pospešujejo zorenje vina. Vino pretakamo ob lepem in tihem vremenu v zaprti kleti. Pretakamo prav tako kakor prvič, le s to razliko, da ni potrebno vino toliko zračiti, kakor pri prvem pretakanju. Pri tem pretakanju gre za to, da ločimo čisto vino od droži, ki so se po prvem pretakanju usedle na dno posode. Če bi vino pri drugem pretakanju močno zračili, bi zaradi izhlapevanja ogljikove kisline postalo prazno in ubito. Tega pa pri nas nočemo doseči, ker naša vina so najboljša mlada, «ko režejo jezik». V drugem letu postanejo naša navadna vina prazna in izgubijo na vrednosti. Vse drugače je to pri sortiranih vinih, ki v starosti pridobijo na okusu in vrednosti. Zato pretakajte sedaj spomladi vino tako, da se bo pri pretakanju čim manj «ubilo» in da bo čim manj v dotiki z zrakom. Najbolje dosežemo to s sesalko, ki je jo moral vsak umen kletar imeti.

Pri drugem pretakanju je potrebno sode nekoliko močneje zažveplati, kakor smo to pri prvem pretakanju storili. Se bolje pa je, ako dodamo vinu kalijevega bisulfita. Če vino ne izpreminja barve, zadostuje 7 g na vsak hektoliter vina.

Čitajte in širite

LJUDSKI TEDNIK

KRMILNA PESA

V kolikor večji meri se dandanes bavijo kmetovalci z živinorejo, toliko važnejše je postalo pridelovanje krmilnih rastlin posebno takšnih, ki nam razen obilnega pridelka dajejo še dobro krmo za mlečno in drugo živino. K takšnim krmilnim rastlinam moramo prištevati tudi krmilno peso. Ta rastlina nam daje, v ugodnih legah in če smo izbrali ugodno vrsto 300 do 400 stotov pridelka na hektar.

Krmilna pesa je lahko prebavljiva in kot krmilo dobro učinkuje. Kakor je znano, je v pesi mnogo sladkorja. Vsakomur, ki je krmil krave molznice s krmilno peso je gotovo znano kako dobro vpliva pesa na mlečnost krav, posebno v zimskem času, ko primanjkuje svežih zelenih krmil.

Največje važnosti pri pesi je to, da si izberemo pravo vrsto, kajti pri malokateri rastlini so letine tako odvisne od vrst, kakor pri pesi. Oglejmo si nekater: najvažnejše in najbolj priporočljive vrste pese za nas. Predvsem moramo omeniti rdečo mamutovo peso, ki je podolgasta in raste na pol-ven iz zemlje. Je prav rodovitna, potrebuje pa globoke in skrbno obdelane zemlje.

Druga važna vrsta je obernsdorfska pesa, ki ima obliko polkrogle, raste skoro popolnoma nad zemljo in le drobni konec njene korenine tiči v zemlji. Zaradi tega se ta pesa laže debeli, četudi ni zemlja tako skrbno zrahljana, samo da ji dobro pognojimo. Tudi plevel ji ne škoduje tako lahko... Jeseni, ko je zrela, jo je mnogo laže ruvati iz zemlje kakor druge vrste, ki rastejo globlje v zemlji.

Tretja zelo važna vrsta je ekensdorfska pesa, ki je dolga in valjasta. Tudi ta raste skoro popolnoma nad zemljo in je zelo priljubljena; daje zelo obilen pridelek, ima pa to slabo lastnost, da nima v sebi mnogo sladkorja in da začne kmalu gniti.

Okroglaste vrste, ki imajo obilo sladkorja, so se izkazale kot najtrpežnejše. Semkaj prištevamo obernsdorfsko peso. Zategadelj priporočamo, da poleg valjaste ekensdorfske sejemo tudi trpežno obernsdorfsko peso, če hočemo živino krmiti s peso do pomladi.

Ker je zelo važno, da si izberemo prave vrste, je treba seme naročiti ob pravem času in pri zanesljivih tvrdkah in zadrugah ali še najbolje naravnost pri semenarnah, ki nam gotovo nudijo pristno in izbrano seme.

Da dosežemo visok pridelek moramo zemljo dobro gnojiti, in sicer s hlevskim gnojem. Nobena druga poljska rastlina ni tako hvaležna za hlevski gnoj kakor ravno pesa.

Umljivo je, da ne bo pesa rastla na pusti zemlji. Čim boljša bo zemlja, čim bolj gnojna bo, tem večji bo pridelek. Petnajst kg kalcijevega nitrata na 1000 m2 posejane površine kakor tudi polivanje z razredčeno gnojnico zelo poveča pridelek.

V naših krajih opažamo, da se prideluje pesa več let zaporedoma na eni in isti njivi. To nikakor ni pravilno. Zemlja se s takim ravnanjem preveč enostransko izkorišča in daje zaradi tega slabe pridelke. Pa tudi razni škodljivci, posebno pesni odjed, se v tem primeru pojavi.

Pri nas je zelo v navadi, da presajajo na stalno mesto šele sadike ki jih vzgajajo na posebnem prostoru ali v gredicah. Boljši pridelek nam daje nepresajena pesa. Priporočamo sejati peso v vrste, ki so 40 do 50 cm narazen. V vrstah samih pa naj bodo rastline oddaljene 25 do 30 cm druga od druge.

Kot vse druge okopavine zahteva tudi pesa dobrega obdelovanja. Najmanj trikrat jo moramo skrbno okopati in očistiti plevela, kajti plevel ovira rast, jo nekako zaduši

MARIE MAJEROVÁ

ROMAN

najlepši svet

Njena omedlevica mu je vrnila moč. Če je dà, potem je bilo vse jasno. Lenka je bila njegova in zdaj je imel pravico in dolžnost jo braniti. Hotel jo je vzeti domov, ker je videl, da je potrebna miru, a se je branila in on je razumel, zakaj.

In tako sta se vrnila v mesto.

Množica ljudstva se je razhajala od malega tabora na trgu po ulicah. Spremljale so jih pesmi in godba. Roman in Lenka sta zavila med stavbami, hodila ob starih vrtovih brez plotov, predmestne nove stavbe so mračno čtrlele v ostrih oglih slepih zidov, na pol porušene terase iz preteklega stoletja so se odmaknile od cest, povsod je bilo mrtvo, mračno, žalostno. Prišla sta do širokega kostanjevega drevoreda, ki je držal v Stromovko.

Vendar pa sta nejasno dojemala resničnost okrog sebe. Hiše, nebesni obok, drevje, vse se je oddaljevalo, ko sta širila okoli sbe krog nove združitve. To je bil samo njun svet. Poljubi, ki so hip poprej poleteli od ust do ust, niso prenehali, ko so se ustnice odmaknile, ampak so vzletali okrog njiju kakor svetlikajoči se, zlasti metulji. Vonj zrelih jabolk, ki so v njih rožljala trda semena, jim je sladil jezik, tak je bil občutek, ki sta ga imela od dogajanj. Korakala sta enakomerno in v pospešenem ritmu, ki ju je sam od sebe poganjal naprej, ne da bi se mu mogla ubraniti, tako da je Lenka komaj lovila sapo in sta se morala naposled ustaviti, ker bi bila sicer zdirjala. Držala sta se za roke kakor otroka in od tega vročega dotika so Lenko izpreletali burni vali doslej nepoznane radosti. Omamljali so jo, da je tudi med hojo medlela in padala v sladko omotico.

In ko sta se ustavila in se spogledala, sta se jih sramovala in odvračala oči, ker sta domnevala, da ju ponižujejo. V teh dotikih pa je bilo strnjeno vse hrepenenje od tistega dne, ko je videla Romana nazadnje. To hrepenenje jo je mučilo v trenutkih, ko je vbadala iglo v tkanino in odlagala delo, da bi se izprehodila po sobi, da bi pogledala skozi okno, pritisnila čelo na steklo in z blodečimi očmi ogledovala hiše ter šepetala njegovo ime in pri tem bridko jokala brez solz in brez utehe. V trenutkih, ko je sedela nad knjigo in ni v bolestni napetosti razumela smisla tega, kar je brala. V trenutkih, ko je bila vsa njena pozornost obrnjena navznoter, se globoko pogrezala in dušila nepotrebno vzkipevanje. V trenutkih, ko se je oblagala z delom, ubijala z naporom za druge, da bi ji ne bilo treba misliti nase in kričati v gluhe daljave.

Resničnost, da ga drži za roko in ga lahko vidi, kadar hoče obrniti glavo k njemu, pa jo je spomnila na napor, s katerim se je zavzemala zanj. torej je bilo dobro, da je osredotočila vse misli s trdnim namenom, da ga spomni nase, če jo je pozabil. Prisiliti ga, da se je mora spomniti in ji pisati. Veselila se ej kot otrok.

»Torej je slutil in čutil to, zato je tudi prišel!«

Ah, saj ni bilo mogoče, da ne bi zvedel o njenem vročem čutenju, o katerem so ga gotovo obvestili zračni valovi, ko je njeno srce burno utripalo in klicalo njegovo ime in ga je ta klic dosegel. Nikoli se nimogla odločiti, da bi mu pisala, čeprav je to bila najbolj naravna in najkrajša pott vedela je, da bi ji tega pozneje ne mogel odpustiti njen ponos.

In vendar je bil čas, ko se ni mogla osredotočiti na nobeno delo, ker jo je neprenehoma vznemirjala misel na Romanat čas, ko jo je ta misel vso obvladala, ko se je spominjala njegovih besed in poiskala mesta, koder sta skupaj hodila. Videla ga je poleg sebe, govorila z njim, mu ugovarjala, se jezila zavoljo njegovih nazorov. Zdaj je imela pred očmi njegovo telo z obvezami, ki jih ni prestrigla, zdaj njegovo glavo, ki je plamenela od bujnih las bledorumene kovinske barve. Dražilo jo je nerazmerje med njegovimi ustnami, ki so bile skoraj pregrešno rdeče z vsiljivimi odtenki karmina in cinobra, in očmi, ki so bile modre ko spominčica, z vezdnim sijajem, v okviru belih trepalnic z nebeško milino, kadar se se niso posmehovale in izzivale.

Dejala si je:

»Je silno dober in nežen, a se tega sramuje, zakriva svoje mehko srce z ježevimi bodicami. Toda jaz bom prodrla prav do njegovega pravega bistva in bova srečna, pozabil bo na to, da se kaže svetu drugačen, kakršen je.

Dejala si je:

»Ko je bil otrok, je bil gotovo krasen kakor kerub, bral je služkinje, ko so ga obuvale, nasilnež.«

In v duhu mu je očitala njegovo bogato poreklo, ki mu je dalo nebeško detinstvo, ne da bi mu bilo treba skrbeti za kruh jutrišnjega dne ne za življenje prihodnjih let.

»Nedeljski otrok,« si je ponavljala s čudovito zmesjo ljubezni in sovraštva.

Zakaj vse, kar jo je k njemu vleklo s krepko podzavestno težnjo, je bilo enako močno, kakor to, kar jo je odbijalo v treznem obrisu presojanja. Njeno srce je bila žoga na vodometus zemeljska teža jo je vlekla nizdol, a silni vzgon vode iz notranjosti zemlje jo je poganjal kvišku, poganjal človeško srce, ki se je otepalo, spakalo, se blazno in prestrašeno sukalo sredi vodnih kapelj.

In še neka bojazen je stala med Romanom in Lenko: spomin na poljube, ki jih je njej ugrabil Hladik. Po njeni sodbi so jo Hladikovi pohotni dotiki oskrunili, so jo naredili nevredno za čisto združitev dveh bitij, o kakršni je sanjala. Somnila se je brezobzirnega, odkritega Ramonovega priznanja za časa vojne, da je zapustil ljubico, in zato se je čutila dolžno, da mu prav tako odkrito pove vse o sebi, še preden se prepusti vsemu čudnemu dogajanju, ki je izpreminjalo njeno bistvo in ga poganjalo k njemu.

»Šmarnica«, je zašepetal Roman pod krili vrbe žaluje, ki jo je zagrnilo na koncu njune poti, »nekaj bi mi radi povedali, besede vam drhtijo na ustnicah in se ne morajo odtrgati od njih. Povejte jih, rešte se tega bremena!«

»Kako sem se postaral v tej vojni«, je zatarnala Lenka. »Prej sem vse prenašala tako pogumno, zdaj pa omagujem pred vsako odločitvijo. Ne samo za štiri leta, za dvajset let sem se postarala, tako se mi zdi. Nimam nobenega poguma. Pomagajte mi.«

»Zato sem se postavil poleg vas, da bi vam pomagal. Sediva, Šmarnica, ne smete še predolgo hoditi.«

Klop je bila v temi, dve, v objemu strnjeni senci sta izginili v njej. In v topli temi, ki je bila prepojena s prvim vonjem jeseni, mu je med ihtenjem, z dlanmi na obrazu priznala s tragičnim prizvokom:

»Da, tako je. Poljuboval me je že nekdo drug«.

Nato ni nič več rekla, samo čakala je na njegovo obsodbo.

Gladil ji je roke in povedal mnogo besed, ki so jo tolažile.

»Mislite, da morem in smem še biti srečna, kakor sem hotela biti? In morete in smete biti srečni vi, ki ste imel ljubico?«

Kako ljubko, nedolžno in sladko je bilo vse to! In to, da mu je slovesno obljubila, vse povedati. To je bila torej njena nesreča! Da jo je drug poljuboval. Ne, Roman pravi, da to nič ne pomeni. Niti to, da je imel on ljubico. To je bilo v drugem življenju. Za oba se začne nekaj popolnoma novega. Kadar bo hotela, naj mu pove. A ni, da bi moralo biti!

»Zato mi je treba časa. Moram zbrati sapo za tko veliko stvar,« je pripomnila.

Bil je zadovoljen, strinjal se je z vsem, kar je hotela. Videla sta se vsak dan, toda dogovorila sta se, da medtem ne bosta govorila o ljubezni. In tako sta govorila o drugi stvari, ki je Lenko obvladala, o njenem najlepšem svetu.

»Izpolnitev vaših sanj zahteva popolnih ljudi. Človek pa je samo človek, tudi v najpopolnejši državi ne bo boljši. Mar ni bilo krščanstvo v jedru tudi najlepši svet? In kaj so ljudje naredili iz njega, ljubček moj?«

Lenka se je branila.

»Novi red bo vzgojil nove ljudi. Človek ni slab, človek je dober. Nikar ne verujte, da je človek slab! Samo današnji nered ga nareja slabega. Današnji zakoni p že vnaprej ravnajo z njim kakor z zločincem. Obkolite zemeljsko oblo z jetniškim zidom, grdogled, pa boste gotovi, da ni noben zločinec utekel.«

Ko bi videli skoz ihiše kakor v kletko, bi imeli skušnje, ki bi vas prisilile k drugačni sodbi. Pa denimo, da bo nekoč nastal ta vaš raj na zemlji, da ne bo izkoriščanja, ne zasebne lastnine in bodo ljudje delali iz ljubezni do skupnosti. Kaj potem? Ne bo to dolgočasno, Lenka? Morda se je krščanstvo zrušilo zaradi svoje dolgočasne predstave o nebesih z blaženimi bedaki, ki uživajo med in mleko in gledajo drug drugega s samozavestjo vojnih bogatinov, ki sede v operi in poslušajo Tristana in zoldo.«

Lenka se je zasmejala.

»Ste cinik. Ste petleten filozof, čudežen otrok modroasti. Z vami ni mogoče resno govoriti. Kako si prav za prav predstavljate dobri svet? Kajti, da je ta slab, sva istega mnenja.«

DOLINA

(Nadaljevanje s 8-9 strani)

volj. Potem pa nikjer kakšne mize ali klopi, kamor bi perilo odlagale. Veste, begunec-inženir iz Istre je je zgradil, milijone so potrosili zanjo, zdaj pa stoji tu, samotna in zapuščena, le otroci se kdaj igrajo v njej. Tam sredi vasi pa leže ruševine. Gospodar — ženo in otroke je izgubil pri bombardiranju — pa si ne more niti za silo popraviti svojega skromnega bivališča, ker ne dobi podpore. Pa kaj njim, ki imajo oblast in denar v rokah, te mar!» in že hiti dalje za svojim delom, kajti roke Dolinčank so pridne, niso vajene, da bi predolgo počivale.

Posledice fašistične vzgoje in Vidalijevega razbijaštva

Če bi prišel v Dolino zgodaj, še v jutranjem mraku, bi jih videl, ko nosijo iz hleva vedra mleda, da ga potem popeljejo v Trst in tako prislužijo za hišo tako potrebni denar.

Delovni in prijazni ljudje so v Dolini, toda žal nosi mladina še vedno težak pečat fašistične vzgoje. Pod Italijo, ko ni bilo slovenskih knjig, so vsi naravnost željno hlepeli po njih. Knjige, ki so jih imeli v nekaterih hišah, so romale iz rok v roke. Skoro ni bilo vaščana, ki bi večkrat ne prebral «Miklove Zale», «Pod svobodnim soncem» in drugih. Po končani vojni je prosvetno društvo oskrbelo knjižnico z lepo zbirko slovenskih knjig. Knjižničar je vse nedelje presedel v njej, a mladina, ki bi bila zdaj na vrsti, da sega po knjigah, ni tega izkoristila. V letu 1947 je knjižničar izposodil vsega skupaj le 26 knjig, a v letu 1948 vsega skupaj samo 6. To je žalostno dejstvo, ki ga prav

Očka Sancin pripoveduje, kako je bilo v Dolini

nič ne more opravičevati, ki pa se zdaj, po resoluciji Informacijskega urada še slabša. Prosvetno društvo, ki je stalo na temeljih slavnega društva « Valentin Vodnik», se je omajalo. Občni zbor so «zaščitniki» slovenske kulture razbili, pevski zbor je okrnjen, pevke ne prihajajo na vaje.

Dolina z dvema spomenikoma, ki govorita o trdnosti ter pošteni in borbeni tradiciji ne more ostati na razpotju, na katerega so jo s fašističnimi metodami, z nasiljem, z grožnjami, s klevetami, z lažjo in izdajstvom postavili Vidalijevi nasilniki. Spoznava napačno pot izdajnikov in volitve v Dolini bodo dokazale, da Vidali nima in ne more imeti v tej vasi nikaršnega monopola. Dolina se krepko otresa in se bo dokončno otresla malodušnosti in oportunizma, stopila bo zopet na borbeno pot — pot enotnosti, kajti edino ta pot bo malim kmetom — Dolinčanom prinesla boljše življenje.

Tabor OF na Opčinah

(Nadaljevanje s 8-9 strani)

povzročili sovražniki slovenskega demokratičnega ljudstva in sovražniki demokratičnega gibanja na Tržaškem ozemlju.

Tovariši ! V našem interesu, v interesu slovenskega naroda na Tržaškem ozemlju in v interesu celotnega tržaškega gibanja je, da dvignemo do še višje stopnje kot v preteklosti enotnost OF in enotnost vseh demokratičnih sil s KP na čelu, da obnovimo borbenost naših množic, kajti sovražniki se pripravljajo z vsemi sredstvi, z volitvami z vključitvijo Tržaškega ozemlja v Marshallov plan in v Atlantski pakt ter z izkoriščanjem spora v demokratičnih vrstah, da požanjejo sadove svoje protidemokratične politike.

Tabor Osvobodilne fronte na Opčinah mora potrditi, da so v nas tradicije Osvobodilne borbe žive, pokazati mora našo politično in narodnostno zrelost, pokazati sovražnikom, ki so nas že pokopavali, da smo tu: združeni in enotni in na braniku naših narodnih in demokratičnih interesov.

Naj živi zato tabor Osvobodilne fronte na Opčinah!

VELIK USPEH

NOVE PREMIERE SNG

V petek 8. aprila nam je Slovensko narodno gledališče v Trstu dalo novo premiero «Globoko so korenine», ki sta jo spisala ameriška pisatelja Arnaud d'Usseau in James Gow.

Dejanje se dogaja v majhnem mestu na jugu ZDA leta 1945, ko se vrne v svoje rodno mesto črnec Brett, ki je kot ameriški vojak v Evropi bil odlikovan za hrabrost in dosegel oficirski čin. Pa ne samo to. Črnec Brett je v Evropi spoznal tudi drugačno življenje, ki je pripomoglo, da se je zavedel bednega življenja črncev v Ameriki, ponižanj, ki jih črnopolti ljudje morajo tam doživljati in brezpravnosti svoje rase. Zato je poleg odlikovanja in oficirskega čina prinesel iz vojne domov tudi zavest, da mora pomagati svojim črnim bratom.

V rodnem mestu so ga sprejeli v hiši, kjer je njegova mati Bella Charles bila dolga leta služkinja pri senatorju Langdonu in kjer je tudi Brett preživljal svoja otroška leta. Takrat je užival zaščito in pomoč starejše senatorjeve hčerke Alice in iskreno prijateljstvo mlajše hčerke Nevi. Toda ko se Brett Charles vrne, spoznajo njegovi beli dobrotniki na jugu, da je črni oficir postal zanje nevaren, osumijo ga celo tatvine, da bi se ga iznebili. Le Nevi, pri kateri se je prijateljstvo iz otroških let stopnjevalo v veliko ljubezen, hoče za svojim črnim prijateljem. Toda ključ temu, da jo Brett ljubi, se ji odreče in ostane v domačen mestu, kjer hoče kot učitelj črnih ljudi pomagati svojemu rodu. Toda tudi v Alice zmaga po hudem boju človečanska misel: sklene zvezo z Brettom v borbi proti vsem takim, kot je stari senator, ki zavrže čast za nadvlado in oblast in gre k ionim, ki «imajo topove in druga sredstva».

Režijo drame je vodil Modest Sancin z veliko izkušenostjo, tako da se je dogajanje na odru, ki je bilo smotrno povezano, stopnjevalo od prizora do prizora in umetniško učinkovalo s svojo skladnostjo.

Tudi scenarij, ki ga je oskrbel Jože Cesar, je bil okusen in primeren. Starega senatorja, predstavnika konservativnih Amerikancev je odlično odigral Modest Sancin, ki je naravno prehajal iz nežnosti do svojih hčerk v naravnost brutalne izpade proti črncu Brettu. S svojo igro in prav tako z režijo je Modest Sancin dokazal svojo visoko umetniško kvaliteto.

Najbolj zahtevno in najtežjo vlogo v igri je imela Angelca Sancinova, ki se je po prvem dejanju sprostila ter prehode iz pokroviteljske bele gospodične v divjo sovražnico črnega fanta, ki je ogražal «čast» njene sestre, pa do končne zmage človečnosti v njej, prepričevalno podala.

Mlajšo sestro Nevi - Genevro je prisrčno in toplo igrala Štefka Drolčeva. Posebno razgovor s pisateljem Merrickom s severa Združenih držav Amerike v prvem dejanju je bil naraven in dovršen.

Črni služabnici v senatorjevi hiši sta bili Angela Rakarjeva kot Brettova mati Bella in Elza Barbičeva kot Honey. Angela Rakarjeva je bila sicer ponižna, verna stara služabnica, vendar dostojanstvena v svoji umerjenosti tudi takrat, ko iz ljubezni do sina obsodi senatorja in zapušča hišo, v kateri je bila skoro vse svoje življenje. Honey Elze Barbičeve, mlado črno dekle, ki je do nedavna še delalo na plantažah in živelo v barakah nizko, borno in nagonsko življenje, je bila odlična. Posebno je igralka dobro poudarila značaj črnega dekleta, ki nagnjenja iz prejšnjega življenja meša s suženjsko ponižnostjo pred belim človekom, ki se mu pa vendarle noče prodati.

Bellinega sina, črnega poročnika Bretta, je igral Jožko Lukeš z njemu lastno čustvenostjo in prirodnostjo; bil je pravilno umerjen in zadržan, vse dokler ni izbruhnil v divji jezi, ko je bila ogrožena njegova čast.

Merricka, pisatelja s severa, hladnega, razumskega, a vendar naprednega, je oblikoval Rado Nakerst, ki je prav vse te lastnosti pravilno podčrtal in tako ustvaril lik, ki je izpopolnil celotno dramo. Bratranca Roya Maxwella, živahnega, konservativnega karierista je dobro predstavil Belizar Sancin.

Prav tako so pripomogli k uspehu predstave Anton Požar kot šerif in Ernest Zega ter Julij Guštin kot njegova pomočnika.

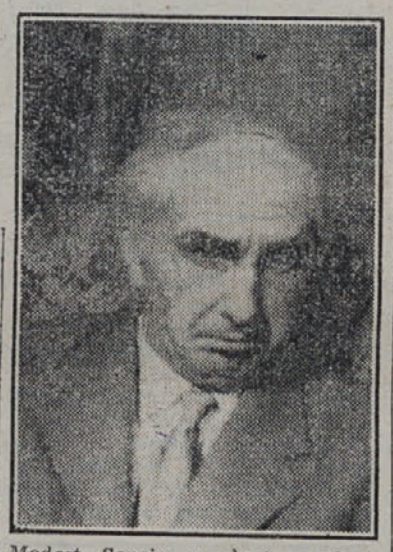

Modest Sancin v vlogi senatorja Langdona

Drama, ki odkriva pereče probleme črncev v južnem delu Združenih držav Amerike, režiser in vsi igralci so dosegli velik uspeh.

N. M.

Prizor iz Gow-Usseaujeve drame: Globoko so korenine. Od desne na levo Rado Nakerst, Štefka Dolčeva, Jožko Lukeš, Angelca Sancinova

NOVE KNJIGE

Slovenske knjižne založbe so v zadnjem času izdale vrsto novih in zanimivih knjig.

K. N. Deržavin: Voltaire

O Voltairju, ki ga štejemo za največjega duha, pisatelja in filozofa 18. stoletja je ruski znanstvenik Deržavin napisal obsežno študijo, ki smo jo sedaj dobili v slovenskem prevodu. Deržavinovo delo, ki opisuje Voltajrjevo življenje, pesniško delo in prikazuje Voltairja kot zgodovinarja, dramatika, borca zoper krivičnost pravosodja, pisca romanov in povesti, predstavlja poleg monografije o tem velikem možu tudi obsežno politično in kulturno zgodovino Francije in Evrope 18. stoletja. Zato pomeni knjiga nedvomno obogatitev naše prevodne literature.

Državna Založba Slovenije je izdala znamenito dramo ruskega pisatelja

Aleksandra Gribojedova: Gorje pametnemu.

Ta komedija je sicer skoro edino dramsko delo Gribojedova (1795-1829), vendar je avtorju prinesla trajen sloves, saj je na ruskih odrih poleg Gogoljevega Revizorja eno najbolj igranih del ruske klasične litarature. Gribojedov prikaže v komediji več tipov, vodilnih osebnosti takratne aristokratske družbe ter biča njih hlapčevstvo, breznačelnost ter karierizem. Zaradi ostre satire je bila drama v Rusiji dolgo prepovedana, pri nas pa smo jo sedaj šele dobili v lepem Vidmarjevem prevodu, nekako v počastitev 120 letnice pisateljeve smrti.

V knjižnici Slovenskega narodnega gledališča je Slovenski knjižni zavod izdal v prevodu Josipa Vidmarja znano dramo

Aleksandra Ostrovskega: Nevihta.

Nevihta je ena najmočnejših dram Ostrovskega, v kateri je pisatelj prikazal meščansko družino in tragično usodo žene, ki se v tej družini bori proti nasilnosti, za pravico do življenja in za srečo, a v borbi podleže. Slovenska izdaja je opremljena z opombami in sklepno besedo o avtorju, ki jo je napisal B. Fatur.

Nedavno je izšla

Slovenska bibliografija 1945-1947,

ki vsebuje podroben, znanstveno urejen seznam vseh knjig, ki smo jih v Sloveniji natisnili od osvoboditve do konca 1.1947. Bibliografijo je izdala Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, ki je s tem pričela izpolnjevati veliko vrzel v našem znanstvenem in kulturnem življenju, saj je podroben seznam vseh izišlih del neobhodno potreben vsem knjižnicam, knjigotržcem ter vsakemu kulturnemu delavcu.

Med knjigami, ki so izšle v počastitev 100 letnice Prešernove smrti, je tudi nova, — sedaj že tretja,

miniaturna izdaja Prešernovih poezij.

Boris Ziherl: Članki in razprave. (Cankarjeva založba). To je zbirka člankov našega znanega političnega delavca in publicista, v katerih obravnava avtor razne politične in kulturne probleme. Članki se dotikajo političnih problemov stare in nove Jugoslavije, slovenske družbene problematike ter še nekaterih drugih aktualnih vprašanj.

Kot 21. zvezek Male knjižnice marksizma-leninizma je izšel spis

Lenina

pod naslovom

Siromašnemu prebivalstvu na vasi. To je razprava iz prve dobe ruske socialno-demokratične partije, v kateri pisec obravnava vprašanje, kako vključiti v revolucionarno borbo tudi kmete.

Kot nadaljnji zvezek iste knjižne zbirke politične literature, je izšel zvezek pod naslovom:

V. J. Lenin: Socializem in religija. Brošura vsebuje tri Leninove članke in dve pismi, ki vsi obravnavajo vprašanje odnosa med socializmom in religijo ter predstavlja najvažnejše, kar je Lenin napisal o tem, tudi pri nas aktualnem vprašanju.

Perija: Plavajoče trdnjave, (Založba Mladinska knjiga), je knjiga o vojnih ladjah, zlasti o največjih enotah vojne mornarice.

Krymov Jurij: Naftonosec Derbent. (Založba Mladinska knjiga), je povest iz življenja mornarjev na ladji, ki prevaža nafto po Kaspiškem morju. Povest, ki prikazuje junaštvo mornarjev in njih borbo za čim večje delovne uspehe, je v slovenski izdaji opremljena z ilustracijami Marija Preglja ter predstavlja zlasti za odraslo mladino koristno branje.

Matanovič Drago: Od elektrarne do žarnice.

Čitanka o elektrotehniki za stare in mlade. (Izdala založba Mladinska knjiga). To je poljudno znanstveno delo s področja elektrotehnike, v katerem avtor na vsakomur umljiv način tolmači najrazličnejše pojave in pojme s področja elektrotehnike, ki so nestrokovnjaku nerazumljivi, o katerih pa danes veliko sliši in si zato želi točnejšega pojasnila o njih.

S. R.

Ana Karenina

v ameriški predelavi

Amerikanci so mojstri v «zgoščevanju» literarnih del, predvsem psiholoških romanov. Tako so prikrojili po svojem okusu znameniti Tolstojev roman Ano Karenino.

Knjiga je izšla v malem formatu v New Yorku marca 1948 v izdaji Herberta M. Alexandra. Ovitek je kričave barve in niti malo se ne razlikuje od raznih etiket na steklenicah likerjev in vermuta. Na platnicah sta naslikana «on in ona». On je tipični stalni obiskovalec ameriških nočnih plesišč, a «ona» je tip tipkarice iz tajništva gospoda Hearsta.

Ameriški literarni gangsterji so popolnoma popačili originalno Tolstojevo delo in napravili iz njega čisto navaden ljubezenski roman v troje. Glavni osebi Ana in Wronski sta popolnoma amerikanizirana.

Kakšno je to delo v «novi predelavi», nam dovolj jasno kaže tako imenovani pregovor, v katerem stoji dobesedno: Vsebina — najnavadnejša — o možu, ženi in ljubimcu — se obravnava izredno globoko. Avtor opisuje doživljaje občutljive žene, ki je prekršila moralne zakone». Založnik in urednik sta to remek delo svetovne literature prikrojila čisto po svoje: Levina, katerega lik in nazori so bili pisatelju Tolstoju najdražji, je urednik Alekander skoro popolnoma izbrisal iz svoje knjige. To je zanj čisto epizodna oseba!

V amerikaniziranj «Ani Karenini» je Ana samo izredno lepa dama iz visoke družbe, ljubosumna ljubimka, ki skoči pod vlak, čim začuti v napadu ljubosumnosti da je Wronski do nje hladen.

Ideje Levina in Anina smrt — dve osnovi romana, dve liniji, ki sta pri Tolstoju idejno povezani in ki odkrivata tragedijo ljudi v težkih življenjskih pogojih carske Rusije, je ameriški urednik enostavno izbrisal.

Taka je danes ameriška «Ana Karenina». Veličina Leva Tolstoja in njegovih del ne more uničiti vrednosti velikega pisatelja in mislecа, taka predelava osvetljuje le bedno kulturo ameriških urednikov.

Slovensko narodno gledališče v Trstu

SNG je v torek 12. t. m. gostovalo v Borštu z mladinsko igro Dedek Mraz. To je bila že dvajseta predstava te mladinske igre, ki je žela prav povsod velikanski uspeh. Otroci, pa tudi odrasli so bili navdušeni nad predstavami in mnogi izmed njih so gledali igro tudi po dvakrat.

V nedeljo dopoldne 10. t. m. pa so igro ponovili v Skednju pred nabito polno dvorano.

Gledališče je dalo v soboto reprizo drame «Globoko so korenine» na Kontovelu. Ker so ljudje pripravljali oljke za oljčno nedeljo — to je za njih važen letni zaslužek — ni bil obisk najbolj zadovoljiv. Kontovelčanj pa so vsi izrazili željo, da SNG ponovi igro, kar bo gledališče tudi v kratkem času storilo.

— o —

Ob priliki šeste premiere SNG je izšel gledališki list z zanimivimi članki in slikami. Pomemben je pregled delovanja SNG od septembra 1948 do konca marca 1949, iz katerega povzemamo, da je v tem času dalo SNG 68 predstav, ki jih je obiskalo skupno 17.418 tržaških Slovencev.

S programom, o katerem smo govorili že v eni izmed prejšnjih številk, je lutkovno gledališče v zadnjih dneh obiskalo dijake v Dijaškem domu v Trstu, dalje otroke v Lonjerju, Plavjah, v krožku «Redivo», v Boljuncu in Borštu. Na vseh predstavah je bilo polno otrok, ki so z zanimanjem in veseljem spremljali lutkovne predstave.

Razgledi

Izšla je III. številka Razgledov s sledečo vsebino:

Odlomek iz literarne zapuščine Stanka Vuka «Lepa Vida», objavljen na obletnico njegove tragične smrti.

Vladimir Bartol končuje svojo novelo «Mangialupi in ženske», Miroslav Ravbar zaključuje študij o antičnih elementih v Prešernovem pesništvu s poglavjem o matematični arhitektoniki. Mirko Matičetov je prispeval krajšo črtico «Kraško premoženje», Dora Gruden pesem «Ob umirajočem bratu Igu», Alojz Rebula «Ljubezen sredi dobrav», Gema Hafner pa «Pričakovanje».

Med poročili čitamo kritiko Andreja Budala o knjigi Borisa Pahorja «Moj tržaški naslov» ter Vladimirja Bartola ob peti premieri SNG — Johna Galsworthy «Srebrna tobačnica».

Med zapiski so objavili Razgledi govor, ki ga je imel Vladimir Bartol na slikarski razstavi v Kopru, dalje konec članka dr. V. Rapotca: Louis Adamič in domovina ter dva politična članka bolgarskega pesnika in revolucionarja Hrista Boteva v prevodu Toneta Potokarja.

Razgledi prinašajo štiri reprodukcije Alberta Sirka: Avtoportret, Mati, V kriškem porticu ter Bretina v Dalmaciji.

Kulturne drobtine

Pred 100 leti je umrl v Parizu poljski pesnik Julij Slowacki, ki je bil poleg Mickiewicza stvaritelj prave poljske narodne kulture.

Rodil se je v Kremencu na Volinju leta 1809. Končal je univerzo že leta 1892 in stopil v državno službo. V tem času je že napisal svoja prva večja dela. Vstaje proti ruskemu carskemu absolutizmu na Poljskem se pesnik ni udeležil, objavil pa je svoje revolucionarne pesmi: Oda svobodi, Himna Bogorodici in Kulik. Po vstaji je pesnik živel v inozemstvu, mnogo potoval in pesnil. Mišel, da seje 1848. leta nazaj v domovino, da ljakov 1831. leta ga je mučila, vrnil se je 1848. leta nazaj v doomvino, da bi podprl narodno revolucijo. Izčrpan je umrl 3. aprila 1849. v Parizu.

Slowacki je poleg krasnih lirskih pesmi napisal dela iz življenja poljskega naroda, dalje dela, zasnovana na bajeslovni zgodovini Poljske, pesnitve, kjer obravnava notranje probleme in konflikte človeka itd. Med njegovimi deli so znana «Anhellin», «Lilla Veneda», «Kralj - Duh» itd.

TEHNIKOVI zapiski

DVE URI namesto 100 let

V kratkem bodo izdelali električen računski stroj, ki bo tako popoln, da bo mogel izračunati račune, za katere bi sicer rabili več dni ali morda celo mesecev. Nov stroj pomeni velik napredek v primeri z dosedanjimi računskimi stroji, ki jih poznamo pod imenom «Elektronski možgani». Doslej imamo le dva stroja take vrste, in sicer stroj, imenovan Elektronski računar ter kalkulacijski stroj, ki avtomatično kontrolira račune.

Prvi je tako velik da stoji le v prostoru, ki meri 25 x 13 metrov. Ta stroj lahko napravi v 5 minutah milijon seštevanj in odštevanj desetštevilčnih števil, 10 milijonov množenj v osmih urah; kvadratni koren 9 številčnega števila pa izračuna v 1/40 sekunde; množenje dveh dvajsetštevilčnih števil izvrši v 1/200 sekunde in izračuna do 100 števil na drugo in tretjo potenco v eni minuti. Stroj šteje s pomočjo električnih impulzov.

Koliko dela in časa prihrani tak stroj je jasno, če vemo, da izpelje v dveh urah račune, za katere bi spreten matematik potreboval 100 let.

Zgodovina računskega stroja gre vzporedno z razvojem računske matematike, ko so ljudje začeli iskati mehanični nadomestek za računanje. Bilo je več raznih računskih pripomočkov v 18. stoletju, toda prvi pravi računski stroj je iznašel pred 125 leti Charles Babbagge Njegov stroj je opravil mnogo računov, ki jih sedaj opravlja električni stroj: 20 let je izpopolnjeval svoj stroj, toda nikdar ga ni dokončal, ker mu je primanjkoval kapital ali pa tudi ker so bile zahteve prevelike, da bi jih izpeljal mehanično: sistem vzvodov, koles itd.

Električni tok je prinesel nove možnosti; samo z vključitvijo je bilo mogoče doseči rezultate, kakršne smo prej mogli doseči z valji.

Elektronija je močno pospešila računanje. Zanimivo je, da so milijoni ljudi občudovali delo električnih ..ih strojev kot čudo, ne da bi se zavedali, da uporabljajo stokrat dnevno podobno iznajdbo, n.pr. avtomatični telefon, elektronske signale itd.

Princip enostavnega mehaničnega računskega stroja je precej znan. Kolesa na deset zobov delujejo v takem smislu, da premakne prvo kolo, ko se enkrat obrne, drugo kolo za 1/10 obrata. Posamezna kolesa predstavljajo enice, desetice, stotice itd. Pri električnih strojih gre za isti princip, le da nadomešča ročno vrtenje kondenzator, ki računa sam.

Po obdobju Babbagge je preteklo skoraj stoletje, preden so zopet izumili elektromehanični kalkulator, čeprav je izdelovanje električnih pisarniških računskih strojev močno napredovalo.

V letu 1944 so izdelali že omenjeni kalkulacijski stroj; ta se razlikuje od običajnih strojev v tem, da izvršuje vsemogoče računske operacije brez človekovega sodelovanja. Številke zaznamujejo tipke — kot pri pisalnem stroju — na papirnat trak, ki beleži račune s prebadanjem. Ta trak spravi številke v zaželeno zaporednost, nakar uredi, da napišeta dva električna pisalna stroja rezultat.

Seveda moramo upoštevati, da izgubimo precej časa, preden pripravimo stroj, da začne delovati. V električni stroj je vdelanih do 18.000 električnih cevi in kar težko si predstavljamo vso kompliciranost mehanizma.

Za izpopolnitev teh strojev se moramo zahvaliti vojni, ker so države nudile vse pogoje, da so le dobile dragocene podatke v balistiki. In tako so se ti stroji izpopolnili v nekaj letih, dočim bi v normalnih časih za tak napredek potrebovali gotovo okrog 20 let. Pričakujemo pa lahko, da bodo v bodoče ti stroji računali probleme, za katere doslej ni bilo časa. Tako bodo pripomogli k novim spoznanjem v biologiji, astronomiji, meteorologiji itd. Učenjaki menijo, da bo mogoče določiti vreme za daljšo dobo naprej takrat, kadar bodo mogli računati z največjimi števili. Toda dovolj bo dela tudi za manj razvite elektronske kalkulatorje.

Jakustki mamut

Zoološki inštitut v Leningradu sporoča, da so odkrili popolnoma ohranjeno okostje mamuta v republiki Jakuti. Žival je odkril neki mačtični lovec, ko je zagledal, da moli iz snega njen čekan. Zaradi posebno milega vremena se je namreč stalilo mnogo več snega kot po navadi. Sovjetska akademija znanosti je poslala na kraj ekspedicijo zoologov in geologov.

* * *

Dinozavrova jajca

V Far Westu (Daljnem zapadu) so našli dve ogromni dinozavrovi jajci, široki skoraj pol metra. Jajci so odkrili nekateri tehniki in delavci petrolejske družbe v Wyomingu, ko so globoko sondirali zemljišče. Neki paleontolog iz Buffalo je ugotovil, da gre za dinozavrova jajca, ene največjih in najbolj groznih pošasti prazgodovine. Dejal je, da je najdba izredno važna, ker so taki ostanki živalskega praživljenja zelo redki. Jajci imata nad 40 cm premera in sta zelo dobro ohranjeni.

film

V imenu zakona

Film V imenu zakona prikazuje dogodke iz borbe med sicilsko in silo splošno veljavnih zakonov, ki so izšli iz starih knjig, starih odredb in filozofije, ki je Sicilijancem povsem tuja. Zakon, ki ga poznajo oni, je prastara dediščina, ki sloni na vraževerstvu, spletkah in izdajstvu.

Film nas takoj v začetku postavi na sredo življenja tega svojevrstnega ljudstva in drama se prične zapletati, čim pride v Capodarso mlad sodnik Loschiavo. Ko ta izve o tatvinah, ubojih in brezpravnosti, ki vlada na Siciliji, se odloči, da pomaga. Uveljaviti poizkuša zakone, s katerimi bi mogel zaščititi ljudstvo: odpreti rudnik, kaznovati morilce in nasilneže, braniti šibke. Toda ljudstvo je zaostalo in ne mara prelomiti s tradicijo; mafia se na vso moč upira sodniku.

Iz tega nasprotstva se razvija in raste drama, polna napetih scen, polna zaviralnih momentov; najostrejši nastopi pred zaključkom, ko se sodnik odloči, da zapusti službo kakor že mnogi pred njim. Tedaj pa mu vlije novega poguma za borbo uboj sedemnajstletnega fanta Paolina. Iz žalosti nad izgubo mladega prijatelja govori zbranim prebivalcem izven zakona, iz srca in to pot najde odmev tudi v srcih ljudstva. Dovolijo mu, da v imenu zakona aretira morilca nedolžnega Paolina in da jih še nadalje ščiti pred vsemogočim zlom, ki tare deželo.

Film nam zelo realistično prikazuje življenje v deželi žgočega sonca, uso bedo in zaostalost preprostega ljudstva, ki mu vlada mafia. Prav dobro nam tudi predstavi zločinski tip barona Vasta, tega izkoriščevalca ubogega ljudstva. Vzporedno z glavnim dejanjem lepo potekajo stranski dogodki, vendar pa se pomanjkljivo zaključi prijateljstvo med baronico in sodnikom. Sploh gredo zadnje scene nekoliko prehitro mimo nas, tako da je n. pr. preobrat pri ljudstvu nekoliko prenagel. Toda to so le malenkosti, film je izredno živ dokument nekega življenja, ki mu dajo pravo neposrednost odlični igralci in čudovite slike.

Iz filma V imenu zakona: Tako so padale žrtve, dokler ni mafia dopustila, da zaščiti sicilsko ljudstvo zakon

Prvi slovenski film „Na svoji zemlji"

bodo od sobote naprej predvajali v Škednju in vseh podeželskih kinematografih. Točen spored predstav v Primorskemu dnevniku.

Toplo priporočamo obisk tega prvega našega umetniškega filma, dokumenta naše herojske narodno osvobodilne borbe.

Iz filma V imenu zakona: Tako se nik prepričuje sicilsko ljudstvo o potrebi zakona

ŠAH

Fajarovičev gambit

Nekateri teoretiki imajo Fajarovičev gambit kot posebno otvoritev, medtem ko ga drugi uvrščajo kot del budimpeštanskega gambita. V obeh teh otvoritvah žrtvuje črni pešca na e5, toda ne z istim namenom. Po uvodnih potezah 1. d2-d4, Sg8-f6; 2. s2-c4, e7-e5. 3. d4:e5; v budimpeštanskem gambitu nadaljuje črni s 3. Sf6-g4 z namenom, da vrne žrtvovanega pešca na e5.

Medtem pa v Fajarovičevem gambitu črnemu ni do tega, da vrne pešca, temveč s 3... Sf6-e4 poskuša priti do močnega pritiska v centru in do napada.

Fajarovičev gambit je kompliciran in ga zato priporočamo samo ti stim, ki znajo dobro kombinirati. Z žrtvijo pešca dobi črni iniciativo in če jo z negotovo potezo izpusti iz rok bo nasprotnik obdržal materialno premoč.

Proti Fajarovičevemu gambitu ima beli na razpolago več kombinacij. Najbolj pogosto igrajo 4 Dd1-c2, 4. Sb1-d2. Lahko nadaljujejo tudi 4. Sg1-f3. 4. Dd1-d4 in 4. a2-a3.

Ogledali si bomo partijo odigrano na šahovski olimpiadi 1936, ki kaže s kakšno ostrino in točnostjo mora črni voditi napad.

Beli: Vandesburg — Črni: Rihter

1. d2-d4	Sg8-f6
2. c2-c4	e7-e5
3. d4:e5	Sf6-e4

Prišli smo do Fajarovičevega gambita za razliko od budimpeštanskega, v katerem igra črni 3. — — — Sf6-g4.

4. Dd1-c2	— — —

Na štiri Dd1-d4 ali na 4. Sb1-d2 bi črni odgovoril s 4. — — — Se4-c5.

4. — — —	d7-d5
5. e5:d6	— — —

Na 5. c4:d5 bi moralo priti 5. — — — Lf8-b4+ in beli bi se moral ogibati variante 6. Sb1-c3. Lc8-f5; 7. Dd1-a4+; Sb8-c6!; 8. d5:c6, Se4:c3! itd.

5. — — —	Lc8-f5!
6. Dc2-a4+	— — —

Bolje je 6. Sb1-c3 z možnim nadaljevanjem 6. — — — Se4-d6; 7 e2-e4, Lf5-g6; 8. c4-c5. Sd6:e4; 9 Sc3:e4. Dd8-e7; 10. Lf1-d3. Lg6:e4; 11. Ld3:e4. f7-f5; 12. Lc1-e3. f5:e4; 13. O-O-O itd.

6. — — —	Sb8-c6
7. Sg1-f3	— — —

Nadaljevanje 7. d6:c7, Dd8:c7 bi dalo črnemu premoč v razvoju.

7. — — —	Lf8:d6
8. g2-g3	— — —

Nadaljevanje 8. a2-a3, Dd8-f6; 9. Sb1-d2, Se4-c5; 10. Da4-d1. O-O-O postavlja belega pred težke probleme.

8. — — —	Ld6-c5!

Za žrtvovanega pešca je dobil črni odlično razporeditev figur. Do takega položaja pride celo redko v indijski igri po osmi potezi.

9. Lc1-e3	Dd8-f6

V poštev bi tudi prišlo 9. — — — Lc5:e3. 10. f2:e3, Dd8-f6 z odlično igro črnega.

10. Le3:c5	Se4:c5

Črni bi lahko igral tudi 10. — — — Df6:b2; 11. Le3-d4, Db2-c1+; 12. Da4-d1, Dc1:d1+; 13. Ke1:d1, Sc6:d4; 14. Sf3:d4, O-O-O itd. Toda nadaljevanje igre je še ostrejše.

11. Da4-a3	Df6-e7

Grožnja je 12. — — — Sc5-d3+.

12. e2-e3	Lf5:b1!

Na ta način uporabi črni pridobitev kvalitete.

13. Ta1:b1	De7-e4
14. Sf3-d2	— — —

Beli ne more drugače, ker sta istočasno napadeni dve figuri.

14. — — —	De4:h1
15. Da3:c5	Dh1-h2
16. Sd2-f3	Dh2-h6
17. Tb1-d1	Dh6-f6
18. Lf1-h3	Ta8-d8!

Končno je črni prebredel vse težkoče in zmaga mu je zagotovljena.

19. Td1:d8+	Df6:d8
20. Sf3-g5	h7-h6
21. Sg5-e4	Dd8-e7
22. Dc5-d5	O-O
23. Se4-g5?	— — —

Napaka v izgubljeni poziciji. Beli bi izgubil čisto figuro.

24. — — —	Sc6-b4!
11. Da4-a3	Df6-e7

okupacijske oblasti dajejo raziskam
čehočeceei fes:a3 :MIN ma m

Beli se preda.

* * *

Filmska KRONIKA

ITALIJA

V Rim bodo v najkrajšem času prispeli: John Huston, ki bo režiral Quo vadis? René Clair, ki bo režiral film Vražja lepota ter Jean Renoir kot režiser Euridike. V tem filmu bodo igrali Michele Morgan in Henry Vidal. Obeta se tudi italijansko angleški film Sinovi mušketirjev.

— o —

Kinematografsko podjetje Vulcania je razpisalo nagradno tekmovanje za scenarij za film o italijanskem letalstvu.

— o —

V San Remu bo kmalu zrastlo novo filmsko mesto.

ANGLIJA

Prvi barvan risan film so izdelali v londonskem kinematografskem podjetju. Film, ki nosi naslov, «Buble and Squeek» pripoveduje o dogodivščinah nekega avtoizvoščka.

— o —

Dvajset let miru je naslov obsežnemu dokumentarnemu filmu, ki prikazuje dogodke iz let 1919 do 1939.

— o —

Med sedmimi filmi, ki jih je vzela v pretres britanska filmska akademija, da nagradi najboljši film, ki so ga igrali v letu 1948 v Angliji, sta dva italijanska filma, in sicer: Štirje koraki med oblake in Paisà; od ostalih petih sta Neizprosno sovraštvo in Golo mesto amerikanska, Hamlet angleški in Gospod Vincent francoski.

ČESKOSLOVASKA

je sklenila z Norveško dogovor, po katerem bo poslala na Norveško 9 svojih filmov, sprejela pa od tam le dva.

FRANCIJA

Francoski filmski podjetniki so zaskrbljeni zaradi premajhnih dobičkov, ki jim jih prinašajo francoski kinematografi.

Filmske drobtine

Četrti filmski festival v Lokarnu bo od 8. do 19. julija. Češkoslovaški filmski festival bo od 23. julija do do 31. avgusta, v Cannesu od 2. do 17. septembra. Angleški filmski podjetniki pa se trudijo, da bi napravili le en festival na leto.

Filmsko podjetje R.K.O. bo predstavilo novega čudežnega otroka, desetletno deklico Charyn Moffett, ki bo igrala v filmu: «Majhno srce».

* * *

Medtem ko se v Italiji trudijo, da zaščitijo domače filme, je zanimivo vedeti koliko tujih filmov igrajo v raznih evropskih državah. V Franciji morajo kinematografi prikazati 140 dni v letu za domače filme: od tujih filmov igrajo 121 amerikanskih in 65 filmov drugih narodnosti. V Angliji imajo 162 dni rezerviranih za domače filme. V Italiji so imeli doslej določenih 80 dni za italijanske filme, dasi ti predpisi niso vedno obveljali.

* * *

V Angliji presega število brezposelnih filmskih delavcev že 2000. Več filmskih podjetij je zaprtih.

Novice od tu in tam, največ pa iz „modernega" sveta

GLOBUS

Kakor je poročala japonska revija Yominano Shunju se japonski cesar Hiro Hito vsak dan okoplje ogrnjen z belo tuniko. Pri kopanju mu pomaga dvorna dama, ki ga obliva s toplo vodo iz zlate latvice. Clanek, napisan v tem listu je dvor precej razburil. Cesarska pisarna je v tem smislu demantirala prisotnost tunike; izjavila je, da se Sin Sonca koplje tako, kot vsak smrtnik. Cesarska pisarna pa ni niti z besedico demantirala prisotnosti dvorne dame.

Vsak deseti Slovenec je fizkulturnik

Pričela se je pomlad in z njo tudi doba poletnih športiv. Po vsej Jugoslaviji so se lahkoatleti preizkušali med seboj na cross-country-jih skupno z vsemi tistimi, ki so to pomlad prvič nastopili. Nedvomno so zopet odkrili nove talente na teh množičnih tekih, vendar pa ti teki niso imeli samo ta namen. Cross-country-ji pomenijo temeljito pripravo za vse nastope v poletju in ob koncu sezone, saj velja v lahki atletiki že dolgo časa pravilo, da kdor se ni pripravljal za cross, ta tudi pozneje ne bo mogel dosti doseči.

Prav tako kot mora biti delo vsakega fizkulturnika načrtno, saj mora vsakdo vaditi ob določenih pravilih; tembolj načrtno mora potekati tudi delo fizkulturne organizacije. Prav zaradi načrtnosti dela v bodoči sezoni je bilo v Ljubljani pred dnevi tudi zasedanje Fizkulturne zveze Slovenije.

Na tem zasedanju so pregledali svojo dosedanjo pot. Od drugega kongresa FISA-ja, ki je bil lani 11. aprila, so delali predvsem na decentralizaciji fizkulturne organizacije. Ustanovili so nove sestavne organizacije zveze za vsako panogo posebej. Tako je fizkulturni pokret napravil znaten korak naprej: uspelo mu je, da se je utrdil in znatno razširil.

To povedo same številke. Do 11 aprila lanskega leta je bilo organiziranih v Sloveniji 25.823 fizkulturnikov v 146 društvih in 130 aktivih.

Lani so ustanovili Telovadno zvezo, ki ima sedaj 196 društev s 15.219 člani in 12.364 pioniri. Ustanovili so smučarsko, atletsko, nogometno, plavalno, sabljaško, teniško, jahalno, kolesarsko, namizno teniško, kolesarsko in zvezo športnih iger, na terenu pa formirali 39 športnih društev s 13.883 člani. Ustanovili so planinsko zvezo z 38 društvi in 15.437 člani ter 315 alpinisti. Imajo 240 strelskih družin z 10.067 člani. Po vsem imajo danes v Sloveniji 511 osnovnih fizkulturnih organizacij, v katerih je včlanjenih 66.470 članov.

Uspehi posameznih masovnih športnih prireditev tudi niso bili majhni. Lanskega spomladanskega crossa se je udeležilo 24.847, jesenskega pa 24.220 fizkulturnikov. Na lanskoletnih okrajnih zletih je nastopilo 15.221 fizkulturnikov. V Titovi štafeti je sodelovalo 16 742 udeležencev, ki so pretekli 2.940 km dolgo progo. Znatno se je razširilo tekmovanje za fizkulturni znak, za katerega se je v vseh treh rokih prijavilo 33.549 tekmovalcev, ki so dosedaj osvojili že 9.344 fizkulturnih značk različnih stopenj.

Važni so tudi uspehi v kvalitetnem dvigu posameznih fizkulturnih panog. Zopet so tu številke, ki to jasno potrjujejo:

800 telovadcev se je udeležilo praškega zleta, ki so skupno s fizkulturniki ostalih republik izvedli eno izmed najuspešnejših vaj na XI. Vsesokolskem zletu v Pragi. Znatno so napredovali v zimskih športih, čeprav so bile zadnje zime za te športe precej neprimerne. V skokih so letos skakači pokazali veliko kvaliteto, prav tako v veleslalomu. Hokej na ledu je podrl iz ljubljanskih okvirov, tako da je na letošnjem turnirju sodelovalo 7 slovenskih društev. V plavanju so se izkazali posebno mladinci, ki so osvojili državno prvenstvo, dočim sta Cerer in Pelhan častno zastopala Jugoslavijo na lanski olimpiadi. Kvalitetni nivo v lahki atletiki se počasi dviga, prav tako tudi nogomet.

Vse te rezultate so dosegli, ker se je krog fizkulturnikov razširil iz mesta tudi na podeželje. zajeli so v svoje vrste delavce iz tovarn. Vendar pa je v tem smislu delo enega samega leta bilo premajhno. V tem letu bodo organizirali nova društva z novimi člani. V že obstoječih društvih bodo posvečali veliko več pozornosti dvigu kvalitete v posameznih športnih panogah. Tako bo Slovenija oddigrala veliko vlogo v vsem jugoslovanskem športu, saj ima za to vse pogoje.

Za letos so sestavili načrt, po katerem bo fizkulturna organizacija dosegla nov organizacijski razmah. Telovadna organizacija bo imela ob koncu leta 250 telovadnih društev in vodov s 48.000 člani. Predvdevajo, da bodo do konca leta lahko imeli 50 športnih društev, 450 strelskih družin s 16.000 člani ter 45 planinskih društev s 1[illegible].000 člani. To pomeni, da bo fizkulturna organizacija v Sloveniji imela skoro 100.000 članov, kar predstavlja 7 odst. fizkulturnikov v odnosu do prebivalstva v LR Sloveniji. Tako bodo vrste borcev za petletko, jugoslovansko fronto socializma, zopet okrepljene.

Kdo ima torej pravico?

Lahko atletska sezona je tu. Tržaški lahkoatleti so se nanjo že temeljito pripravili s cross-country-ji, katerih so se udeležili vsi, ki mislijo nastopati v letošnji sezoni. Sam pričetek sezone je pokazal lep začetek, trenirali so, kot je bilo v njihovih močeh. To nam dokazujejo tudi uspehi naših lahkoatletov v inozemstvu.

Pri njihovem treningu pa so sedaj lahkoatleti naleteli na veliko oviro. Za svoj nadaljnji trening potrebujejo prostor, kjer jih lahko trener zbere, jim popravlja stil, da bodo lahko prišli po pravilni poti do kondicije, da bodo uspehi lahkoatletov tedaj, ko bo prišel višek sezone tudi večji. Lahkoatleti so mislili, da jim bo mestna občina dovolila parkrat na teden trenirati na stadionu pri Sv. Soboti. Prosili so za dovoljenje, vendar pa je bilo odbito. Mestna občina jim je odklonila, da jim da štadion na razpolago z izgovorom, da ZDTV in njegova lahkoatletska sekcija nista priznana od CONI-ja.

Čudno se nam zdi, da se tudi v tem primeru mestna občina tako točno ravna po starih fašističnih odredbah, ko je vendar jasno, da v Trstu za enkrat še nismo v Italiji in da če CONI obstoji na Tržaškem ozemlju, kar je že zelo čudno kot čisto italijanska organizacija, tedaj še ni potrebno, da bi ZDTV kot tržaška organizacija prosila, da ji CONI napravi »majhno uslugo« in da ji dovoli uporabljati tržaška igrišča, ki so občinska last — torej lastnina nas vseh.

Veleslalom na Kaninu

Ob precejšnjem pomanjkanju snega se je zaključila v nedeljo petnajsta mednarodna tekma v veleslalomu na Kaninu. Tekmovali so Jugoslovani: Stefe, Lukanc, Mulej in Magušar skupno z najboljšimi Italijani, od katerih je manjkal samo Colo in Avstrijci. Proga je bila dolga 1700 m z višinsko razliko 420 m. Prvi je startal Silvio Alvera, ki je vozil zelo hitro in dosegal s časom 1:31,8 tudi prvo mesto. Za njimi je vozil Albin Alvera, ki je imel do zadnjih vrat za 3 sekunde boljši čas od svojega brata, ker je pa ta vrata zgrešil in se je moral vračati, je prišel v končni oceni šele na četrto mesto. Sledila sta Avstrijca Herzog, ki je prišel na peto mesto in Schurian, ki je padel. Jugoslovan Megušar je sledil njegovemu zgledu, Mulej pa, ki je na progi zelo tvegal in bi skoraj zmagal, je tudi padel. Prišel je na 14. mesto. Od Jugoslovanov se je najbolje kvalificiral Stefe, ki je zasedel 6. mesto in Lukanc s sedmim mestom.

Prizor iz nogometne tekme za prvenstvo STO-ja

Aurora na prvem mestu

Skedenj je igral to nedeljo s Tovarno strojev in je le malo manjkalo, da ni izgubil tekme. Igral je slabo, zmedeno; dočim je Tovarna strojev pokazala prav obratno. Njeni prodori so bili hitri in uspešni; obramba je skoro zaprla vrata pred napadi. Prvi gol je dala Tovarna strojev, gol pa, s katerim je Skedenj dosegel izenačenje pa sodnik ne bi smel priznati, ker je bil v tistem trenutku na drugi polovici igrišča.

Ker je Skedenj »zaslužil« to nedeljo samo eno točko je prišla Aurora na prvo mesto kvalifikacijske lestvice tržaškega prvenstva. Aurora je igrala v Kopru in premagala Meduzo s 3:0. Meduza se je sicer branila kolikor se je mogla in je imela v drugem polčasu precej časa iniciativo v svojih rokah, čeprav sta medtem vratarju ušli dve žogi iz rok.

Krasno igro sta odigrali enajstorici Magdalene in Dreherja v kopališču Sv. Nikolaja. Magdalena je lepo igrala. V prvem polčasu ji sicer ni šlo vse tako, kot bi hotela, ker se je Dreher vneto branil, v drugem pa je popustil popolnoma, tako da so mu Magdalenci zabili še dva gola. Tekma je končala s 4:1.

Prav isti rezultat so dosegle tudi Milje v tekmi z OMMSO. V tej tekmi je OMMSA naredila, kar je mogla in če pomislimo, da je nastopila samo s štirimi igralci rezerve, tedaj vidimo, da se je prav junaško branila napadov Miljčanov.

Pristaniščniki so igrali z Umagom. Umag je v prvem polčasu tako presenetil nasprotnika s svojo igro, da mu je potresel kar triknat mrežo, ne da bi se oni Pristaniščniki sploh zavedli. Kmalu nato so pa pričeli Pristaniščniki s protinapadi. Umag se je branil, kakor se je vedel in znal, toda napadi so bili le premočni. Padlo je šest golov v prid Pristaniščnikov, tako da je tekma končala neodločeno. Tekma je bila lepa zaradi borbenosti in hitrosti Pristaniščnikov v drugem polčasu.

Kot zadnja tekma nedeljskega prvenstva je bilo srečanje med Piranom in Sv. Ano, ki je končalo neodločeno z 2:2.

Aurora	23	15	6	2	56	14	36
Skedenj	22	16	3	3	58	18	35
Milje	23	13	5	5	46	20	31
Tovarna strojev	23	13	5	5	41	21	31
Arrigoni	20	12	5	3	46	19	29
Umag	23	10	6	7	40	37	26
OMMSA	22	11	3	8	33	32	25
Kostalunga	21	8	7	6	40	44	23
Piran	23	7	6	10	40	39	20
S. Ana	23	8	4	11	40	43	20
Magdalena	23	7	5	11	34	45	19
Ponziana	21	6	5	10	28	31	17
Pristaniščniki	23	4	8	11	25	40	16
Meduza	22	5	3	14	22	52	13
Dreher	23	2	4	17	11	54	8
Rojan	21	2	3	16	18	71	7

Ponziana-Sloga 0:0

Ponziana je to nedeljo igrala v Mariboru z Budučnostjo iz Titograda. Z neodločenim rezultatom 0:0 je dosegla na vsak način velik uspeh, zlasti zaradi tega, ker njen napad še vedno ni urejen in bo s skoraj popolnim moštvom igrala šele v nedeljo v Pulju.

Ves potek igre je imela Ponziana vajeti v svojih rokah. Ponziana je tudi napadala, vendar pa so se njeni napadi ustavili tik pred golom Budučnosti. Budučnost je tudi izmenoma napadala, vendar je ubral Segalla vse, kar je ušlo branilcem.

Rezultat tekme pa bi se lahko končal v prid Ponziane, če bi bil sodnik res nepristranski.

Partizan je igral slabo proti Slogi. Zaključil je tekmo z 2:0 v svojo korist. Zanimivo je bilo pri tej tekmi, da sta obe moštvi igrali bolje nasproti vetru, kot pa z vetrom.

Crvena zvezda je po dosti boljši igri od Naših kril v obeh polčasih zmagala s 3:1. Dinamo pa se je srečal z Lokomotivo in jo premagal prav tako s 3:1. Tekma je bila raztrgana in nezanimiva. Dinamo je bil na igrišču močnejši in je zasluženo zmagal.

Madžarsko športno časopisje je objavilo tabelo najboljših igralcev namiznega tenisa na svetu. za letošnje leto, ki je naslednja: 1. Leach (Anglija), 2. Vana (CSR), 3. Sido (Madžarska), 4. Soos (Madžarska), 5. Kocsizian (Madžarska), 6. Reisman (ZDA), 7. Andreadis (CSR), 8. Miles (ZDA), 9. Harangozo (Jugoslavija), 10. Amouretti (Francija).

CROSS V BEOGRADU

Mimoun prvi, drugi Stefanovič

V Beogradu je bil v nedeljo na dirkališču Carjeva Cuprija mednarodni cross-country. Teklo je 450 lahkoatletov, med njimi 6 inozemcev. Proga je bila dolga 10.000 metrov. Tekla sta tudi dva Tržačana Govorcin in Calvi, ki sta prišla na 29. in 37. mesto.

Največjo pozornost pa je 8000 gledalcev, ki so prisostvovali temu tekmovanju, posvetilo rancozu Mimounu in Jugoslovanu Stefanoviču. Največja borba med njima se je razvila na zadnjih dveh kilometrih proge. Preje so izmenoma vodili Mimoun, Stefanovič in Avstrijec Musig. Na 5000 m so dosegli čas 15:05. Po 6000 m se je hotel Stefanovič ločiti od svojih zasledovalcev in je pridobil 10 m., vendar pa je zmagal Francoz Mimoun, ki si je s finichem na zadnjih 2000 m pridobil kar 150 m prednosti. Rezultati so bili naslednji: 1. Mimoun (Francija) s časom 31:17,2, 2. Stefanovič (Jugoslavija) 31:54,2, 3. Muchik (Avstrija) 32:10,4, 4. Mihalič (Jugoslavija) s časom 32:32.

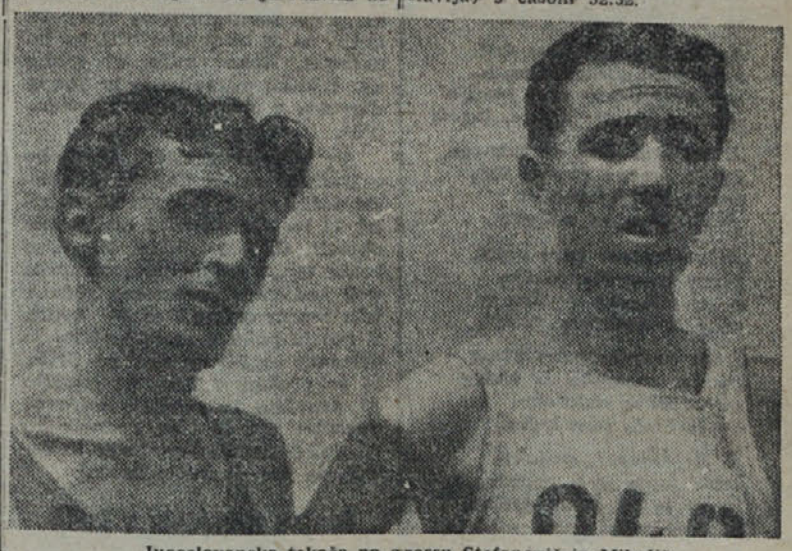

Jugoslovanska tekača na crossu Stefanovič in Mihalič

ZA BISTRE GLAVE

DIAMANT

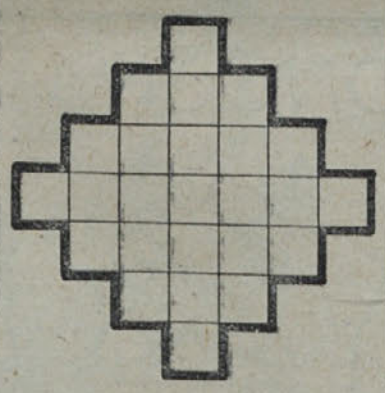

Vodoravno in navpično: 1. predlog, 2. pokolenje, 3. usodabljevalec, 4. slovenski pesnik, 5. dajatev, 6. izrek.

DOPOLNJEVANKA

E N — — — — — —
— E N — — — — —
— — E N — — — —
— — — E N — — —
— — — — E N — —
— — — — — E N —
— — — — — — E N

Vrsta solate - kraj na Primorskem - žuželka - pokrajina v Aziji - pripadnica slovanskega naroda - srednjeveško ljudstvo - slovenski pesnik.

Namesto črtic postavi črke: A A A A A B C C C D E E E E E I I I I J J J K L L M O O P R R R R R S S S S V V Z.

KVADRAT

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

Vodoravno in navpično: 1. kemična prvina, 2. kraj v Istri, 3. starogrški državnik, 4. žensko ime, 5. kraj ob Soči.

POSETNICA

PINO D. KREVS

Ugotovi poklic tega tovariša!

REŠITVE

Stevilčnica: 1-5 sen, 2-9 rovt, 3-9 est, 4-5 čoln, 5-1 nos, 6-1 oves, 5-4 noč, 6-5 oven, 7-8 vol, 6-5 Oton, 8-1 les, 3-2 eter, 9-5 ton, 6-8 orel.

Iz Grudnovih pesmi:

Na Krasu sneg je ležal po kotanjah,
a že cvetelo je na vsaki jasi,
kjer sem, otrok, oziral se po kanjah.

Čim bliže sem prihajal rojstni vasi,
vse bolj otožen bil sem od spomina:
kam ste odšli mladosti srečni časi?

Odprla se je v soncu Nabrežina;
zvonik, pod njim moj dom - in kot bi trenil,
se zabliščala je morja gladina.

Ko vlak čez most je iz postaje krenil
nad polje, polno mandeljnovih cvetov,
s solzo v očeh se zanje nisem zmenil:

pod sabo sem zagledal grob očetov.

Kupon št. 105

za nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK
Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu ulica Montecchi 6
Rokopisi se ne vračajo

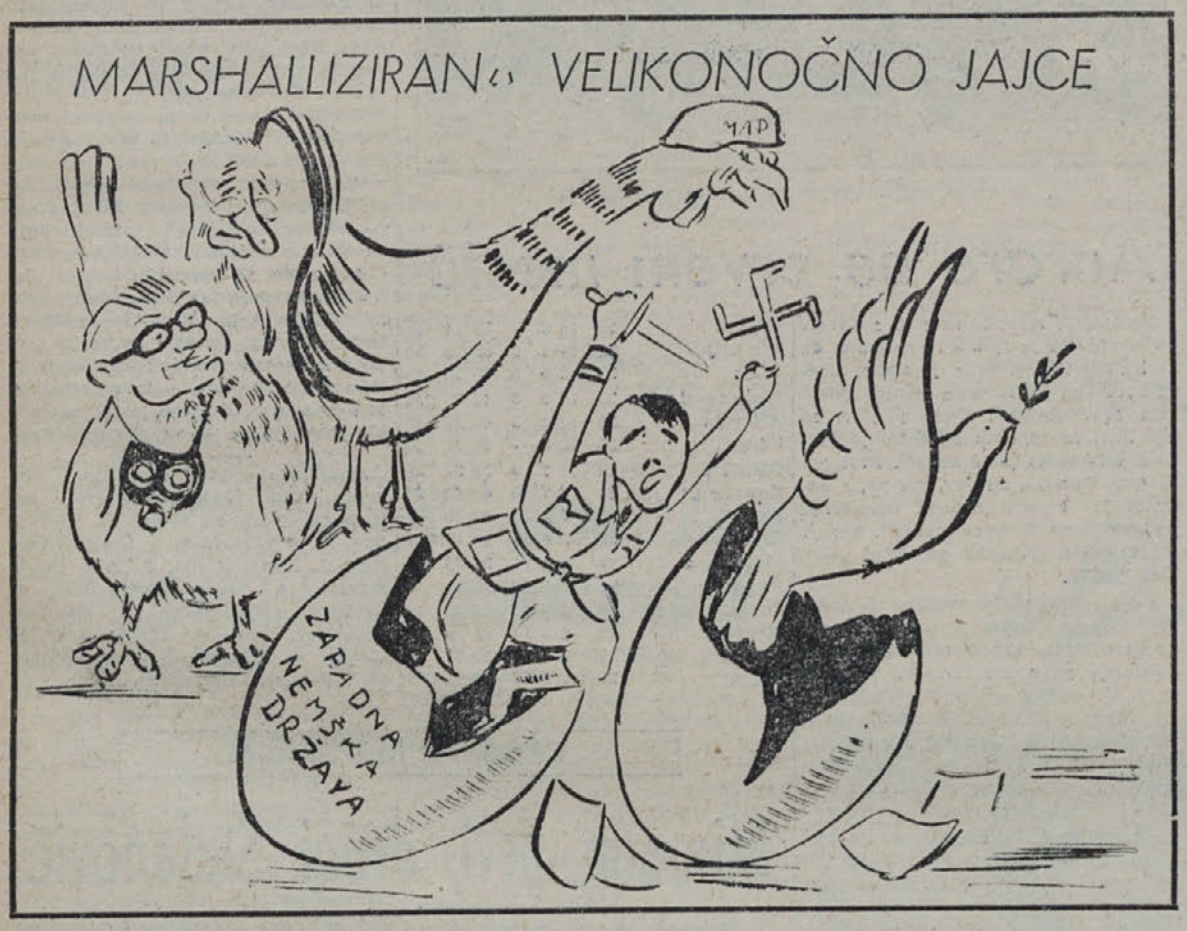

PEPA PIŠE JUCI

Draga Juca!

To presneto suho vreme
letos nas pošteno muči,
če se kmalu kaj ne obrne
še ostanemo brez luči.

A če bi s človeško zlobo
lahko ljudstvu se svetilo,
bi na tem preljubem svetu
še preveč svetlobe bilo.

So po Trstu nekdaj drli
se fašisti: «Duce, duce»,
vse bolj vneto zdaj kričijo
ljudske trume: «Luce, luce!»

A vse nič nam ne pomaga,
če je prazna struga Soče
svetle želje izpolniti
ACEGAT-u ni mogoče.

Je velika noč pred vrati,
pince peče gospodinja,
v smrt je šla za alelujo
zdaj prenekatera svinja.

Kdor brezposelnost uživa
bo za praznike le duhal
in na mize obložene
bo le hudo jezo kuhal.

Si De Gasperi priboril
letos jajca je z zapada,
ta so le na zunaj mična,
znotraj pa so polna smrada.

Na zapadu pa imeli
bodo lepe požrtije,
prav z izrednim tekom jedli
bodo rimske kolonije;

Rimska vlada pa sešiti
si je velik robec dala,
da za svoje kolonije
vanj bo nos lahko brisala.

Za pristop k atlantskem paktu
dali rimski so gospodi
lep prezent: vse kolonije
splavale so ji po vodi!

In še marsikaj odvzelo
se Rimljanom bo v zahvalo,
(kadar miš je enkrat v kletki
je ostane bore malo!)

Trajča Kostov na Bolgarskem
v ječi praznike bo obhajal,
ker z zapadno spijonažo
mož se je preveč oplajal.

To novico po vsem svetu
sleherni že listič piše,
le Vidalija glasilo
je do zdaj zaznalo ni še.

Za Vidalija naj bil bi
Trajča Kostov drugi Tito,
pa je k sreči malo norcev,
ki lahko verjeli bi to.

Jaz pa mislim, da ta Kostov
je Vidalijeve baže,
slejkopreje zgodovina
to gotovo nam pokaže.

Draga moja, jaz želim ti,
da lepo bi praznovala
praznike in da kljub pincam
bi mi tudi kaj pisala!

Te pozdravlja
Tvoja Peva.

Še o bajnem čopiču

Prejeli smo: Draga Burja! Zelo umestna je bila v zadnji številki tvoja opazka o bajnem čopiču, ki ga je dobil štiriletni deček za božič, da se bo ž njim bril, ko bo dorastel. Kako kaže, se giblje vse tržaško upravljanje in gospodarjenje v znamenju bajnega čopiča.

Ali ti je znan načrt, da se bo v Barkovljah na najlepši obmorski točki zidal nov, moderen hotel, ki bo imel 62 sob? Listi so že objavili sliko te stavbe. Blesti se kakor lep, v srebro povezan omot pod božičnim drevesom. Toda v tem lepem omotu je — čopič. V hotelu bodo namreč — tako je določeno — bivale družine tistih, ki so poslani v Trst, da jamčijo za pravilno izvrševanje mirovne pogodbe. Tržačani pa bodo lahko od daleč gledali lepi hotel in čakali, da jim — zraste brada!

Dvojno zvonjenje v Italiji

Za letošnjo velikonoč so v Italiji določili kar dvojno zvonjenje. Prvo bo zvonilo v čast Kristusovega vstajenja, drugo z mrtvaškim zvoncem pa bo šlo na račun žalosti za izgubljenimi kolonijami.

Pogovor v nebesih

Pri mizi sedita: .. Sv. Peter, ki je vrhovni nebeški vratar in vsled tega odgovoren za primerno nastanitev vseh na novo prihajajočih nebeških gostov. — 2. Sv. Aleš, ki je za čas svojega bivanja v naši solzni dolini reizkusil stanovanjsko krizo na lastni koži ter moral ležati pod stopnicami; on je zdaj prvi predsednik nebeške stanovanjske komisije.

Peter: Dragi Aleš, imam vtis, da bo kmalu hud naval na moja nebeška vrata in zato te pravočasno opozarjam: Poskrbi v svoji komisiji za to, da bo dovolj stanovanjskih prostorov na razpolago.

Aleš: Aha! Ti gotovo misliš na Sveto leto 1950.

Peter: Motiš se, dragi Aleš. Sveto leto bo prineslo naval prošenj, ne pa navala duš. Mislim na nekaj drugega: Ali pozabljaš, da je podpisan Atlantski pakt???

Velikonočni zajček v Italiji

Letos nam je dragi zajček
že atlantski pakt prinesel,
istočasno nam ta zajček
kolonije je odnesel.
Oh, ta zajček, je res čuden,
smeje se in z repkom miga,
nam od vseh darov ostala
pa bo neužitna - figa.

MED VRSTAMI

Atlantski pakt in milijarde. Atlantski pakt je sklenjen za ohranitev miru. Tega sicer ne čivkajo vrabci na strehah, ker so za to prebrihtni; pač pa to poudarja maršalizirano časopisje to in onstran atlantskega oceana. In glej čudo: Komaj je pakt podpisan in torej mir — zagotovljen, niso imeli v Washingtonu nikakega bolj nujnega opravila, kakor da izglasujejo 16 milijard (beri: milijard) dolarjev za oboroževanje. Istočasno je podnačelnik ameriškega glavnega vojnega štaba, general Wedemeyer, na nekem zborovanju dne 7. aprila izjavil dobesedno to-le: «Hočemo biti složni v odločitvi, da odbijemo vsak napad na svobodne narode po vsej zemlji in sicer ne šele, ko bo napad začel, ampak — že prej».

Med vrstami: Si vis pacem, para bellum — Če hočeš mir, pripravljaj se na vojno. Tako se glasi pregovor, ki so ga postavili že stari Rimljani in katerega si zdaj osvajajo Američani. Toda v tem po ameriško prikrojenem pregovoru se da še nadalje čitati med vrstami: Če hočeš mir, pripravi orožje; če pa hočeš vojno, pripravi mnogo orožja! Tako približno za kakih — 16 milijard.

— o —

Ameriški «Army day». Kakor vsako leto, je tudi letos dne 6. aprila praznovala ameriška vojska svoj dan s parado in pohodom vseh vrst orožja. Poleg krajevnih oblastev so se te proslave letos udeležili ameriški poslanik v Rimu Dunn ter par italijanskih častnikov (štirje generali in en polkovnik) kot gostje ameriške posadke v Trstu. «Voce libera» je pisala, da so proslavi prisostvovali poslanik Dunn «e i nostri ufficiali» (ter naši častniki).

Med vrstami: Ne moremo drugače, kakor da listu «Voce libera» prav iskreno čestitamo. Mi sicer na omenjeni proslavi nismo videli «njenih» častnikov, toda če «Voce» piše, da so bili njeni, potem bo že res. Tako se je «Voce» povzpela do stopnje vojaške sile. Kajti če ima «svoje» (nostri) častnike, ima gotovo tudi «svoje» vojake. To pa je danes zelo razveseljivo, ko vse povprašuje samo po divizijah. Tržačani lahko mirno spijo, nič se jim ne more zgoditi. Če bi komu padlo v glavo, da napade Trst, bo imel opravka z Vocinimi bojnimi silami.

Bidovcu za klobuk

Glej ga, glej, glavica bistra,
majhen deček — «velik» mož;
s časom boš še za ministra,
ako vedno priden boš!

Ob priliki njegove kandidature na prvi strani Lavoratora mu čestita Kraška burja.

Zadnja vest

Zaradi vojnega stanja, so v Trstu prepovedani pirhi rdeče barve. Z ozirom na razbijaško učinkovitost so v smislu «obrambnega atlantskega pakta» dovoljeni le oni rdeče barve, ki sprejemajo resolucijo.

Glavni štab Fontainebleau

Krivi preroki

Isti list. Iz nekega Vidalijevega govora: Beograjski despot je dvignil zastavo najostrejšega protikomunizma. To zastavo bodo narodi Jugoslavije strgali že letos.

Vidali je torej postal prerok. Le, da se ne bo zgodilo kot Rikotu, ki je že novembra meseca stavil... svojo glavo, da bo Jugoslavija v 100 dneh javno zašla v imperialistični tabor; pa Riko še vedno čaka, seveda z glavo na vratu. Razen, če mu niso že dovolj Siškovičevi dokazi.

Sodobni ameriški problemi

Sir Forrestal je bil še pred 15 dnevi vojni minister ZDA. Danes ni več. Zmračil se mu je um in sedaj je v norišnici v Bethesda. Do sem je stvar v redu in naravna.

Toda znani novinar New Pearson je odkril, da sir Forrestal ni bil več pameten, še ko je izvrševal posle vojnega ministra in da bi bilo zato treba pregledati vse njegove odredbe o oboroževanju.

Nastane vprašanje: kako bodo trezni Amerikanci korigirali oboroževalne odredbe blaznega ministra? Ali jih bodo razveljavili, ali pa bodo pokazali, da za blaznost v Ameriki ni ravno treba biti v norišnici, pač pa zadostuje, da si odgovorni funkcionar v Beli hiši?

Churchilova butara

Tržaška velikonočna

K vstajenju zvonovi zvonijo:
bim-bim, bim-bim, bim-bim.
K volitvam mrtvake budijo:
bim-bim, bim-bim, bim-bim.
Bo brez legitimacije volil
tržaških pokojnikov roj,
Slovenec, ki ni v imeniku,
z volišča bo odstranjen takoj.
Veselje med mrtveci vlada,
pred sodnim dnem grob bo odprt,
k Latinom pripadnost pokazal
bo Trst — z okostnjaki podprt.
K vstajenju zvonovi zvonijo:
bim-bim, bim-bim, bim-bim
k volitvam mrtvake budijo:
bim-bim, bim-bim, bim-bim.

VELITORIJEVA VELIKONOČNA ZGODBA

Vidali vstane v zgodnji uri
na trg prodajat pirhe jo odkuri

Vsevprek ponuja, nudi na izbiro,
samo da bi zaslužil kakšno liro.

Mož spretno propagando vodit zna
in jajčkov kmalu dost proda.

A ker je šarlatanil z robo gnilo
dobil kar z jajci je plačilo.